

วินัย

วารสารวิชาการ

โรงเรียนนายเรือ

ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ ศึกษาศาสตร์

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม - ธันวาคม 2560

ISSN 2392-5663

RTNA Journal of Social Science, Humanities and Education

Vol.4 No.1 January - December 2017

วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ

ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

ISSN 2392-5663

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ในทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
2. เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถาบันได้เผยแพร่ ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพ
4. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ

คณะที่ปรึกษา

พลเรือโท ชัชชัย	โพธิพรรค	ผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี นันทพล	มาลารัตน์	รองผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี สันติ	เปาอินทร	รองผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี สมพงษ์	ภูเวียง	เสนาธิการโรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี สุภชาติ	นาวิสุรพล	หัวหน้าฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือ
พลเรือตรี เทอดศักดิ์	แท้เที่ยง	ศาสตราจารย์ฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือ
นาวาเอก โสภณ	รัชตกริช	รองเสนาธิการโรงเรียนนายเรือ
นาวาเอก อนุวัต	ดาพิวัติ	รองหัวหน้าฝ่ายศึกษาโรงเรียนนายเรือ

บรรณาธิการ :

นาวาเอก สิริลักษณ์ คำภู

ผู้อำนวยการกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

กองบรรณาธิการ (ภายใน)

นาวาเอกหญิง ณหทัย	จันทร์สาขา	ผู้อำนวยการกองวิชามนุษยศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอกหญิง ผศ.ชนิชนาฏ	รัตนพลกษ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอก ผศ.อมรเทพ	แก้วสิกรม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาเอก ชุมพล	เทียวประสงค์	รองผู้อำนวยการกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาโทหญิง สุณิพร	อมตพร	หัวหน้าห้องสมุด ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
นาวาโทหญิง ผศ.นภสจันทร	วีระประจักษ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
พันจ่าเอก จอมพร	แจ่มกระจ่าง	เสมียน กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

กองบรรณาธิการ (ภายนอก)

ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ พลเรือตรี รองศาสตราจารย์ ทองใบ ธีรานันท์ทางกุล	บำรุงสุข	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตต์ศรี	สงวนวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรณิส	ดาราสว่าง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ	กัญชพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร	ปิติพัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา	สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวิภา	พูนผล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กীরติพร	จตุระวิริยะ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป	ฉัตรสุภาวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติภูมิ	มีประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร.ภัททิยา	ยิมเรวัต	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.จิรวัดน์	วีรังกร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.จิรณี	ตันติรัตน์วงศ์	ข้าราชการบำนาญสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ดร.ชูเกียรติ	น้อยฉิม	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ดร.อัจฉรวรรณ	บุรียกดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ดร.ณัฐพงษ์	พัฒน์พงษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นาย จเร	พันเปื้อง	สำนักนายกรัฐมนตรี

เจ้าบว

โรงเรียนนายเรือ

สำนักงาน

อาคาร 6 ชั้น 1 กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ ฝ้ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ
เลขที่ 204 ถ.สุขุมวิท ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ 10270
โทรศัพท์ 02 - 4753984 โทรสาร 02 - 7565916 E-mail: rtna.edu.ls@gmail.com

กำหนดออก

ปีละ 1 ฉบับ (มกราคม – ธันวาคม)

พิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ก้อนเมฆ
35/151 ม.1 ซ.บางศรีเมือง41 ถ.ท่าน้ำ ต.บางศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี 1100
โทรศัพท์ 02 - 8667971 โทรสาร 02 - 4463722

ออกแบบปก

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ก้อนเมฆ

พิมพ์ต้นฉบับ

พลทหาร มนตรี หอมทรัพย์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – ธันวาคม 2560) นี้ ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระอันเข้มข้น ได้มีผู้สนใจเสนอบทความวิชาการและบทความวิจัยเข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่จนครบสมบูรณ์ตามรูปแบบที่วารสารฉบับมาตรฐานหนึ่ง ๆ พึงมี ประกอบด้วยเนื้อหาที่มีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ในปัจจุบันที่คัดสรรมาเพื่อพัฒนาทำให้วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ สามารถยกระดับมาตรฐานเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre -- TCI)

ฉบับนี้ได้รับรวบรวมบทความไว้ทั้งสิ้นจำนวน 8 บทความ ซึ่งมีความหลากหลายที่น่าสนใจมาทั้งประเด็นใหม่ คลาสสิก และเกี่ยวเนื่องต่อกันในองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ โดยได้รับการกลั่นกรองและพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อีกทั้งความตั้งใจและวิริยะอุตสาหะของกองบรรณาธิการวารสารฉบับนี้เสร็จสิ้น ได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่ตามวัตถุประสงค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิชาการฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน และหากมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวารสารวิชาการฉบับต่อไป กองบรรณาธิการวารสารยินดีรับคำแนะนำจากทุกท่าน เพื่อการพัฒนาคุณภาพวารสารต่อไป

นาวาเอก สิริลักษณ์ คำภู่

บรรณาธิการวารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ
ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

สารบัญ

บทความวิชาการ

หน้า

การใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองของรัฐสมาชิกภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติ	6
นาวาโท ดร.โกวิท ตาลโสมกน	
สิทธิและการปฏิบัติเมื่อทหารตกเป็นคู่ต้องหาในคดีอาญา	20
นาวาโท นฤทธิ์ ฤทธิ์คำรพ	
วาทวิทยาแนวพุทธ กร-บวนทัศน์พระพุทธรศาสนาว่าด้วยวาทกรรม	32
พระครูธรรมจริยานุวัตร (สุเทพ สวญโณ)	
การสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	48
นาวาตรี สันติ งามเสริม	
ครูไทยยุคใหม่สอนได้วิจัยเป็น	68
ประสิทธิ์ สรทอง	

บทความวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5	82
ดร.สมเกียรติ ไชยภูมิ	
การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือภายใต้ การบริหารจัดการของกองทัพเรือ	96
นาวาโท ชัยวุฒิ นาวิณวุฒิไชย และศาสตราจารย์ ดร.กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ	
การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4	108
พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร. (แม่ฉิม คุปตธัมม/ทองวิจิตร)	

การใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเอง ของรัฐสมาชิกภายใต้กฎบัตร สหประชาชาติ

The Member States' Use of Force for Self Defense
under Charter of the United Nations

นาวาโท ดร.โกวิท ตาล-โสภณ

Commander Dr.Kovit Talasophon

นายทหารพระธรรมนูญ ฝ่ายพระธรรมนูญ

หน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง ลัตหีบ

k.talasophon@gmail.com

Inter arma enim silent leges

"in times of war, the law falls silent."

Cicero

บทคัดย่อ

๕
๓ แต่โบราณการใช้กำลังทางทหารเป็นหนทางสุดท้ายซึ่งใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาใน
กิจการด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สังคมโลกได้รับบทเรียนมากมายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
การใช้กำลังทางทหารในกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ถูกกำหนดให้เป็นสิ่งที่ผิด
กฎหมาย กระนั้นทุกบทบัญญัติของกฎหมายย่อมมีข้อยกเว้น ภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติรัฐภาคี
สามารถใช้กำลังทางทหารได้ในกรณีของการป้องกันตนเองตามมาตรา 51 ซึ่งมีประเด็นปัญหาว่าเมื่อไร
สิทธิในการป้องกันตนเองจะเกิดขึ้น ขอบเขตของการป้องกันตนเองจะทำได้มากน้อยแค่ไหนและจะสิ้นสุด
หยุดลงเมื่อใด

คำสำคัญ: การใช้กำลัง, การป้องกันตนเอง, สหประชาชาติ, มาตรา 51

Abstract

Since the ancient time the use of military force is considered the last practice to resolve differences between any two states. After the WWII, the world has learned its lesson. Military force exercise in international affairs stated as unlawful. However, any law has its exception. Under the UN Charter article 51 States Parties are entitled to the use of forces for self-defense. This results in the question of when the right for self-defense will be enforced, how far a state will be able to perform it as well as when it will last.

Keywords: Use of Force, Self Defense, United Nation, Article 51

ความเป็นมา

นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลงในปี ค.ศ. 1945 องค์การสหประชาชาติได้ถือกำเนิดขึ้น แทนที่องค์การสันนิบาตชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะ ดำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่าง ประเทศ (Caryl-Sue, National Geographic Society, 2013) แนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศ ในรูปแบบขององค์การสหประชาชาติได้เริ่มมีขึ้นในปี ค.ศ. 1941 ระหว่างการพบกันของประธานาธิบดี รูสเวลต์ของสหรัฐอเมริกา และนายกรัฐมนตรีเชอร์ชิล ของ สหราชอาณาจักร ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้บรรลุข้อตกลงเข้าใจ ที่เรียกว่า The Atlantic Charter โดยมีหลักการสำคัญ 8 ข้อ (Year Book of The United Nations, 1946-1947) ซึ่งหนึ่งในนั้นคือข้อ 8 การจัดตั้งองค์กรที่รักษา สันติภาพ ต่อมาในวันปีใหม่ของปี ค.ศ. 1942 President Roosevelt, Prime Minister Churchill, Maxim Litvinov, of the USSR, and T. V. Soong, of China ได้ร่วมลงนามใน Declaration by United Nations

(Year Book of The United Nations, 1946-1947) ซึ่งสหประชาชาติได้แนะนำให้รัฐภาคี Declaration by United Nations ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท ระหว่างประเทศ โดยสันติวิธี และนอกจากนั้นยังได้มี กำหนดห้าม มิให้มีการใช้กำลังขู่เข็ญหรือคุกคาม (Threat of force) ประเทศอื่นๆ ซึ่งต่อมาได้ถูกบัญญัติไว้ในบทที่ 1 มาตรา 2 (3), (4) ของกฎบัตรสหประชาชาติ (Article 2 (3), (4), The United Nations, Charter of the United Nations) หรือที่รู้จักกันในนามของ Charter of the United Nations โดยมีเนื้อความดังต่อไปนี้

“มาตรา 2 (3) สมาชิกทั้งปวงจะต้องระงับกรณี พิพาทระหว่างประเทศของตนโดยสันติวิธี ในลักษณะที่ จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่สันติภาพและความมั่นคง ระหว่างประเทศและความยุติธรรม”

“มาตรา 2 (4) ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สมาชิกทั้งปวงจะต้องละเว้นจากการคุกคามหรือการใช้ คำสั่งต่อบูรณภาพแห่งอาณาเขตหรือเอกราชทางการ

เมืองของรัฐใด หรือการกระทำในลักษณะการอื่นใดที่ไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของสหประชาชาติ”

ภายใต้บทบัญญัติแห่งองค์การสหประชาชาติ มาตรา 2 (4) และตามเจตนารมณ์เดิมในการจัดตั้งตาม Declaration by United Nations นั้นสามารถสรุปเป็นข้อยกเว้นหรือแนวทางของรัฐในการใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้คือ

1. เพื่อป้องกันตนเอง

2. คณะมนตรีความมั่นคงมีมติให้ใช้กำลังตามบทที่ 6 และ 7 เพื่อการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของรัฐอื่นๆ ซึ่งใช้ในการนี้คณะมนตรีความมั่นคงอาจจะมอบอำนาจให้แก่รัฐใดรัฐหนึ่งเพื่อใช้อำนาจระทำการแทน

3. การใช้กำลังรัฐสมาชิกของ The Declaration by United Nations ในการดำเนินการรักษาสันติภาพก่อนที่คณะมนตรีความมั่นคงจะได้รับการจัดตั้งสำเร็จ บริบูรณ์และมีอำนาจเต็ม

4. การใช้กำลังรัฐสมาชิกของ The Declaration by United Nations ต่อรัฐฝ่ายอักษะในสงครามโลกครั้งที่ 2

การใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามแนวทางที่ 3 และ 4 นั้นในปัจจุบันไม่เป็นที่ยอมรับจากประเทศต่าง ๆ อีกต่อไป เนื่องจากไม่มีฝ่ายอักษะ (Axis) หรือ Hitlerism ที่เป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพของสหประชาชาติในปัจจุบัน และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติตามบทบัญญัติในมาตรา 23 ของ Chapter V ของ Charter of the United Nations ก็ได้เริ่มดำเนินการตามปกติเป็นที่เรียบร้อย จะคงเหลือก็แต่เพียงการใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามแนวทางที่ 1 และ 2 ปัญหาของการใช้กำลังในแนวทางที่ 2 ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก และค่อนข้างจะเป็นที่ยอมรับได้กับประเทศต่างๆ เนื่องจากการดำเนินการใช้กำลังตามข้อนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีมติของคณะ

มนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ตาม Chapter V (The United Nations, Charter of the United Nations) ให้มีการดำเนินการในการใช้อาวุธ หรือได้ดำเนินการมอบอำนาจให้รัฐใดรัฐหนึ่งหรือหลายรัฐ เข้าใช้กำลังในนามของสหประชาชาติ เพื่อก่อให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคต่างๆ ในโลกตาม Chapter V, VI, และ VII ตัวอย่างของกรณีนี้คือ การปฏิบัติการพายุทะเลทราย (Desert Storm) ซึ่งสหประชาชาติได้มีมติตามที่ควอเตอร์ร้องขอให้ส่งกำลังเข้าไปช่วยเหลือและผลักดันการรุกรานของอิรัก โดยมีสหรัฐเป็นแกนนำในการปฏิบัติการ ซึ่งการปฏิบัตินี้เป็นไปตามหลักการและเหตุผลของ มาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ (Chapter V, The United Nations, Charter of the United Nations, 1945) ส่วนที่ยังคงเป็นปัญหาในการบังคับใช้และการตีความตามมาตรา 51 ก็คือ ในการใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองล่วงหน้าหรือ Anticipatory Self Defense เนื้อความตามมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ (Chapter V, The United Nations, Charter of the United Nations, 1945) โดยได้บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

“ไม่มีข้อความใดในกฎบัตรฉบับปัจจุบัน จะรอนสิทธิประจำตัวในการป้องกันตนเองโดยลำพัง หรือโดยร่วมกัน หากการใช้กำลังอาวุธบังเกิดแก่สมาชิกของสหประชาชาติ จนกว่าคณะมนตรีความมั่นคงจะได้ดำเนินการตามที่จำเป็น เพื่ออารังไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ มาตรการที่สมาชิกได้ดำเนินไปในการใช้สิทธิป้องกันตนเองนี้ จะต้องรายงานให้คณะมนตรีความมั่นคงทราบโดยทันที และจะต้องไม่กระทบกระเทือนอำนาจและความรับผิดชอบของคณะมนตรีความมั่นคง ตามกฎบัตรฉบับปัจจุบันแต่ประการใด ในอันที่จะดำเนินการ เช่นที่เห็นจำเป็นไม่ว่าในเวลาใด เพื่ออารังไว้หรือสถาปนา กลับคืนมา ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ”

สิทธิประจำตัวในการป้องกันตนเองนั้นนั้นมิได้มีอยู่หรือปรากฏมีอยู่โดยสืบเนื่องมาจากการที่ มาตรา 51

"Somewhere at sea." President Roosevelt and Prime Minister Churchill on the U.S.S. Augusta, at the historic meeting which resulted in the signing of the Atlantic Charter on 14 August 1941

รูปที่ 1 Meeting on U.S.S.Augusta on 14 August 1941,

Source: <http://www.un.org/en/aboutun/charter/history/atlantic.shtml> ,
United Nations, เข้าถึงเมื่อ 27/8/60

แห่งกฎบัตรสหประชาชาติได้บัญญัติให้มีขึ้น แต่เป็นการนำมาจากกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวกับการอ้างสิทธิตามธรรมชาติในการที่จะป้องกันตนเอง เมื่อยามที่ตนเองตกอยู่ในภาวะที่มีภัย หรือเรียกว่า การช่วยเหลือตนเอง (Self - help) แล้วกำหนดรองรับสิทธินั้นไว้ในมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ สิทธิในการช่วยเหลือตนเองนี้ค่อนข้างที่จะกินความกว้างอยู่มาก และการที่จะอ้างสิทธินี้ดูเหมือนว่า จะเป็นการทำให้เกิดความเสียหายต่อรัฐอื่นได้โดยง่าย อีกทั้งยังเป็นการขัดต่อมาตรา 2 (4) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ตัวอย่างในกรณีนี้ก็คือ กรณีที่อิรักได้อ้างสิทธิในการช่วยเหลือตนเอง (Self - help) ในการรุกรานคูเวต เพื่อยุติปัญหาข้อพิพาทเรื่องบ่อน้ำมันที่อยู่ในบริเวณชายแดนของรัฐทั้งสองนั่นเอง หรือในกรณีพิพาทที่ช่องแคบคอร์ฟู

(Corfu Channel Case) (Corfu Channel Case (MERITS), Judgement on 9 April 1949) ระหว่างอังกฤษกับอัลเบเนีย โดยเหตุที่อัลเบเนียประกาศปิดช่องแคบ พร้อมทั้งได้วางทุ่นระเบิดไว้ในช่องแคบคอร์ฟูด้วย อังกฤษได้อ้างสิทธิในการช่วยเหลือตนเอง (Self - help) โดยได้ส่งเรือรบของตน พร้อมทั้งเรือกวาดทุ่นระเบิดเดินทางผ่านช่องแคบ ซึ่งกรณีอัลเบเนียได้ทำการฟ้องร้องอังกฤษต่อศาลโลก โดยศาลโลกได้มีความเห็นในกรณีนี้ว่า การที่อังกฤษอ้างสิทธิในการช่วยเหลือตนเอง (Self - help) และกระทำการอันถือว่าเป็นการคุกคามต่อดินแดนของรัฐใดรัฐหนึ่งนั้น จะไม่สมเหตุผลมากนัก อีกทั้งยังเป็นการขัดต่อมาตรา 2 (4) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติอีกด้วย ศาลโลกได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าว่าสิทธิในการช่วยเหลือตนเอง (Self - help)

ตามที่มีอยู่ในกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศนั้น ควรจะต้องจำกัดอยู่เพียงแต่สิทธิในการป้องกันตนเอง หรือ (Self Defense) ตามที่ได้ยอมรับและปรากฏอยู่ใน มาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ โดยเหตุนี้เองที่

ทำให้สิทธิในการช่วยเหลือตนเองหรือ Self Help นั้น ได้หมดความสำคัญลง และเหลือทิ้งไว้ก็แต่เพียงสิทธิในการป้องกันตนเอง (Self - Defense) ซึ่งเป็นที่ยอมรับ ตามมาตรา 51

ปัญหาของมาตรา 51

การใช้สิทธิในการป้องกันตนเองตามมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาตินั้นมีข้อกำหนดและเงื่อนไขต่างๆ กำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการตีความเพื่อใช้กำลังในอันที่จะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์แห่งกฎบัตรสหประชาชาติตามมาตรา 2 (4) เพราะการใช้กำลังในทางยุทธวิธีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงรุก อันมิได้เป็นตามหลักเกณฑ์และข้อกำหนดของการป้องกันตนเองตามมาตรา 51 สามารถที่จะถือได้ว่าเป็นการขู่ข่มและคุกคาม (Threat of force) ซึ่งเป็นการละเมิดต่อมาตรา 2 (4) นั้นเอง ซึ่งการละเมิด ในลักษณะนี้อาจจะนำมาซึ่งการที่จะตกเป็นฝ่ายถูกประณาม หรือแม้แต่ว่าถูกคว่ำบาตรจากบรรดาสมาชิกอื่นๆ ของสหประชาชาติ การศึกษาข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของมาตรา 51 จะนำมาซึ่งปัญหาทางกฎหมายต่างๆ มากมาย ดังนี้

1. ปัญหาของการตีความว่า “การโจมตีด้วยกำลังอาวุธ” หรือ Armed Attack ซึ่งกรณีปัญหานี้ถือเป็นปัญหาหลักในการอ้างสิทธิเพื่อที่จะใช้กำลังป้องกันตนเองตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้

2. การดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปของคำว่า การกระทำที่เป็นข้าศึก (Hostile Act) และการกระทำที่แสดงเจตจำนงว่าเป็นฝ่ายข้าศึก (Hostile Intent) กับความหมายของคำว่า การรุกราน (Aggression) ซึ่งกรณีทั้ง 3 นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้กำลังในการ

ป้องกันตนเองในเชิงของ Interceptive Self - Defense และ Anticipatory Self - Defense

3. ปัญหาของการตีความและความถูกต้องในการอ้างสิทธิในการป้องกันตนเอง ตามมาตรานี้อันแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

3.1) Interceptive Self - Defense หรือ การป้องกันตนเองโดยการสกัดกั้นการโจมตี โดยเฉพาะเจาะจงไปที่การขัดขวางการโจมตีของข้าศึกที่ได้ลงมือกระทำต่อฝ่ายเราแล้ว เพื่อที่จะให้การโจมตีไม่บรรลุผล หรือไม่สำเร็จผล

3.2) Anticipatory Self Defense หรือการป้องกันตนเองโดยการโจมตีก่อน โดยเฉพาะการชิงลงมือโจมตีข้าศึกเสียตั้งแต่หรือก่อนที่จะข้าศึกจะได้ลงมือโจมตีต่อฝ่ายเรา

รูปที่ 2 Former HMS Zealous later K40 Eilat,

Source: <https://www.globalsecurity.org/military/world/israel/k40-eilat.htm> ,
Global Security, เข้าถึงเมื่อ 5/9/60

ความหมายของการโจมตีด้วยกำลังอาวุธ (Armed Attack)

ปัญหาของการให้คำจำกัดความของการโจมตีด้วยกำลังอาวุธ (Armed Attack) นั้นมีความเกี่ยวพันโดยตรงกับการให้คำจำกัดความของคำว่า การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) ในมาตรา 2 (4) คำๆ นี้ครอบคลุมถึงการรุกราน (Aggression) ซึ่งถือว่าเป็นกรณีที่มีความรุนแรงรองลงมาจากระดับของคำว่า การโจมตีหรือไม่ และถ้าการคุกคามโดยกำลังครอบคลุมถึงการรุกรานแล้ว ระดับไหนของการรุกรานถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการโจมตี การศึกษาถึงความหมายของคำต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การอ้างสิทธิเพื่อการป้องกันตนเอง

การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) นั้นอาจอยู่ในรูปแบบของการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติเพื่อบีบบังคับให้รัฐอื่นปฏิบัติตามเจตจำนงของรัฐตน กำลังอำนาจแห่งชาติแบ่งออกได้เป็น 5 แขนงหลักๆ คือ 1) เศรษฐกิจ 2) การเมือง 3) การทหาร 4) สังคมจิตวิทยา และ 5) วิทยาศาสตร์, เทคโนโลยี การที่รัฐใดรัฐหนึ่งใช้กำลังด้านใดด้านหนึ่งใน 5 สาขานี้ ดำเนินการบีบบังคับต่อรัฐใดรัฐหนึ่งหรือหลายรัฐ เพื่อให้รัฐนั้นๆ จำเป็นต้องปฏิบัติตามเจตจำนงของรัฐที่ใช้กำลัง ที่อาจจะถือได้ว่าเป็นการเริ่มดำเนินการขู่ขู่และคุกคามโดยกำลัง หรือ Threat of force อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่ง

มาตรา 2 (4) ของกฎบัตรสหประชาชาติได้ หากผลแห่งการคุกคามโดยกำลังนั้นส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงและเอกภาพของรัฐอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการคุกคามโดยกำลังทางทหารของรัฐ (Threat of armed force) นั้น ไม่จำเป็นต้องรอให้มีการรุกรานหรือเปิดฉากการยิงกันเกิดขึ้นก่อน การคุกคามโดยกำลังทางทหารของรัฐ (Threat of armed force) นั้น เพียงแค่การส่งกำลังทางทหารตามแนวชายแดนที่มากเกินไปกว่าปกติ ก็อาจจะทำให้รัฐอื่นๆ โดยเฉพาะรัฐที่มีอาณาเขตต่อเนื่องเริ่มมองเห็นได้แล้วว่าการคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) ได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้วนั่นเอง แต่อย่างไรก็ดี การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) มิได้เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดสิทธิในการป้องกันตนเองขึ้นได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติใช้คำว่า การโจมตีด้วยกำลังอาวุธ (Armed Attack) แทนที่จะใช้คำว่า การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) มาเป็นเหตุในการอ้างสิทธิในการป้องกันตนเองตามมาตรา 51

ประเด็นต่อมาที่นำมาสู่การถกเถียงกันในหมู่นักกฎหมายระหว่างประเทศก็คือประเด็นที่ว่า อะไรถือว่าเป็นการโจมตีด้วยกำลังอาวุธ (Armed Attack) การรุกราน หรือ Aggression นั้น จะถือว่าเป็นการโจมตีด้วยกำลังอาวุธ หรือยังย้อนกลับไปไปที่มาตรา 1 แห่งการสมมนาของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการให้คำจำกัดความของการรุกรานหรือ Aggression ในปี ค.ศ. 1974 ในครั้งที่ (XXIX) (Definition of Aggression, 1974, United Nations General Assembly Resolution 3314 (XXIX), Human Right Library)

“การรุกรานนี้นั้นให้หมายความถึงการใช้อำนาจทางทหารของรัฐใดรัฐหนึ่ง เพื่อที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บูรณภาพแห่งดินแดนหรือเอกราชทางการเมืองของรัฐใด”

จะเห็นได้ว่าในการตีความของคำว่า การรุกรานนั้น

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีการลงความเห็นว่าการรุกรานนั้นจะต้องเป็นการรุกรานโดยกำลังทางทหารโดยการใช้อาวุธหรือ Armed Aggression เท่านั้น การตีความของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในกรณีนี้ได้ถูกนำมากล่าวถึงเป็นอย่างมาก อย่างเช่นในกรณีของ Prof. Dinstein ได้กล่าวขยายความและอธิบายการตีความของมาตรานี้โดยได้ระบุไว้ดังนี้คือ

1. การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) ตามความหมายในมาตรา 2 (4) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ นั้นมิได้ถูกรวมอยู่ในความหมายของการรุกราน (Aggression) เช่นนี้การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) เช่นกำลังอำนาจแห่งชาติทั้ง 5 สาขา จึงไม่สามารถตีความรวมไปถึงการรุกราน (Aggression) จะเป็นก็เพียงแค่การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) ซึ่งละเมิดก็แต่เพียงมาตรา 2 (4) แต่มิได้ก่อให้เกิดสิทธิใดๆ ในการอ้างสิทธิเพื่อป้องกันตนเองตามมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

2. การที่มาตรานี้ให้ความสำคัญไปยังจุดที่ว่า การรุกราน (Aggression) นั้น ต้องเป็นการรุกรานโดยกำลังทางทหาร (Armed Force) เท่านั้น การรุกรานทางเศรษฐกิจ, การเมือง, สังคมจิตวิทยา และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ไม่ถือว่าเป็นการรุกราน (Aggression) ตามมาตรา 1 แห่งการตีความนี้และจะเป็นก็เพียงแค่การคุกคามโดยกำลัง (Threat of force) ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 2 (4) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติเท่านั้น

อย่างไรก็ตามปัญหาของการรุกราน (Aggression) ได้นำมาซึ่งปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น คือการรุกรานโดยใช้อาวุธ (Armed Aggression) นั้นถือได้หรือยังว่าเป็นการโจมตีด้วยอาวุธ (Armed Attack) ซึ่งคำตอบของคำถามนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการอ้างสิทธิในการป้องกันตนเองตามมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ปัญหาก็คือ การโจมตีด้วยอาวุธ (Armed Attack) แตกต่างอย่างไรกับการรุกรานโดยใช้อาวุธ (Armed

Aggression) ยกตัวอย่างของการเผชิญหน้ากัน ณ บริเวณชายแดนมีการนำอาวุธหนักและเบาเข้ามาในพื้นที่ปฏิบัติการ มีการเตรียมพร้อมรบและฝึกฝนการปฏิบัติการทางทหารอยู่ตลอดเวลา ณ บริเวณใกล้ๆ ชายแดน เช่นนี้ ถือได้ว่าการรุกรานโดยอาวุธได้เกิดขึ้นแล้ว และถ้าการรุกรานเช่นนี้ได้ล่วงละเมิดดินแดนเข้ามาสู่ในบริเวณดินแดนของรัฐข้างเคียง ตามทฤษฎีก็จะต้องถือว่า การโจมตีด้วยอาวุธได้เกิดขึ้นแล้วนั่นเอง จากตัวอย่างข้างต้นหากเป็นเพียงการเสริมกำลังทหารมากผิดปกติ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มเรือรบของข้าศึกในเขตพื้นที่ปฏิบัติการ หรือแม้แต่การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในดินแดนของรัฐฝ่ายตรงข้ามในบริเวณชายแดนแต่ยังมิได้เคลื่อนกำลังเข้าประชิดชายแดน อย่างนี้จะถือว่าการรุกรานโดยใช้อาวุธ (Armed Aggression) ได้เกิดขึ้นแล้วหรือยัง คำตอบก็คือต้องถือเสมือนว่าได้เกิดขึ้นแล้ว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะการตีความและความหมายของคำว่า การกระทำเช่นเป็นศัตรู (Hostile Act) และการแสดง

เจตนาเป็นศัตรู (Hostile Intent) แต่ถ้ารัฐฝ่ายตรงข้ามได้กระทำเพียงแค่การส่งซื้ออาวุธใหม่ที่มีขีดความสามารถสูง หรือการเรียกระดมทหารกองหนุนหรือกำลังพลสำรองที่มากเกินไปจนเกินกว่าปกติของรัฐนั้นการกระทำดังกล่าวถือเป็นเพียงแค่การขู่ขู่และคุกคามทางทหาร (Threat of force) เท่านั้น ซึ่งกรณีนี้มิได้ก่อให้เกิดการอ้างสิทธิในการป้องกันตนเอง (Self – Defense) ตามมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ปัญหาของการประเมินสถานการณ์ของการโจมตีด้วยอาวุธ การรุกรานด้วยอาวุธ (Armed Aggression) และการขู่ขู่และคุกคามด้วยอาวุธ (Armed threat of force) มีผลกระทบโดยตรงต่อการตีความและอ้างสิทธิในการป้องกันตนเอง (Self – Defense) ซึ่งปัญหานี้จะเกี่ยวพันโดยตรงถึงปัญหาของ Interceptive Self – Defense และ Anticipatory self – Defense ที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ปัญหาการตีความและความหมายของ Hostile Act และ Hostile Intent

ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1967 Hostile Act หรือที่เรียกว่าการกระทำที่เป็นฝ่ายข้าศึกนั้นมีความหมายที่ค่อนข้างจะกว้างกว่าคำว่า การโจมตีด้วยอาวุธ (Armed Attack) การกระทำที่เป็นฝ่ายข้าศึก (Hostile Act) นั้นก็เช่นกรณีที่เรือรบของฝ่ายข้าศึกได้หันปืนเรือเข้าสู่เรือรบฝ่ายเราเท่านั้นก็เพียงพอแล้วที่จะตีความหมายของการกระทำโดยเรือของรัฐฝ่ายตรงข้ามว่ามีการกระทำอันเป็นข้าศึกได้แล้ว มาถึง (Hostile Intent) หรือที่เรียกว่าการแสดงเจตนาที่เป็นฝ่ายข้าศึกนั้น มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Armed Aggression

หรือ การรุกรานด้วยอาวุธค่อนข้างมากตัวอย่างในการนี้ ก็เช่น การที่เรือรบของรัฐฝ่ายตรงข้ามได้มีการประจำสถานีรบพร้อมกันนั้นได้มีการปลดผ้าคลุมปืน หรือฝาคครอบคลุมอาวุธปืนออกเมื่อแล่นเข้ามาใกล้กับเรือรบของฝ่ายเรา กรณีเช่นนี้เพียงพอแล้วที่จะมองได้ว่าการกระทำของเรือรบฝ่ายตรงข้ามนั้นได้มีการกระทำอันเป็นการแสดงเจตนาว่าเป็นข้าศึก อย่างไรก็ตามการตีความของคำทั้ง 2 นี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากสืบเนื่องมาจากกรณีเรือพิฆาตอิสราเอล ชื่อโออีลัท (Eilat) ซึ่งได้ถูกโจมตีจนจมโดยอาวุธนำวิถีประเภทพื้นสู่อากาศ

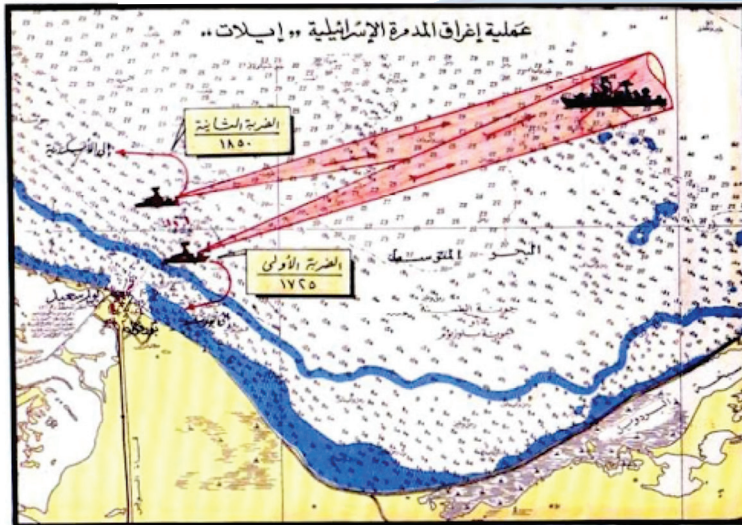
สติก (Styx) ซึ่งถูกยิงจากเรือชั้น โคมาร์ (Komar) ของ อียิปต์ ซึ่งเป็นเรือเร็วโจมตีอาวุธปล่อยนำวิถี หรือ Fast Attack Craft (FAC) ในขณะที่เรือพิฆาตไอ้ทมิฬได้ ทำการลาดตระเวนอยู่ในบริเวณอ่าวอเล็กซานเดรีย (Alexandria Harbor) ตามรายงานของ Directorate of Intelligence (Central Intelligence Agency, 17 November 1967) โดยภายหลังเหตุการณ์นี้อียิปต์ได้ กล่าวอ้างว่าเรือพิฆาตของอิสราเอลได้ถือเข็มมุ่งตรงมาที่ เรือของตนด้วยความเร็วสูง ซึ่งถือว่าการแสดง เจตนาที่เป็นฝ่ายเข้าศึก ทางอียิปต์ได้อ้างถึงสิทธิของการ ป้องกันตัวในการจมเรือของอิสราเอลในครั้งนี้ ในขณะที่ เดียวกันทางอิสราเอลก็ได้กล่าวอ้างว่าเรือของตนได้ แล่นปฏิบัติการอยู่ภายในทะเลอาณาเขตของตนทั้งมิได้ กระทำใดๆ อันถือว่าเป็น Hostile Act หรือ Hostile Intent เลยการที่อียิปต์ได้อ้างสิทธิในการป้องกันตนเอง ตามมาตราแห่งกฎบัตรสหประชาชาตินั้นจึงเป็นการ ไม่ชอบ

เมื่อปัญหานี้ได้เกิดขึ้นนักการทหารได้วิพากษ์ วิเคราะห์ว่าการที่จะตีความตามความหมายเดิมของ Hostile Act และ Hostile Intent นั้นจะสร้างปัญหามาก ขึ้นในกรณีของการป้องกันตนเอง การที่จะรอให้ฝ่าย ตนเองตกเป็นฝ่ายถูกยิงก่อนที่จะอ้างสิทธิในการ ป้องกันตัวมีแต่จะทำให้ตนเองได้รับความเสียหายมาก ขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการที่เรือของฝ่ายเข้าศึกได้หันปืน เข้าหาเรือของเราจะต้องถือว่าการโจมตีด้วยอาวุธ แล้ว ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้ขยายรวมไปถึงการที่เรือรบของ ฝ่ายเราตกเป็นเป้า Lock On โดยเรดาร์ควบคุมการยิง ของเรือฝ่ายตรงข้ามหรืออื่นใดที่คล้ายคลึงกันด้วยเหตุ ของการตีความ Hostile Act ให้เหมือนกับ Hostile Attack นั้นได้ทำให้เกิดคำๆ ใหม่ขึ้นในการอ้างสิทธิในการ ป้องกันตนเองโดยคำนี้ก็คือ Interceptive Self - Defense หรือการป้องกันตนเองโดยการสกัดกั้นการโจมตี

ในขณะเดียวกันความหมายของ Hostile Intent ก็ เปลี่ยนไปความหมายของ Hostile Act ไม่ได้แค่เพียง ถูกทำให้เทียบเท่ากับคำว่า Armed Attack เท่านั้น แต่ ยังได้ขยายไปกินความรวมความหมายดั้งเดิมของ Hostile Intent เข้าไปด้วยโดยในปัจจุบันการที่เรือฝ่ายตรง กันข้ามแล่นเข้ามาหาเราโดยมีการประจำสถานีรบและ มีการเปิดฝักคลุมปืนหรือเปิดฝากรอบอาวุธออกแล้ว ซึ่ง กรณีเช่นนี้ในปัจจุบันจะถูกรวมว่ามีการกระทำความ อันเป็น ข่าศึกแล้ว มิใช่แค่มีเจตนาเป็นข่าศึกเหมือนเดิม เหตุนี้เองทำให้ความหมายของ Hostile Intent ถูกทำให้ลด ระดับความรุนแรงของตนลงไปอีกจนอาจจะพูดได้ว่า จนถึงระดับการที่เพียงแค่การที่เรือรบของฝ่ายตรงข้าม นั้นมีแนวโน้มที่จะเข้าโจมตีเรือรบของฝ่ายเราด้วยเหตุ ของการอ้างเช่นนี้ทำให้เกิดการอ้างสิทธิของ Anticipatory Self - Defense หรือการป้องกันตนเองโดยการ โจมตีก่อนเกิดขึ้น

การที่อ้างสิทธิของการป้องกันตัวเองตามมาตรา 51 นั้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีของ Interceptive หรือ Anticipatory self - defense จึงต้องสอดคล้องตามข้อ กำหนดและเงื่อนไขภายใต้มาตรา 51 ยิ่งไปกว่านั้นการ ที่จะอ้างสิทธิในการป้องกันตัวเองตามมาตรานี้ได้นั้นยัง จะต้องคำนึงถึงความจำเป็น (Necessity) และความได้ สัดส่วน (Proportionality) ในการใช้กำลังด้วยตนเอง ในกรณีที่เกิดผิดพลาดในการวิเคราะห์ Hostile Act และ Hostile Intent ก็จะทำให้เกิดการตัดสินใจในการ ใช้กำลังและอาวุธในการป้องกันตนเอง ตามเกณฑ์ของ Interceptive และ Anticipatory Self - Defense ที่ ผิดพลาดจนอาจเกิดความเสียหายที่มากกว่าที่ ผู้บังคับการเรือผู้นั้นจะสามารถประมาณได้

الشكل الرقم (3)

รูปที่ 3 Egypt's Plan of Attack,

Source: <https://egyptianchronicles.blogspot.com/2008/10/41-years-on-sinking-eilat-destroyer.html> , Egyptian Chronical, เข้าถึงเมื่อ 14/9/60

การป้องกันตนเองโดยการสกัดกั้นการโจมตี (Interceptive Self – Defense)

ลิทธิในการป้องกันตนเองตามเกณฑ์ของ Interceptive Self - Defense นั้น เป็นที่แน่ชัดว่าได้ถูกรวบรวมไว้ภายใต้บทบัญญัติแห่งการป้องกันตนเองตามมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ การที่เจ้าอธิปไตยของ Interceptive self - defense ได้จะต้องให้ Hostile Act เกิดขึ้นก่อน ถ้าจะกล่าวให้ชัดคือต้องรอให้ฝ่ายเราสามารถพิสูจน์ทราบได้ก่อนว่าถูกโจมตีหรืออย่างน้อยๆ ก็จะต้องเป็นฝ่ายที่ถูก Lock On ตกเป็นเป้าของการโจมตี ซึ่งจะทำให้เล็งเห็นได้ว่าการโจมตีเกิดขึ้นค่อนข้างแน่นอนแล้ว อย่างไรก็ตามปัญหาของ

Interceptive Self - Defense ปัญหาในทางปฏิบัติในปัจจุบันก็คือการที่เรือของฝ่ายเราถูก Lock On โดยเรดาร์ควบคุมการยิงอาวุธของเรือข้าศึกนั้นก็ทำให้อันตรายต่อการถูกทำลายก็มีโอกาสเป็นไปได้สูงแล้ว Interceptive Self - Defense นั้นมีหลักการและเหตุผลที่เหมาะสมเพียงพอที่จะถูกรวมเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการป้องกันตัวตามมาตรา 51 โดยไม่มีข้อขัดแย้งอย่างใดก็ตามการใช้กำลังตามหลักการนี้จะต้องกระทำลงทันทีเมื่อมีการโจมตีเกิดขึ้น เช่นนี้แล้วก็จะไม่เป็นการขัดกับมาตรา 2 (4) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ตัวอย่าง

ในกรณีนี้ก็คือ เมื่อสมัยสงครามกลางเมืองสเปนในปี ค.ศ. 1936 นั้น รัฐบาลของสเปนได้ร้องขอให้กองทัพเรือ อิตาลีให้ความช่วยเหลือสเปนในการดำเนินการปิดล้อม ที่อ่าวบิลเบา ในระหว่างนี้เองที่เหตุการณ์สำคัญในการ ตีความในเรื่องของสิทธิในการป้องกันตัวได้เกิดขึ้น เมื่อ เรือรบของอังกฤษลำหนึ่งได้ตกเป็นเป้าของการโจมตี ด้วยตอร์ปิโดจากเรือดำน้ำของกองทัพเรืออิตาลี (ในระหว่าง สงครามกลางเมืองของสเปน อังกฤษอยู่ในฐานะของรัฐ เป็นกลาง) ผู้บังคับการเรือของอังกฤษได้ทำการหลบหลีก ได้ทันทั่วทั้งที่ และได้ดำเนินการตอบโต้การโจมตีนั้นโดยทันที โดยได้ดำเนินการปราบเรือดำน้ำด้วยการใช้ระเบิดน้ำลึก ซึ่งในการนี้จะเห็นได้ว่า ผู้บังคับการเรือของอังกฤษได้กระทำ การป้องกันตนเองตามสิทธิที่ตนมีอยู่ภายใต้กฎหมาย จารีตประเพณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการ ป้องกันตนเอง ในขณะที่ดำเนินการปราบเรือดำน้ำอยู่ นั้นเอง เป้าเรือดำน้ำของอิตาลีได้หายไปจากการตรวจจับ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง ต่อมาเรือพิฆาตของ อังกฤษลำนี้ได้จับเป้าของเรือดำน้ำอิตาลีได้อีก ซึ่งผู้บังคับการ เรือของอังกฤษลำเดิมก็ได้ดำเนินการปฏิบัติการต่อต้าน เรือดำน้ำอีกครั้ง ในการปฏิบัติการต่อต้านเรือดำน้ำใน

ครั้งหลังนี้ ผู้บังคับการเรือของอังกฤษได้รับการตำหนิจาก กองทัพเรืออังกฤษ โดยทางกองทัพเรืออังกฤษได้กล่าว ถึงการใช้สิทธิในการป้องกันตนเองตามกฎหมายจารีต ประเพณีระหว่างประเทศในขณะนั้นว่า การที่จะใช้ กำลังเพื่อป้องกันตนเองนั้นจะต้องได้กระทำโดยทันที เมื่อการโจมตีได้เกิดขึ้นและต้องหยุดลงเมื่อการโจมตีนั้น ได้สิ้นสุดลง ซึ่งในกรณีการรุกรานและการโจมตีของ เรือดำน้ำอิตาลีนั้นจะต้องถือว่าได้ยุติหยุดลงแล้วเมื่อเรือ ดำน้ำของอิตาลีได้หายไปจากการตรวจจับของเรือ อังกฤษ เนื่องจากภัยของการโจมตีได้ถือเสมือนว่าหมด สิ้นลงแล้ว การกระทำของ ผู้บังคับการเรืออังกฤษลำนี้ ถือได้ว่าเป็นการละเมิดเงื่อนไขของกฎหมายจารีต ประเพณีระหว่างประเทศในเรื่องการใช้สิทธิป้องกันตนเอง ในขณะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ผู้บังคับการเรือของเรือรบ แต่ละลำจะต้องระมัดระวังในการป้องกันตนเอง การที่จะ เป็นการป้องกันตนเองตาม มาตรา 51 และการที่จะถือว่าเป็น การล่วงละเมิดมาตรา 2 (4) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ นั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าการใช้กำลังนั้น เป็นการตอบโต้ต่อภัยคุกคามโดยทันทีบนพื้นฐาน ของความได้สัดส่วนและเหมาะสมหรือไม่

Anticipatory Self – Defense หรือการป้องกันตนเองโดยการโจมตีก่อน

ตาม มาตรา 2 (4) นั้น การโจมตีด้วยอาวุธ (Armed Attack) หรือคุกคามโดยกำลัง (Threat of Forces) ถือว่าเป็นการขัดกับกฎบัตร สหประชาชาติ จากกรณีทั้ง 2 ประเทศที่ถูกโจมตีหรือ ถูกคุกคามสามารถที่จะอ้างสิทธิในการป้องกันตนเอง

ตาม มาตรา 51 ได้ โดยที่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการโจมตี เกิดขึ้นเสียก่อน (Actual Armed Attack Occur) อย่างไรก็ตามในกรณีของการปฏิบัติการทางเรือ นักยุทธวิธี การรบทางเรือพยายามตีความคำว่า การโจมตีที่เกิดขึ้น ขยายความรวมถึงการถูก Lock On โดยเลือกที่จะใช้

ความหมายของการโจมตีภายใต้การกระทำที่มีเจตนาอันเป็นข้าศึก หรือ Hostile Intention มา cmomuj การพิจารณาว่าการโจมตีด้วยอาวุธหรือ Actual Armed Attack Occur ได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญหาของกรณีนี้ก็คือ Hostile Intention มักจะถูกมองว่าเป็นการคุกคามโดยกำลัง (Threat of Forces) ซึ่งขัดกับมาตรา 2 (4) แต่จะถือว่าเป็นการโจมตีด้วยอาวุธหรือ Actual Armed Attack Occur ได้หรือไม่ คำตอบก็คือว่าไม่ ตัวอย่างที่ดีของ Hostile Intention ก็คือการเสริมกำลังที่มากเกินไปกว่าปกติในบริเวณชายแดน การเพิ่มกำลังเรือในการปฏิบัติการลาดตระเวนที่ตามปกติมีจำนวนเรือมากกว่าปกติในการจำเป็นเพื่อรักษาเขตแดน ในกรณีเช่นนี้เมื่อ Hostile Intention เกิดขึ้นแล้วรัฐใดรัฐหนึ่งจะอ้างสิทธิของ Anticipatory Self-Defense ได้หรือไม่

กรณีของ Anticipatory Self - Defense นั้น การข่าวกรองและหลักฐานของการเตรียมการรุกรานด้วยอาวุธเป็นข้อพิสูจน์และสิ่งยืนยันเพียง 2 ประการ ที่จะสามารถทำให้การอ้างสิทธิในการป้องกันตัวในลักษณะของ Anticipatory Self - Defense มีความเป็นไปได้ตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันตนเอง ตัวอย่างที่ดีของ Anticipatory Self - Defense ก็คือกรณีของกองเรือของญี่ปุ่นที่เตรียมการบุกเพิร์ลฮาร์เบอร์ และกรณีของการที่อิสราเอลโจมตีโรงงานปฏิกรณ์นิวเคลียร์ของอิรัก

ในกรณีแรกนั้น หากในช่วงก่อนเดือนธันวาคม 1939 หน่วยสืบราชการลับของสหรัฐอเมริกาสามารถที่จะสืบทราบได้ว่าประเทศญี่ปุ่นมีแผนการที่จะโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ในวันที่ 7 ธันวาคม 1940 เมื่อมีการยืนยันข่าวกรองเป็นที่แน่นอนแล้ว การโจมตีและการคุกคามด้วยอาวุธของญี่ปุ่นต่อสหรัฐอเมริกาย่อมสามารถที่จะสังเกตเห็นได้ คำถามที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในกรณีนี้คือ

จะเป็นการชอบธรรมหรือไม่ถ้าสหรัฐอเมริกาจะอ้างสิทธิของ Anticipatory Self - Defense โดยส่งเรือดำน้ำและกองเรือของตนเดินทางไปตักโจมตีเรือของญี่ปุ่นเสียตั้งแต่เริ่มออกจากท่าเรือในประเทศญี่ปุ่น สถานการณ์ของญี่ปุ่นกับประเทศสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นแม้ว่าทั้งสองประเทศจะอยู่ในสถานะที่ตึงเครียด แต่ก็ยังไม่มีฝ่ายใดที่ประกาศสงครามแก่กัน กรณีที่สหรัฐอเมริกายังอ้างสิทธิของ Self - Defense ในส่วนของ Interceptive Self - Defense นั้น ก็คงจะดูแล้วเป็นการยาก เนื่องมาจากการที่ประเทศญี่ปุ่นเองก็ยังไม่ได้เริ่มการโจมตี (Armed Attack) การที่อยู่ๆ สหรัฐอเมริกาจะอ้างสิทธิไปโจมตีกองเรือญี่ปุ่นเสียก่อนนั้นก็คงจะไม่ชอบนัก เช่นนี้แล้วสหรัฐอเมริกาก็คงจะทำได้เพียงแค่การเตรียมการในการป้องกันการโจมตีเสียมากกว่าหรือเลือกที่จะอ้างสิทธิของ Self - Defense ในส่วนของ Anticipatory Self - Defense เพื่อเข้าทำการโจมตีตอบโต้ต่อการเตรียมการโจมตีของญี่ปุ่นบนพื้นฐานของการข่าวกรองที่ยืนยันอย่างชัดเจน

การที่สหรัฐอเมริกายังอ้างสิทธิของ Anticipatory Self - Defense เพื่อป้องกันตนเองนั้นก็คงจะทำให้ตกเป็นฝ่ายเริ่มใช้กำลังก่อนและทำให้ญี่ปุ่นสามารถที่จะใช้เหตุผลในการประกาศสงครามได้ จากข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อญี่ปุ่นมีการส่งกองเรือบรรทุกเครื่องบินที่มีกำลังรบขนาดใหญ่แล้วน่าจะถือได้ว่าเป็น Hostile Intent แล้ว และก็น่าจะเป็นข้ออ้างที่เพียงพอที่จะใช้ Interceptive Self - Defense หรือแม้แต่ Anticipatory - Self - Defense อย่างไรก็ดีตามบทหลักความจริงของกฎหมายทะเลและการใช้ทะเลหลวง ประเทศญี่ปุ่นมีสิทธิที่จะใช้ทะเลหลวงในการเดินเรือหรือแม้แต่การฝึกซ้อมทางเรือก็ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำได้ การด่วนตัดสินใจว่าการที่กองเรือญี่ปุ่นนี้เป็นภัยคุกคามหรือมีท่าทีเป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐอเมริกาโดยไม่มีหลักฐาน

ที่เป็นวัตถุพยานแล้วคงจะเป็นการกล่าวอ้างที่ไร้น้ำหนัก เช่นนี้แล้วการกระทำของญี่ปุ่นจะถือว่าเป็น Hostile Intent ได้ก็ต่อเมื่อสหรัฐอเมริกาหลักฐานทางพยานวัตถุเพียงพอที่จะทำให้นานาชาติเห็นว่าที่กล่าวอ้างมีน้ำหนักได้

บนข้อเท็จจริงเรื่องการข่าวในขณะนั้น กรณีนี้สหรัฐอเมริกาก็คงจะทำได้ก็เพียงแค่การป้องกันโดยเตรียมการลาดตระเวนและระวังภัยแก่ฝ่ายตน จะอ้างสิทธิของ Anticipatory Self - Defense เพื่อที่จะไปจมเรือญี่ปุ่นเสียก่อนจะเป็นขัดต่อกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้กำลังในการป้องกันตนเองในขณะนั้น หรือแม้แต่กฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติในเวลานี้เช่นกัน

ต่อมาในกรณีที่ 2 ตามข้อเท็จจริงในเหตุการณ์อิรักได้มีการก่อสร้างโรงงานปฏิกรณ์นิวเคลียร์และมีวัตถุดิบที่สามารถจะผลิตอาวุธนิวเคลียร์อยู่ได้ก็จริงแต่การที่อิสราเอลจะอ้างเหตุเพียงแค่อิรักมีวัตถุดิบที่พร้อมที่จะผลิตอาวุธนิวเคลียร์ว่าเป็นการแสดง Hostile Act หรือแม้แต่ Armed Attack แต่ข้ออ้างของอิสราเอลเองแล้วนั้นก็ดูเหมือนว่ายังไม่มีน้ำหนักมากพอนักที่จะอ้างสิทธิของ Anticipatory Self - defense ได้ หรือกรณีที่ สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าอิรักได้เริ่มผลิตหัวรบนิวเคลียร์แล้วก็ตาม ก็ยังคงถือไม่ได้ว่า Hostile Act หรือ Armed Attack ได้เกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่ตีที่สุดที่อิสราเอลควรจะทำปฏิบัติในยุคของสหประชาชาติก็คือรายงานต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เพื่อขอความเห็นในการปฏิบัติการที่เหมาะสมหรือแม้แต่อาจขอให้มีการตั้งคณะผู้ตรวจสอบอาวุธเช่นเดียวกับที่สหประชาชาติได้จัดตั้ง UNSCOM ขึ้น เพื่อตรวจสอบการมีอาวุธเคมีของอิรักในปัจจุบัน

สรุปแล้วการอ้างสิทธิในการป้องกันตนเองในลักษณะของ Anticipatory Self - Defense ได้ถูก

จำกัดลงอยู่ในวงที่แคบมาก การที่จะอ้างสิทธิของ Anticipatory Self - Defense ได้นั้น รัฐที่จะอ้างจะต้องมีหลักฐานยืนยันที่ค่อนข้างชัดเจนของการรุกรานโดยอาวุธ อีกทั้งจะต้องประกอบด้วยวัตถุพยานหลักฐานที่ชัดเจน เช่น รูปถ่ายของอาวุธนิวเคลียร์ มีไข่แร่รูปถ่ายของโรงงานที่ตนอ้างว่ากำลังมีการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ อย่างเช่นกรณีของ Cuba Missile Crisis ในปี ค.ศ. 1962

การที่รัฐจะอ้างสิทธิในการป้องกันตนเองภายใต้บัญญัติแห่งมาตรา 51 นั้น กระทำโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องเช่น ความได้สัดส่วน ความเหมาะสม และความทันทั่วที่ต่อภัยคุกคามที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดการกระทำของฝ่ายข้าศึกหรือฝ่ายตรงข้ามว่าเป็น Hostile Act หรือ Hostile Defense นั้นก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การฝึกศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการตัดสินใจตอบสนองต่อภัยคุกคามนั้นก็ต้องครอบคลุมกับสถานการณ์ภัยคุกคามที่มีอยู่ เช่นนี้แล้วการใช้กำลังในการป้องกันตนเองที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศและเกื้อกูลให้รัฐของตนเป็นฝ่ายได้เปรียบในการดำเนินมาตรการในกิจการต่างประเทศก็จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

Caryl-Sue, National Geographic Society, 2013, International Organizations, The United Nations, Retrieved October 20, 2017 from <http://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/international-organization/>

Year Book of the United Nations, 1946-1947, The United Nations, The UN History of the United Nations, History of The UN Charter 1941: The Atlantic Charter, Retrieved October, 7, 2017 from <http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1946-47&page=37&searchType=advanced>.

The United Nations, Charter of the United Nations, Chapter 1, Retrieved October 5, 2017 from <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>.

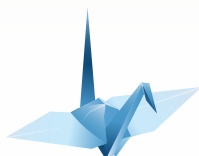
_____. United Nations. Retrieved September 14, 2017 from <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-v/index.html>.

_____. United Nations. Retrieved September 9, 2017 from <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vii/index.html>.

International Court of Justice, Corfu Channel Case (MERTIS), Judgement of 9 April 1949, Retrieved May 5, 2017 from <http://www.ijl.org/wp-content/uploads/2016/08/Corfu-Channel-Case-United-Kingdom-v.-Albania.pdf>.

Definition of Aggression, 1974, United Nations General Assembly Resolution 3314 (XXIX), Human Right Library, Retrieved July 7, 2017 from <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/GAres3314.html>.

Directorate of Intelligence, Central Intelligence Agency, 17 November 1967, Retrieved October 8, 2017 from https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000886761.pdf.

สิทธิและการปฏิบัติเมื่อทหาร ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

Rights and Practices When a Soldier Is Charged in A Criminal Case

นาวาโท นฤทธิ์ ฤทธิคำรพ
Commander Narit Ritkamroch
หัวหน้าแผนกฝึกอบรม กองคดี
สำนักงานพระธรรมนูญทหารเรือ กองทัพเรือ
e-mail: hang.na70@hotmail.com

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองให้บุคคลมีความเสมอภาคในกฎหมายและมีสิทธิและเสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ และในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดการที่ผู้ต้องหาทหารได้รู้ถึงสิทธิและการปฏิบัติเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา รวมทั้งการที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิกับผู้ต้องหาไว้จึงเป็นการสร้างหลักประกันการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาทหารในการต่อสู้คดี ซึ่งทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด และย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

คำสำคัญ: สิทธิของผู้ต้องหา

Abstract

Under the Constitution of the Kingdom of Thailand, all persons are equal before the law and rights and liberties shall be equally protected under the law. Unfair discrimination against a person shall not be permitted. In a criminal case, a suspect or defendant shall be presumed innocent before the passing of a final judgment. Knowing the rights and procedures of being accused in criminal cases, including the provision of the law, shall guarantee rights of military personnel when being accused. The accused soldiers, similarly to all that people, shall be presumed innocent until the court passes a final decision and equally enjoy the protection of the rights and liberties without discrimination.

Keywords: Rights of the accused

จากสถานการณ์ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมหลายประการแต่ในทางปฏิบัติการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ยังคงเป็นปัญหาอีกมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหากระบวนการลงโทษโดยวิธีต่างๆเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, 2560) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้เป็นการเฉพาะ เว้นแต่จะถูกห้ามหรือถูกจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่ใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้ และบุคคลผู้เป็นทนายย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปเว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27) เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญ ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้แก่ทหารเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปซึ่งหลักการนี้มีผลผูกพันหน่วยงานของทหารจำต้องเคารพและให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทหารด้วย แต่จะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ก็

เฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในส่วนที่เกี่ยวกับการลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 8 ได้แก่ กัก ชัง และจำขัง ซึ่งไม่มีการบัญญัติลงโทษไว้กับข้าราชการพลเรือนและบุคคลพลเรือนทั่วไป

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีและในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ ส่วนคำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29)

จะเห็นได้ว่าจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด และย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่จะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ก็เฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้ แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การที่ผู้ต้องหาทหารไม่ได้ทราบถึงสิทธิของตนจึงอาจทำให้ผู้ต้องหา

ต้องตกเป็นผู้กระทำความผิดได้หากเขาไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งการแต่งตั้งทนายความเพื่อต่อสู้คดีก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะพิสูจน์ความผิดของตนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ นอกจากนี้ผู้ต้องหาควรได้รับอิสรภาพจากการควบคุมของเจ้าหน้าที่หรือถูกขังตามหมายศาล โดยผู้ต้องหาไม่มีสิทธิที่จะขอประกันตัวได้โดยวางหลักประกันตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อจะได้ออกมาต่อสู้คดีได้เหมือนเช่นผู้เสียหาย ส่วนการจะจับกุม การควบคุมตัวหรือการรับตัวทหาร ที่กระทำความผิดคดีอาญาตำรวจจะต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งจะต้องให้เกียรติกับทหารที่ใส่เครื่องแบบโดยไม่จำกัดชั้นยศ อาทิเช่น ในการจับกุมทหารที่กระทำความผิดอาญา ห้ามตำรวจใช้เครื่องพันธนาการกับทหารที่ใส่เครื่องแบบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ต้องหา

ทหารยังไม่ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายเท่าที่ควร โดยเฉพาะทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) และนายทหารประทวนที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะไม่รู้กฎหมายและไม่ได้รับคำปรึกษากฎหมาย ประกอบกับบางรายไม่มีเงินว่าจ้างทนายในการต่อสู้คดีทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดว่าตนเองเป็นผู้บริสุทธิ์หรือให้ศาลยกฟ้องหรือลงโทษสถานเบาได้

บทความนี้จะจึงขอนำเสนอข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นทหาร กรณีทหารตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญามีสิทธิตามกฎหมายอย่างไรบ้างและการปฏิบัติเมื่อทหารตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาควรทำอย่างไรซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นบุคคลพลเรือนหรือทหารต้องได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันหรือกฎหมายอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด

สิทธิของทหารเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา

ป จจุบันในกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนคดีอาญาได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อระบบการดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องได้ นอกจากนี้บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาจะต้องถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวโดยตำรวจ จึงเห็นได้ว่าตำรวจเป็นองค์กรเดียวมีหน้าที่ทั้งจับกุมและสอบสวน มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวน การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจึงอาจกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาได้เช่นกัน อีกทั้งหากไม่ให้ความเป็นธรรมเป็นฐานที่ตั้งแล้ว ก็อาจทำให้มีผลต่อการวินิจฉัยพยานหลักฐานในขั้นตอนระหว่างพิจารณาพิพากษาในชั้นศาลได้อีกด้วย (วัชรินทร์ เจริญหล่อ, 2558) อย่างไรก็ตามสิทธิของผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นทหารหรือบุคคลพลเรือนต่างก็ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิกับทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหามากกว่าแต่อย่างใด

ในการสอบสวนคดีอาญากรณีที่ทหารตกเป็นผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งไปยังบังคับบัญชาของทหารผู้นั้นทราบ แล้วดำเนินการสอบสวนไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาทราบ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 ข้อ 23) ดังนี้

- (1) สิทธิที่จะขอประกันตัว
- (2) สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวในกรณีถูกควบคุมหรือคุมขังตามมาตรา 239
- (3) สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควรในกรณีถูกควบคุมหรือคุมขัง
- (4) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม
- (5) สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจ เช่น นายทหารพระธรรมนูญ หรือนายทหารชั้นสัญญาบัตร เข้าฟังการสอบปากคำของตนได้
- (6) สิทธิที่จะตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำฟ้องคดีต่อศาลแล้ว
- (7) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย
- (8) สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา
- (9) สิทธิที่จะได้รับการเตือนว่าถ้อยคำซึ่งเกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับหรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าทหารผู้ต้องหาได้กระทำหรือจะกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหารหรือกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารด้วย ผู้บังคับบัญชาของทหารผู้ต้องหาอาจส่งนายทหารพระธรรมนูญ หรือนายทหารชั้นสัญญาบัตรอื่นใด เข้าฟังการสอบปากคำทหารผู้ต้องหาได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงกำหนดเวลาควบคุมตัวตามกฎหมายว่าด้วยรัฐธรรมนูญศาลทหาร และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย ในกรณีที่ฝ่ายทหารเห็นว่าการสอบสวนล่าช้า จะขอให้พนักงานสอบสวนเร่งรัดหรือชี้แจงเหตุผลก็ได้

สิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาที่เป็นทหารหรือบุคคลพลเรือนไว้เหมือนกัน ดังนี้

1. ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงาน แจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุม และสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย (มาตรา 7/1)

1.1 พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

1.2 ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ ในชั้นสอบสวน

1.3 ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

1.4 ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วยให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

2. ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวก และไม่เป็นการขัดขวางการจับ หรือการควบคุมผู้ถูกจับ หรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย (มาตรา 83 วรรคสอง)

3. ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับ ให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น (มาตรา 84 (1))

4. ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม (มาตรา 134 วรรคสาม)

5. ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ (มาตรา 134/1)

6. ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ (มาตรา 134/3)

7. ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า (1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะ

ให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ (2) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ (มาตรา 134/4)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 ข้อ 23 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิแก่ทหารเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งระเบียบฯ ดังกล่าวจะเหมือนกันกับสิทธิของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นสิทธิของผู้ต้องหาทหารกับพลเรือนจึงไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด

การปฏิบัติเมื่อทหารตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ต้องหา” หมายความว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล นอกจากนี้ผู้ต้องหาในคดีอาญารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

แต่เดิมเมื่อทหารตกเป็นผู้ต้องหาในความผิดคดีอาญาจะต้องปฏิบัติตาม ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีทหารเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดคดีอาญา แต่เนื่องจากได้มีการโอนกรมตำรวจจากกระทรวงมหาดไทยไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ ทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง และวิธีพิจารณาความอาญาใหม่แล้ว ประกอบกับข้อตกลงบางข้อไม่สอดคล้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในเวลาปกติอันมิใช่ภาวะสงคราม จึงสมควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และกฎหมายโดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อีกทั้งควรกำหนด

ระเบียบวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน สะดวกต่อผู้ปฏิบัติและสามารถดำเนินการได้รวดเร็วไม่เสียหายต่อรูปคดีโดยคำนึงถึงหลักความสามัคคีปรองดอง และหลักการประสานงานระหว่างตำรวจ ทหารกับพนักงานฝ่ายปกครองในการร่วมมือและอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกัน ป้องกัน หรือระงับเหตุวิวาทมิให้ลุกลามต่อไป อันจะช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ประการหนึ่ง ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงแบบธรรมเนียมของแต่ละฝ่าย ตลอดจนความจำเป็นขององค์กรในการดูแลรักษาสถานที่ ยานพาหนะ และอาวุธยุทโธปกรณ์ของตนให้ปลอดภัยและปกครอง

ดูแลบุคลากรให้อยู่ในวินัยและได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรี เป็นธรรมตามควรแก่กรณี แต่ทั้งนี้ต้องมีให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือฝ่าฝืนกฎหมายที่มีเพื่อคุ้มครองบุคคลทั่วไปโดยเสมอกัน อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2544) จึงได้มีการบัญญัติ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ.2544 ออกมาบังคับใช้ในการปฏิบัติกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา

การจับกุมทหาร

การจับกุมทหารในกรณีมีคำสั่งหรือหมายของศาลให้จับทหารผู้ใด ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของทหารผู้นั้นทราบในโอกาสแรก เว้นแต่เป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่กฎหมายให้จับได้โดยไม่ต้องมีหมาย หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าทหารผู้นั้นจะหลบหนีการจับกุมตามหมาย ในการจับกุมทหารผู้ใด ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งให้ทหารผู้นั้นไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หากไม่ยอมไป ชัดขวาง หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนี ให้จับกุมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามรัฐธรรมนูญ โดยอาจร้องขอให้สภาวัดทหารช่วยควบคุมตัวผู้นั้นไปส่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้ หากทหารมีจำนวนมาก ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรับแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบโดยเร็วเพื่อมาช่วยระงับเหตุและร่วมมือในการจับกุมทหารผู้กระทำความผิดไปดำเนินคดี ในการจับกุมหากทหารผู้นั้นสวมเครื่องแบบอยู่ให้หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องพันธนาการ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งและมีให้ใช้อาวุธระหว่างการจับกุมโดยไม่จำเป็นถ้าเป็นกรณีทหารและตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองกำลังก่อการวิวาทกัน ให้รับรายงานผู้บังคับบัญชาของแต่ละฝ่ายทราบทันทีและให้ผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องรีบออกโปร่งงับเหตุโดยเร็ว (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 ข้อ 13) จากระเบียบสำนักนายกา ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในการออกหมายจับผู้ต้องหาที่เป็นทหาร และคดีดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลทหาร ตามหลักปฏิบัติตำรวจจะมีหนังสือแจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาที่สังกัดของผู้ต้องหาทหารผู้นั้น เพื่อให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปพบตำรวจที่เป็นที่ทำการของพนักงานสอบสวน หากผู้บังคับบัญชาไม่ส่งตัวหรือผู้ต้องหาหนีการติดตามที่นำจะหลบหนี ตำรวจจะไปขออนุมัติหมายจับจากศาลทหารต่อไป และถ้าตำรวจจะจับกุมตัวทหารขณะสวมเครื่องแบบห้ามตำรวจใส่กุญแจมือ เพราะเครื่องแบบทหารเป็นเครื่องแบบที่มีเกียรติ แต่ถ้าทหารถูกจับกุมขณะที่ไม่ได้สวมเครื่องแบบตำรวจก็สามารถใส่กุญแจมือได้

การควบคุมตัวทหาร

ก ารควบคุมตัวทหารที่ถูกหาว่ากระทำความผิดอาญาและถูกจับกุมตัวไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าทหารที่ถูกจับกุมและควบคุมตัวสวมเครื่องแบบ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินการดังนี้ (ระเบียบสำนักนายกฯ ข้อ 14)

(1) แนะนำให้ทหารผู้นั้นทราบถึงเกียรติของเครื่องแบบทหาร และขอให้พิจารณาว่าจะถอดเครื่องแบบหรือไม่

(2) ถ้าทหารไม่ยอมถอดเครื่องแบบ ให้แจ้งฝ่ายทหารทราบ เพื่อจัดส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมาแนะนำให้ถอดเครื่องแบบ หากฝ่ายทหารไม่มาภายในระยะเวลาอันสมควรหรือระยะเวลาที่กำหนดหรือดำเนินการใดๆ แล้วไม่เป็นผลให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมาปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้และบันทึกเหตุผลไว้แล้วแจ้งเหตุขึ้นให้ฝ่ายทหารทราบ

การปล่อยชั่วคราว

ก ารปล่อยชั่วคราวหรือการพิจารณาคำขอประกันทหารผู้ต้องหาให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการนี้เช่นเดียวกับผู้ต้องหาทั่วไป (ระเบียบสำนักนายกฯ ข้อ 15) จะเห็นว่าการขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาทหารการปฏิบัติก็ใช้หลักการเดียวกันกับผู้ต้องหาที่เป็นบุคคลพลเรือนทั่วไป

การรับตัวทหาร

บ เมื่อควบคุมตัวทหารไว้ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งการจับกุมให้ฝ่ายทหารที่เป็นผู้บังคับบัญชาของทหารผู้นั้นทราบทางสิ่งสื่อสาร หรือหนังสือโดยไม่ชักช้า และให้ดำเนินการดังต่อไปนี้ (ระเบียบสำนักนายกฯ ข้อ 16)

(1) หากฝ่ายทหารแจ้งว่าไม่ประสงค์จะรับตัวผู้ต้องหานั้นไปหรือไม่มาขอรับตัวภายในระยะเวลาที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนควบคุมตัวและดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(2) หากฝ่ายทหารแจ้งว่าประสงค์จะรับตัวผู้ต้องหาไปจากพนักงานสอบสวนก็ให้นำหนังสือขอรับตัวผู้ต้องหามาแสดงต่อพนักงานสอบสวน ในกรณีนี้ให้พนักงานสอบสวนทำหนังสือส่งมอบตัว และให้บันทึกเป็นหลักฐานรวมเข้าสำนวนไว้ พร้อมกับลงบันทึกในรายงานประจำวันด้วย

(3) หากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเห็นว่ามีความจำเป็นในทางคดีที่จะต้องนำตัวทหารไปดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่การรวบรวมพยานหลักฐาน นอกจากการสอบปากคำ เช่น การนำชี้สถานที่เกิดเหตุ การชี้ตัว การทำแผนประทุษกรรม อาจขอดำเนินการก่อนที่จะส่งมอบตัวทหารผู้ต้องหาให้ฝ่ายทหารรับตัวไปก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ถ้าผู้ต้องหาให้ฝ่ายทหาร หมายความหรือผู้อื่นซึ่งตนไว้วางใจอยู่ในสถานที่นั้นด้วย ก็ให้อนุญาตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรัฐธรรมนูญ หนังสือขอรับตัวและหนังสือส่งมอบตัวผู้

ต้องหาตามข้อนี้ให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดในการรับตัวทหารไปจากพนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนเห็นควรให้ฝ่ายทหารควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อประโยชน์ทางคดี ก็ให้แจ้งเป็นหนังสือและให้ฝ่ายทหารดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารการรับตัวทหารที่ได้รับบาดเจ็บและถูกควบคุมตัวไว้ ณ สถานพยาบาลให้ดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแต่ให้พนักงานสอบสวนแจ้งผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

การสั่งให้ข้าราชการทหารพักราชการ

คามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการสั่งให้ข้าราชการทหารพักราชการ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2555 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีที่ทหารถูกฟ้องคดีอาญาหรือถูกกล่าวหากระทำความผิดอาญาไว้ ดังนี้

1. ข้าราชการทหารผู้ใดถูกฟ้องคดีอาญาหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่ความผิดลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือกรณีที่ต้องหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ถูกสอบสวนเพื่อลงทัณฑ์สถานหนัก ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่าควรให้คงอยู่ในหน้าที่ราชการระหว่างพิจารณาหรือสอบสวนจะเป็นการเสียหายแก่ราชการก็ให้สั่งพักราชการตั้งแต่วันที่ออกคำสั่งนั้น (ข้อ 5)
2. ผู้มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการทหารพักราชการ ถ้าเป็นข้าราชการทหารต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสั่งบรรจุเป็นผู้สั่งหรือถ้าเป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้สั่ง (ข้อ 6)
3. การให้พักราชการนั้น ให้พักตลอดเวลาที่คดียังไม่ถึงที่สุด หรือตลอดเวลาที่สอบสวนพิจารณา เว้นแต่ผู้ถูกสั่งให้พักราชการผู้ใดได้ร้องขอกลับเข้ารับราชการต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้นและเมื่อผู้บังคับบัญชานั้นเห็นว่าสมควรสั่งให้ผู้นั้นกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการก่อนการสอบสวนหรือพิจารณาเสร็จสิ้น เนื่องจากพฤติการณ์ของผู้ถูกสั่งพักราชการไม่เป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนหรือพิจารณาและไม่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยต่อไปหรือเนื่องจากการดำเนินการทางวินัยได้ล่วงพ้นหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่พักราชการแล้วยังไม่แล้วเสร็จและผู้ถูกสั่งให้พักราชการไม่มีพฤติกรรมดังกล่าว ให้ผู้บังคับบัญชานั้นรายงานตามลำดับชั้นถึงผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการโดยทำความเห็นพร้อมเหตุผลประกอบรายงานว่าสมควรให้ผู้นั้นกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการตามที่ร้องขอหรือไม่ และผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการจะสั่งให้ผู้นั้นกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการก่อน

การสอบสวนหรือพิจารณาเสร็จสิ้นก็ได้ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการเห็นว่าผู้ถูกสั่งให้พักราชการยังไม่สมควรสั่งให้กลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการดังกล่าวให้แจ้งผู้นั้นทราบด้วย (ข้อ 7)

เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว หรือสอบสวนพิจารณาเสร็จแล้ว (ข้อ 7 วรรคสอง)

3.1 ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกสั่งให้พักราชการมิได้กระทำความผิดและไม่มีมลทินหรือมีหม่อมอยู่เลย ผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการต้องสั่งให้ผู้นั้นกลับคืนตำแหน่งเดิมหรือเทียบเท่า ตั้งแต่วันที่สั่งพักราชการ (ข้อ 7.1)

3.2 แม้ไม่ได้ความว่าผู้ถูกสั่งให้พักราชการได้กระทำความผิด แต่ก็มีมลทินหรือมีหม่อมอยู่ ผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการจะสั่งให้กลับเข้ารับราชการหรือให้ออกจากราชการก็ได้ แต่ต้องสั่งให้กลับเข้ารับราชการหรือออกจากราชการ ตั้งแต่วันที่ออกคำสั่งนั้น (ข้อ 7.2)

3.3 ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกสั่งให้พักราชการได้กระทำความผิดให้ผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการปฏิบัติ ดังนี้ (ข้อ 7.3)

3.3.1 ถ้าสั่งให้ออกจากราชการ โดยไม่มีเบียดเบียนงานบำนาญ ให้สั่งให้ออก ตั้งแต่วันที่สั่งพักราชการ (ข้อ 7.3.1)

3.3.2 ถ้าสั่งให้ออกจากราชการ โดยมีเบียดเบียนงานบำนาญ ให้สั่งให้ออกตั้งแต่วันที่ออกคำสั่ง (ข้อ 7.3.2)

3.4 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ถูกสั่งพักราชการได้กระทำความผิดแต่ศาลรอกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่ระอการลงโทษไว้ หรือลงโทษจำคุกและปรับแต่โทษจำคุกให้ยกหรือลงโทษจำคุกและปรับแต่โทษจำคุกให้ระอการลงโทษไว้ หรือลงโทษปรับสถานเดียว หรือผู้บังคับบัญชาสั่งให้ลงทัณฑ์ทางวินัย และความผิดนั้นไม่เกี่ยวกับการทุจริตต่อผลประโยชน์ของทางราชการ ผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการจะสั่งให้กลับเข้ารับราชการ หรือให้ออกจากราชการก็ได้ (ข้อ 7 วรรคท้าย)

จะเห็นว่าในการสั่งพักราชการ กรณีที่ทหารถูกฟ้องคดีอาญาหรือถูกกล่าวหากระทำความผิดอาญา ถือเป็นกรณีลิดรอนสิทธิของข้าราชการทหารประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 บัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด...” จึงถือว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าจำเลยกระทำความผิด ดังนั้นข้าราชการทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา จึงมีสิทธิที่จะขอกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการถ้าปรากฏว่าผู้ถูกสั่งให้พักราชการมิได้กระทำความผิดและไม่มีมลทินหรือมีหม่อมอยู่เลย ผู้บังคับบัญชาที่สั่งพักราชการต้องสั่งให้ผู้นั้นกลับคืนตำแหน่งเดิมหรือเทียบเท่า ตั้งแต่วันที่สั่งพักราชการ

การงดจ่ายเงินเดือน

นอกจากนี้เมื่อทหารถูกควบคุมตัวระหว่างการสอบสวน หรือพิจารณาในคดีอาญาและถูกสั่งพักราชการ เพราะกระทำความผิดอาญาจะต้องถูกสั่งงดจ่ายเงินเดือน ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการตัด งด และจ่ายเงินรายเดือน พ.ศ.2504 ดังนี้

1. ข้าราชการกลาโหมประจำการ นักเรียนทหาร ทหารกองประจำการ หรือผู้ที่เข้ารับการระดมพล เข้าฝึก วิชาทหาร หรือเข้ารับการทดลองความพร้อมตาม กฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารถูกควบคุมตัว ระหว่างการสอบสวน หรือพิจารณาในคดีอาญา หรือถูก สั่งพักรักษาการให้คงจ่ายเงินรายเดือนและค่าเช่าบ้านไว้ ตามวันที่ถูกควบคุมตัว หรือวันถูกสั่งพักรักษาการ (ข้อ 7)

2. เงินรายเดือนและค่าเช่าบ้านที่คงจ่ายระหว่างถูก ควบคุมตัวหรือระหว่างพักรักษาการนั้นเมื่อคดีหรือกรณี ถึงที่สุด (ข้อ 9)

2.1 ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกสั่งพักรักษาการ มิได้กระทำความผิดและไม่มีมลทินหรือมีหม่อม ให้จ่าย เงินที่คงจ่ายไว้เต็มจำนวน

2.2 ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกสั่งพักรักษาการ มิได้กระทำความผิดแต่มีมลทินหรือมีหม่อม หรือถูกศาล พิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือ กำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้หรือถูกลงโทษไม่ถึงจำคุก และไม่ถูกสั่งไล่ออกหรือไม่ถูกถอดออกจากยศทหาร หรือไม่ถูกสั่งปลดออกหรือไม่ถูกสั่งลงโทษถึงให้ออกจาก ประจำการโดยไม่มีเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ ให้จ่ายเงิน

รายเดือนที่คงจ่ายไว้นั้นไม่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของเงินราย เดือนที่ได้รับก่อนวันถูกควบคุมตัว หรือวันถูกสั่งพักรักษาการ แต่เฉพาะค่าเช่าบ้านให้จ่ายให้เต็ม

2.3 ถ้าปรากฏว่าผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกสั่งพักรักษาการ ได้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือโทษ หนักกว่าจำคุก หรือถูกสั่งไล่ออก หรือถูกถอดออกจาก ยศทหารหรือถูกสั่งปลดออก หรือถูกสั่งให้ออกโดยไม่มี เบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญห้ามมิให้จ่ายเงินที่คงไว้

จะเห็นว่า ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการตัด จด และจ่ายเงินรายเดือน พ.ศ. 2504 ดังกล่าวทำให้ทหาร ที่ถูกควบคุมตัวระหว่างการสอบสวน หรือพิจารณาใน คดีอาญาและถูกสั่งพักรักษาการเพราะกระทำความผิด อาญาจะต้องถูกสั่งคงจ่ายเงินเดือน ซึ่งถือเป็นการกระทบ กระเทือนต่อสิทธิอันควรได้รับ แต่หากปรากฏว่าผู้ถูก ควบคุมตัวหรือถูกสั่งพักรักษาการ มิได้กระทำความผิด และไม่มีมลทินหรือมีหม่อม ให้จ่ายเงินที่คงจ่ายไว้เต็ม จำนวน แต่ถ้ามีมลทินหรือมีหม่อม หรือถูกศาลพิพากษา ว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ ให้จ่ายเงินรายเดือน ที่คงจ่ายไว้นั้นไม่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของเงินรายเดือนที่ได้ รับก่อนวันถูกควบคุมตัว หรือวันถูกสั่งพักรักษาการ เป็นต้น

เปรียบเทียบการปฏิบัติเมื่อทหารกับพลเรือน ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

1. การจับตัวทหาร ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลเท่านั้น เว้นแต่มีเหตุพิเศษ เช่น กระทำความผิดซึ่ง หนักหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่กฎหมายให้จับได้โดยไม่ต้องมีหมายหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าทหารผู้นั้น จะหลบหนีการจับกุมตามกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบังคับใช้กับ บุคคลพลเรือนเช่นกัน ดังนั้นในการจับกุมตัวทหารและพลเรือนจึงไม่มีความแตกต่างกัน แต่จะมีความแตกต่าง กันตรงที่ถ้าจะจับทหารสวมเครื่องแบบขณะกระทำความผิด ตำรวจจะนำเครื่องพันธนาการมาใช้กับทหารไม่ได้

2. การควบคุมตัวทหารและถูกจับกุมตัวไปยัง ที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งการปฏิบัติไม่ต่างกับผู้ต้องหาที่เป็นพลเรือน แต่ต่างกันตรงที่ไม่อาจนำทหารขณะสวมเครื่องแบบที่ตกเป็นผู้ต้องหาเข้าห้องควบคุมได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงเกียรติยศของเครื่องแบบ

3. การขอลปล่อยตัวชั่วคราวหรือการพิจารณา คำขอประกันทหารผู้ต้องหาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการนี้ ได้นำมาใช้กับผู้ต้องหาทั่วไป จะเห็นว่าการขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาทหารและบุคคลพลเรือนจึงไม่มีความแตกต่างกัน

4. การรับตัวทหาร การสั่งให้ข้าราชการทหาร พักราชการ และการจ่ายเงินเดือน เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการทหารเป็นเฉพาะ ซึ่งจะมีความแตกต่างกับข้าราชการพลเรือน

สรุป

ก การคุ้มครองสิทธิของทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา รัฐธรรมนูญและกฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิไว้ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา ยังไม่มีความผิดผู้ต้องหาจึงเป็นผู้บริสุทธิ์ตราบใดที่ศาลยังไม่มีความพิพากษาคดีถึงที่สุดว่ากระทำความผิด การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาจึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน บุคคลที่เป็นทหารย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปเว้นแต่จะถูกจำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยทหารอย่างไรก็ตามทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ในการจับกุมควบคุมตัวและการสอบสวนของตำรวจจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่กฎหมายรับรองสิทธิไว้ และหากผู้ต้องหาถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญก็สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้เช่นกันหากผู้ต้องหาได้รับทราบถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิไว้ ถือเป็นการสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาได้อีกชั้นหนึ่งในการไม่เสียเปรียบการต่อสู้คดี อย่างไรก็ตามการที่ผู้ต้องหาทหารได้มีนายทนายความในการต่อสู้คดีอาทิเช่น ทนายทหาร หรือทนายที่ไม่ใช่ทหาร เข้ามาต่อสู้ช่วยเหลือในทางคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดอย่างเท่าเทียมกันกับผู้เสียหายก็จะทำให้เกิดความยุติธรรมกับผู้ต้องหาที่ไม่รู้กฎหมายหรือไม่รู้ว่าจะต่อสู้คดีอย่างไรอันมีผลต่อรูปคดีว่าจะแพ้หรือชนะ

นอกจากนี้การที่ทหารกระทำความผิดอาญาและผู้มีอำนาจสั่งลงทัณฑ์วินัยทหารซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของทหารผู้กระทำความผิดจะสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยทหารนั้นต้องได้ความว่าทหารผู้นั้นได้กระทำความผิดวินัยทหารด้วย เช่น การขาดหนีราชการก็สามารถลงทัณฑ์ได้ซึ่งในการลงทัณฑ์ผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 13 กำหนดไว้ว่า “ก่อนที่ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์ครั้งคราวใด ให้พิจารณาให้ถ่วงถ่วงแน่นอนว่าผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้วจึงสั่งลงทัณฑ์นั้นต้องระวางอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโหดจริต หรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั่นเป็นอันขาดเมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจงให้ผู้กระทำความผิดนั้นทราบว่าการทำผิดในข้อใดเพราะเหตุใดแล้วจึงลงทัณฑ์” จะเห็นว่ากฎหมายให้ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์พิจารณาให้ถ่วงถ่วงว่าทหารผู้นั้นกระทำความผิดต่อวินัยจริงจึงจะสั่งลงทัณฑ์นั้นได้และต้องชี้แจงให้ผู้กระทำความผิดทราบว่าการทำผิดในข้อใดเพราะเหตุใดด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานทหารควรเผยแพร่ความรู้ให้ทหารทุกคนได้ทราบถึงสิทธิของผู้ต้องหาและการปฏิบัติเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิไว้เพื่อเป็นหลักประกันในการต่อสู้คดีอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันเช่นเดียวกับผู้เสียหาย
2. การใช้อำนาจตามกฎหมายของตำรวจหรือผู้บังคับบัญชาของทหาร ในการปฏิบัติต่อทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นที่ได้ให้การรับรองคุ้มครองไว้
3. นายทหารพระธรรมนูญหรือนายทหารที่มีความรู้ด้านกฎหมาย ควรให้คำปรึกษากับทหารที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาว่าได้รับการแจ้งสิทธิต่างๆ ที่มีอยู่ตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อสร้างหลักประกันให้กับผู้ต้องหาในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือต่อสู้คดีได้เช่นเดียวกับผู้เสียหาย และในกรณีที่คดีอยู่ในอำนาจศาลทหาร ผู้ต้องหาทหารควรใช้สิทธิในการแต่งตั้งทนาย โดยร้องขอให้ทนายทหารเข้ามาช่วยเหลือเพื่อต่อสู้คดี
4. การที่ทหารตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา หากผู้บังคับบัญชาจะลงทัณฑ์ทางวินัยทหาร จะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนถี่แน่นอนว่าผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดต่อวินัยทหารด้วยหรือไม่ และต้องระมัดระวังอย่าลงทัณฑ์ไปโดยโง่งมหรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั้นเป็นอันขาด

บรรณานุกรม

- กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์. (2558). **คู่มือวิชากฎหมาย**. ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ.
- ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการตัด งด และจ่ายเงินรายเดือน พ.ศ. 2504
- ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการสั่งให้ข้าราชการทหารพักราชการ พ.ศ. 2528
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ.(2560). “สิทธิมนุษยชนกับสังคมปัจจุบัน” วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธปัญญาปริทรรศน์. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).
- ประมวลกฎหมายอาญาทหาร. พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498
- ราชกิจจานุเบกษา. (2544).ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ. 2544 เล่ม 118 ตอนที่พิเศษ 118 ง หน้า 1 . 30 พฤศจิกายน 2544.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 9 . 6 เมษายน 2560.
- ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยผู้ซึ่งไม่สมควรจะดำรงอยู่ในยศทหารและบรรดาศักดิ์ พ.ศ. 2507
- วัชรินทร์ เจริญหล่อ. (2558). “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ” วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, 309-336.

อาชญาวิทยาแนวพุทธ: กระบวนการค้นพบพระพุทธศาสนา ว่าด้วยอาชญากรรม

Buddhist Criminology: Buddhist Paradigm to Explain Crimes

พร-ครูอรรถจริยานุวัตร (สุเทพ ศรีทอง)

Phrakhruatthajariyanuwatra (Suthep Srithong)

อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม

e-mail: suwanno75@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะนำเสนอกระบวนการค้นพบทางพระพุทธศาสนาที่อธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรม สาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ทั้งในมิติเชิงปัจเจกและมิติในเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก โดยใช้กรอบการอธิบายตามหลักทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ทั้งงานเขียน เรื่อง Essay on Crimes and Punishment ของ ซิซาร์ เบ็คคาเรีย ที่เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1764 นั้นได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาแห่งอาชญาวิทยา กระนั้นก็ตาม แต่เมื่อได้ทบทวนวรรณกรรมในพระไตรปิฎกแล้ว จะทำให้เราทราบว่าชุดความรู้เกี่ยวกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยานั้นมีปรากฏในพระไตรปิฎกมาก่อนที่นักอาชญาวิทยาทางตะวันตกจะศึกษาและเสนอเป็นทฤษฎีเสียอีก คุณค่าแห่งองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาตะวันออกอย่างในพระไตรปิฎก จึงเป็นองค์ความรู้ที่ควรถูกนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมดังเช่นอาชญาวิทยานี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับปฏิบัติและนโยบายในการป้องกันอาชญากรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของศาสตร์ด้านอาชญาวิทยาอันจะก่อให้เกิดความสันติสุขแก่มหาชนในรัฐ

คำสำคัญ: อาชญาวิทยาแนวพุทธ, อาชญากรรม, กระบวนการค้นพบแนวพุทธ

Abstract

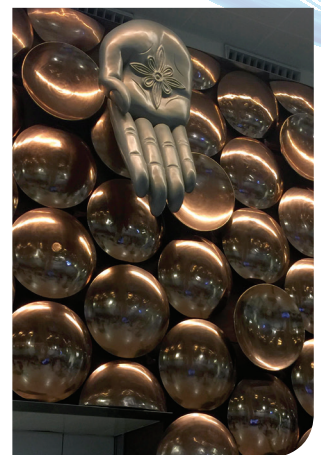
The purpose of this article is to present Buddhist paradigm to explain crime, its cause, and phenomenon based on criminology concepts both in individual and structural dimensions. Even though a writing “Essay on Crime and Punishment” by an Italian criminologist Cesare Beccaria in 1764 who was later honored and become so well known as philosopher of criminology, the Tipitaka, Buddhist scriptures, were fully written with the body of knowledge of criminological concepts long before the mentioned essay. It told us about criminological concepts prior to the western criminologists studied criminology. The Buddhist tipitaka is the valuable wisdom which should be studied for criminological explanation and should to be adapted for policy implementation to use for crime prevention.

Keywords: *Buddhist criminology, crime , Buddhist paradigm*

บทนำ

นักสังคมวิทยาอย่าง Emile Durkheim กล่าวว่าไว้วางอาชญากรรมเป็นสิ่งปกติซึ่งเป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมที่ขาดเสียมิได้ (crime is a normal part of society, and that it is necessary and indispensable) (Lydia Voigt, 1994: 37) อย่างไรก็ตาม การนิยามอาชญากรรมก็มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามบริบทของศาสตร์ที่มีการศึกษากันถึงกระนั้นอาชญากรรมก็ไม่ใช่ที่ปรารถนาของสังคมในสายตาของรัฐและสัญญาประชาคมทั้งหลาย อาชญาวิทยา หรือ Criminology เป็นศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมการกระทำความผิด สาเหตุการกระทำความผิด และแนวทางในการป้องกันการกระทำความผิดที่เรียกว่าอาชญากรรม ดังนั้น นักอาชญาวิทยา (Criminologist) จึงต้องการทำความเข้าใจว่าอะไรคือสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ปัจจัยเงื่อนไขใดบ้างที่นำไปสู่การตัดสินใจทำให้นักก่ออาชญากรรมตลอดจนแนวทางในการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมจะทำได้อย่างไร? ซึ่งเป็นโจทย์และเป้าหมายของการ

ศึกษาด้านอาชญาวิทยาที่ต้องอาศัยสหวิทยาการต่างๆ (Interdisciplinary) เข้ามาเป็นเงื่อนไขการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการควบคุมและป้องปรามอาชญากรรม บทความนี้จึงต้องการนำเสนอว่า ในพระไตรปิฎกมีกระบวนทัศน์ (Paradigm) ซึ่งเป็นชุดความรู้แนวคิดหรือคำอธิบายถึงปรากฏการณ์อาชญากรรมอย่างไร? ภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยาโดยอาศัยการตีความจากพระไตรปิฎกเป็นสำคัญเพื่อจะนำเสนอประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) แนวคิดและมุมมองของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออาชญากรรม 2) คำอธิบายปรากฏการณ์และสาเหตุอาชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

1. แนวคิดและมุมมองของพระพุทธศาสนา ที่มีต่อวาทกรรม

อาจกล่าวได้ว่า ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมใน การที่จะมีส่วนในการป้องกันการกระทำความ ผิดทางศีลธรรม หรือช่วยป้องปรามชะลอการกระทำผิด และการก่ออาชญากรรมในลักษณะที่เป็นการควบคุม ทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal social control) ได้ทางหนึ่ง ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการยับยั้งจิตใจของบุคคล ที่จะละเมิดศีลธรรมหรือกระทำความผิด ซึ่งหากบุคคลใด มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแล้วโอกาสที่จะ กระทำความผิดจะลดน้อยลง (โสภา ขปิลมันน์, 2537: 31) นอกจากนี้แล้วตัวบทกฎหมายอาญาบ้านเมืองก็มีต้น กำเนิดมาจากบทบัญญัติของศาสนาเป็นส่วนใหญ่ความเชื่อ และค่านิยมในการนับถือศาสนาจึงมีความหมาย และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม (อรัญ สุวรรณบุบผา, 2518: 26) ดังนั้น ศาสนาจึงมี ส่วนสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวน อาชญากรรม ศาสนากับอาชญากรรมจึงมีความเกี่ยวเนื่อง สัมพันธ์กัน จะเห็นได้ว่า แนวคิดและมุมมองของพระพุทธ ศาสนาที่มีต่ออาชญากรรมมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยเล่มที่ 25 ขุททกนิกาย ธรรมบท ทัณฑ วรรคที่ 10 ข้อที่ 20 หน้า 27 ใจความว่า

"...สัตว์ทั้งหลายย่อมสะอึกกลัวต่อวาทญา
สัตว์ทั้งปวงย่อมกลัวต่อความตายแล้ว
ไม่พึงฆ่าเอง ไม่พึงใช้ผู้อื่นให้ฆ่า ...
ผู้ใดแสวงหาความสุขเพื่อตน
ย่อมเบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย
ผู้ใคร่ความสุขด้วยวาทญา
ผู้นั้นย่อมจะไม่ได้รับความสุข"

โดยนัยยะนี้ ทศนะทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า ทั้งคนและสัตว์ทั้งหลายกลัวความตายเป็นพื้นฐาน บุคคลควรให้คุณค่าของการมีชีวิตในทุกระดับอย่างเท่า เทียมกัน การทำร้ายการเบียดเบียน การฆ่ากันซึ่งเป็น อุกุศลกรรมที่อาจเป็นการประกอบอาชญากรรม จนอาจ เป็นพฤติกรรมอาชญากรรมในที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่พระพุทธ ศาสนาคัดค้าน และบัญญัติให้พุทธศาสนิกชนพึงงดเว้น ทั้งนี้ก็เพื่อความสงบสุขของระดับปัจเจกเองเป็นเบื้องต้น รวมทั้งส่งผลไปจนถึงสังคมในระดับโครงสร้าง นอกจากนี้แล้ว พระพุทธศาสนายังชี้ให้เห็นถึงผลของการประกอบ อาชญากรรมว่า บุคคลผู้ประกอบอาชญากรรมจะต้องได้รับ ความทุกข์เพราะถูกลงโทษทั้งทางกฎหมายอาญา และความทุกข์ทางจิตใจที่เศร้าหมองของผู้นั้นด้วย ดังนั้น ในทางพระพุทธศาสนา อาชญากรรมจึงเป็นกายทุจริต เป็นวจีทุจริตและเป็นการละเมิดศีล 5 ไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อรวมกัน แนวคิดทางพระพุทธศาสนาจึงให้ ความเคารพในความเท่าเทียมกันในการมีชีวิตที่ไม่ควร จะถูกละเมิดเพราะสัตว์ทั้งหลายย่อมเกลียดการถูก เบียดเบียนและเกรงกลัวต่อความตายเหมือนกันทุกชีวิต นอกจากนี้ อาชญากรรมยังเป็นการเสียหายอันเป็นกรรม ฝ้ายอกุศลหรือเป็นความชั่วที่พุทธศาสนิกชนและบุคคล ทั่วไปพึงงดเว้นเพื่อความผาสุกของตนเองและสังคม

1.1 การให้ความหมายของ วาทกรรมในพระไตรปิฎก

จากการศึกษาค้นคว้าในพระไตรปิฎกแล้วจะพบ คำว่าอาชญากรรม อยู่ในส่วนของหนังสือพระสูตรหลาย แห่ง โดยมีที่มาและความหมายที่แตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ ก็ได้มีนัยทางความหมายที่ต่างกันเชิงลึกซึ้งมากขึ้น โดยพบคำว่า อาชญา ปรากฏในหนังสือพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มีนัยความหมาย 2 ประการดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง อาชญา หมายถึงโทษภัยอันตราย ดังปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 29 ขุททกนิกาย มหา นิเทศ อตตทัณฑสูตรนิเทศที่ 15 ข้อที่ 789 หน้า 382 ความว่า

“...ชื่อว่าอาชญาในคำว่าภัยอันเกิดแต่ตนได้แก่ อาชญา 3 อย่างคือ อาชญาทางกาย อาชญาทางวาจา อาชญาทางใจ กายทุจริต 3 ชื่อว่า อาชญาทางกาย วจี ทุจริต 4 ชื่อว่าอาชญาทางวาจา มโนทุจริต 3 ชื่อว่า อาชญาทางใจ...”

และมีปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 25 ขุททกนิกาย ธรรมบท พหุชาดกที่ 10 ข้อที่ 20 หน้า 27 ความปรากฏดังนี้

“...สัตว์ทั้งปวงย่อมสะดุ้งกลัวต่ออาชญา สัตว์ทั้งปวง ย่อมกลัวต่อความตายแล้ว ไม่พึงฆ่าเอง ไม่พึงใช้ผู้อื่นให้ ฆ่า...”

และมีปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาค ข้อที่ 430 หน้า 569 มีเนื้อความ ดังต่อไปนี้คือ

“...สตรีที่ชื่อว่ามีความกุ่มครองได้แก่ สตรีที่มี พระราชาบางองค์ ทรงกำหนดอาชญาไว้ว่า บุรุษใดถึง สตรีผู้มีชื่อนี้ ต้องได้รับอาชญาเท่านั้น...”

จากเนื้อความข้างบนแสดงนัยทางความหมายของ อาชญาว่า หมายถึง โทษ หรือ ภัย และอันตราย ที่ บุคคลไม่ปรารถนา และเป็นการกระทำที่เป็นโทษที่ให้ ผลร้าย เป็นความเสื่อม

ประการที่สอง อาชญา หมายถึงกฎหมายหรืออำนาจ ของกษัตริย์และผู้ปกครองดังมีปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยเล่มที่ 5 มหาวรรค ภาคที่ 2 ข้อ 244 หน้า 262 มีเนื้อความดังต่อไปนี้

“...ขันติ โสรจจะ เห็นปานนี้ได้มีแล้วแก่พระราช เพลานั้นผู้ถืออาชญาผู้ถือคัสตราวุธ...”

และในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 27 ขุททก นิกาย ปทุมชาดก ภาค 1 ข้อ 1701 หน้า 303 ความว่า

“...กษัตริย์พระองค์ใด ทรงเห็นเหตุที่ควรลงพระราช อาชญาและไม่ควรลงพระราชอาชญาและทรงเห็นเหตุนั้น โดยประการทั้งปวงเป็นอย่างดีแล้วทรงปกครองบ้านเมือง กษัตริย์พระองค์นั้นสมควรปกครองราชสมบัติ...”

จะเห็นได้ว่า โดยนัยนี้คำว่าอาชญาแบ่งความถึง กฎหมายพระราชอำนาจของกษัตริย์หรือฝ่ายของ เจ้าหน้าที่ยุคปกครองรัฐนั่นเอง ส่วนคำว่า “กรรม” นั้น หนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ป.อ. ปยุตโต, 2520: 4) ได้ให้ความหมายของ “กรรม” (Action; Deed) ว่าหมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาดีก็ตามชั่วก็ตามคำว่า “กรรม” ในทางพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการกระทำ ที่เป็นกลางๆ ไม่ได้บ่งบอกถึงความดีหรือชั่วหากจะแบ่ง จะต้องมีความอื่น ๆ มาประกอบเช่น กุศลกรรมอกุศลกรรม เป็นต้น ดังนั้นความหมายของอาชญากรรมในทางพระพุทธ ศาสนาจึงหมายถึงการกระทำที่เป็นการละเมิดศีล 5 เป็น อย่างน้อยและทำให้เกิดโทษเป็นความผิดในระดับกาย ทุจริตและวจีทุจริต ซึ่งเกิดผลเสียต่อบุคคลและอาจส่งผล ต่อผู้อื่นและสังคมได้จากการกระทำนั้น

1.2 ศิล 5 เกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรม

หากนำเอาบทบัญญัติทางพระพุทธศาสนาคือศีล 5 เข้ามาอธิบายถึงความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมจะเห็น ความเกี่ยวข้องดังนี้ ในหนังสือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 22 อังคุตตรนิกายปัญจกข้อ 32 หน้า 33 มี เนื้อความที่กล่าวถึงศีล 5 ไว้ดังนี้

“...หญิงหรือชายเป็นผู้ถึงพระพุทธเจ้า ถึงพระธรรม ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ

พึงเว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอทินนาทาน เว้นขาดจากกาเมสุมิฉฉาจาร

เว้นขาดจากมสสาวาท เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาและ เมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ผู้นั้นย่อมเข้าถึงสุคติอย่างเดียวย ไม่เข้าถึงทุกคติ...”

ข้อบัญญัติเบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชนคือศีล 5 นี่เป็นข้อกำหนดอย่างต่ำที่สุดในทางปฏิบัติหรือข้อกำหนดอย่างต่ำสำหรับความประพฤติของมนุษย์อันจำเป็นสำหรับที่จะทำให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขโดยปัจเจกชนแต่ละคนจะมีชีวิตที่ไม่ก่อโทษภัยให้แก่กันและกันศีล 5 จึงมีความเกี่ยวข้องในรายละเอียดต่อไปนี้

ศีลข้อที่ 1 ปาณาติบาต นั้นหากมองในทางอาชญาวิทยาแล้วจะเห็นว่า มีความเกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรมที่เรียกว่า Violent Crime หรือ อาชญากรรมรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกาย การทำร้ายร่างกายให้ได้รับบาดเจ็บและการฆ่ารวมทั้งการใช้ความรุนแรงทั้งหมด (Lydia Voigt, 1994: 284) การละเมิดศีลข้อที่ 1 นี้ย่อมจะนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย (Aggravated assault) รวมทั้งอาจจะเกิดการฆาตกรรม (Homicide) อีกด้วย ศีลข้อที่หนึ่งจึงเป็นเบื้องต้นของการเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมด้านชีวิตและร่างกายตามความหมายของอาชญาวิทยานั้นเอง

ศีลข้อที่ 2 อทินนาทาน เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน (Property crime) ซึ่งหมายถึง อาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน (Crime Against

Property) (Lydia Voigt, 1994: 319) การประกอบอาชญากรรมที่กระทำโดยการขโมยทรัพย์สินซึ่งอาจจะเป็นทั้งแบบกระทำเป็นอาชีพ (Professional) หรือ อาจจะเป็นเพียงอาชญากรรมแบบครั้งคราว (Occasional) ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับการก่ออาชญากรรม เช่น การปลอมแปลง เอกสาร การตั้งกลุ่มรวมกลุ่ม (Gang) เพื่อหลอกลวงต้มตุ๋น (Fraudulence) ทำงานกันเป็นขบวนการกลุ่ม เช่น แก๊งหลอกลวง เหล่านี้ล้วนเป็นการละเมิดศีลข้อที่ 4 และกลายเป็นอาชญากรรมในที่สุด

ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจจารา สามารถเปรียบเทียบกับอาชญากรรมในหมวดที่เรียกว่า อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศหรือเรียกว่า Sexual Crime หรือ การข่มขืนกระทำชำเรา (Rape) ซึ่งในความหมายทั่วไปแล้วหมายถึงการมีเพศสัมพันธ์โดยปราศจากการยินยอมทั้งชายและหญิงและคนข้ามเพศ (Transgender) ซึ่งเป็นข่มขืนที่มีความผิดทางอาญา (Lydia Voigt, 1994: 295) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศีลข้อที่ 3 นี้ครอบคลุมอาชญากรรมเกี่ยวกับทางเพศทั้งหมดการละเมิดศีลข้อที่ 3 จึงอาจเป็นการประกอบอาชญากรรม

ศีลข้อที่ 4 มุสาวาท ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงดำหนิการกล่าวคำเท็จการพูดโกหก การหลอกลวงผู้อื่นในหนังสือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 25 ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ มุสาวาทสูตร ข้อ 203 หน้า 211 ความว่า

“...ขึ้นชื่อว่าคนโกหก จะไม่ทำชั่วอย่างอื่นอีก เป็นไม่มี...”

นั่นหมายความว่าทางพระพุทธศาสนา มองว่าการกล่าวคำเท็จเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การกระทำชั่วอื่นๆ อีกได้ รวมทั้งการก่ออาชญากรรม เช่น การปลอมแปลง เอกสาร การตั้งกลุ่มรวมกลุ่ม (Gang) เพื่อหลอกลวงต้มตุ๋น (Fraudulence) ทำงานกันเป็นขบวนการกลุ่ม เช่น แก๊งหลอกลวง เหล่านี้ล้วนเป็นการละเมิดศีลข้อที่ 4 และกลายเป็นอาชญากรรมในที่สุด

ศีลข้อที่ 5 สุราเมรัย ในศีลข้อนี้ นอกจากสุราและของมีเมาทั้งหลายแล้วยังหมายรวมถึงยาเสพติดทุกประเภทด้วย อันจะทำให้ขาดสติ นำไปสู่การทะเลาะวิวาท นอกจากจะกลายเป็นการก่ออาชญากรรมแล้ว ยังจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Victim of crime) ได้อีกด้วยในทางอาชญาวิทยามองว่าการใช้ยาเสพติด (Drug) เป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่งนั่นคืออาชญากรรมที่ปราศจากเหยื่อ (Victimless Crime) หรือผู้ก่ออาชญากรรมกลายเป็นเหยื่อและได้รับความเสียหายเอง จะเห็นได้ว่าศีล 5 นี้ก็ครอบคลุมในส่วนอาชญากรรมดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบระหว่างการละเมิดศีล 5 กับอาชญากรรม

การละเมิดศีล 5	อาชญากรรม
1. การเบียดเบียน, การทำร้ายร่างกาย, การฆ่า	Violent Crime, Assault, Homicide
2. การลักทรัพย์, การฉ้อโกง, การขโมย	Property Crime, Burglary, Robbery
3. การประพฤติดุคในกาม, การข่มขืนชำเรา	Sexual Crime, Rape
4. การโกหก, หลอกลวง, แก๊งตุ้มตุ้น	Professional crime, Fraudulence
5. การติดสุรา, ยาเสพติด	Victimless Crime, Drunker, Drug User

จากตารางเปรียบเทียบความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างการละเมิดศีล 5 กับอาชญากรรม ชี้ให้เห็นว่า พื้นฐานของอาชญากรรมเกือบทั้งหมดล้วนมาจากการละเมิดศีลในทางศาสนา กระนั้นก็ตามการที่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างหรือเกณฑ์ในการวัดระหว่างการละเมิดศีลกับอาชญากรรมก็ยังมีข้อที่ควรพิจารณาไว้อยู่เหมือนกัน กล่าวคือพฤติกรรมการละเมิดศีลบางอย่างอาจไม่ถึงขั้นกลายเป็นอาชญากรรมได้ เช่น การดื่มสุราซึ่งเป็นการละเมิดศีลข้อที่ 5 แต่ยังไม่ถึงขั้นที่จะถือว่าเป็นอาชญากรรมได้แต่พฤติกรรมเหล่านี้นี้เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การกลายเป็นอาชญากรรมได้ในที่สุด การละเมิดศีลข้อใดก็ตามย่อมเป็นพื้นฐานหรือมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมได้นั่นเอง

1.3 มหาโจรสตวรรษและโจรสตวรรษ กฤษฎีอาชญาวิทยาในพระไตรปิฎก

นักอาชญาวิทยาพยายามหาสูตรสำเร็จมาอธิบายถึงพฤติกรรมของอาชญากร รวมทั้งการประกอบอาชญากรรม มูลเหตุจูงใจในการก่ออาชญากรรม ซึ่งกล่าวกันว่าผลงานชิ้นแรกของสาขาอาชญาวิทยาที่ได้รับการยอมรับก็คือ ผลงาน Essay on Crimes and Punishment ของ ซิชาร์ เบ็คคาเรีย ในปี ค.ศ. 1764 ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องในฐานะบิดาของอาชญาวิทยา (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531: 3) ทว่าความจริงแล้ว วิชาอาชญาวิทยานั้นได้เกิดมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาลไม่ใช่เพิ่งเกิดในปี ค.ศ. 1764 ตามที่มีบันทึกไว้ในตำราอาชญาวิทยาโดยทั่วไป เพียงแต่ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้บอกไว้ว่านี่คือทฤษฎีอาชญาวิทยาเท่านั้น (อัมณพ ชูบำรุง, 2530: 4)

ทั้งนี้ก็เพราะว่า มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญาวิทยา ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 20 อังคุตตรนิกายติกนิบาต มหาโจรสตฺรข้อที่ 490 หน้า 171 มีเนื้อความดังนี้คือ

“...มหาโจรประกอบด้วยองค์ 3 ประการ ย่อมย่องเบาบ้าง ปล้นบ้าง

ทำการล่อมเรือนหลังเดียวแล้วปล้นบ้าง คอยดั๊กชิงเอาที่ทางเปลี่ยวบ้าง องค์ 3

ประการเป็นไฉน ? ... มหาโจรในโลกนี้ย่อมอาศัยที่อันขรุขระ ย่อมอาศัยป่าช้า

ย่อมอาศัยบุคคลผู้มีกำลัง ก็มหาโจรย่อมอาศัยที่ขรุขระอย่างไร ? มหาโจรในโลกนี้

ย่อมอาศัยที่อันไม่ไกลแม่น้ำ หรือที่ขรุขระแห่งภูเขา ... มหาโจรย่อมอาศัยที่อันขรุขระ

อย่างนี้แล ...มหาโจรย่อมอาศัยป่าช้าอย่างไร ? ..มหาโจรในโลกนี้ ย่อมอาศัยขี้หมูหญ้าบ้าง

ขี้หมูต้นไม้บ้าง ริมตลิ่งบ้าง ราวไพรใหญ่บ้าง มหาโจรย่อมอาศัยป่าช้าอย่างนี้แล...

ก็มหาโจรอาศัยบุคคลผู้มีกำลังอย่างไร ? มหาโจรในโลกนี้ ย่อมอาศัยพระราชา

หรือมหาอำมาตย์ของพระราชา เขาคิดอย่างนี้ว่า ถ้าใครจกกล่าวหาอะไรกะเรา

พระราชาหรือมหาอำมาตย์ของพระราชาเหล่านี้ จักช่วยกันปกปิดโทษของเรา

แล้วว่ากล่าวอรรถคดี มหาโจรย่อมอาศัยบุคคลผู้มีกำลังอย่างนี้แล...”

นอกจากนี้แล้ว ยังมี พระสูตรชื่อโจรสตฺรที่เกี่ยวกับกับโจรซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมของบรรดาโจรทั้งหลายไว้อย่างน่าพิจารณา ดังมีปรากฏในหนังสือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 23 อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต โจรสตฺรข้อที่ 190 หน้า 312 ความว่า

“...มหาโจรประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ย่อมปล้นเลื่อม

ตั้งอยู่ไม่นาน องค์ 8 ประการนั้นเป็นไฉน ? คือประหารคนที่ไม่ประหารตอบ

ถือเอาสิ่งของไปไม่เหลือไว้ ลักพาสตรี ประทุษร้ายกุมาร

ปล้นบรรพชิตนักพรตนักบวช ปล้นราชทรัพย์ทำการปล้นใกล้ถิ่นเกินไป

ไม่ฉลาดในการเก็บ มหาโจรประกอบด้วยองค์ 8 ประการนี้แล

ย่อมปล้นเลื่อม ย่อมตั้งอยู่ไม่นาน...”

จากเนื้อความใน มหาโจรสตฺร และ โจรสตฺร ดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า พระพุทธศาสนา ได้แยกแยะให้เห็นถึงปัจจัยเกื้อหนุนในการประกอบอาชญากรรมของโจร โดยอาจจะวิเคราะห์ประเด็นให้เห็นลักษณะของโจรในมหาโจรสตฺรเทียบเคียงกับแนวคิดทางอาชญาวิทยา (Criminological approach) ได้ดังต่อไปนี้ คือ

1) “ย่อมย่องเบาบ้าง” ความข้อนี้ตรงกับศัพท์ทางอาชญาวิทยาที่เรียกว่า Burglary คือการเข้าไปเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยผิดกฎหมายและไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าของ ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า โจร ตามความในมหาโจรสตฺรนี้

2) “ย่อมปล้นบ้าง” ความในข้อนี้ตรงกับศัพท์ทางอาชญาวิทยาที่เรียกว่า Robbery คือการเข้าไปถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่น โดยอาจใช้กำลังหรืออาวุธ ข่มขู่ให้เจ้าของทรัพย์สินกลัว การกระทำเช่นนี้เรียกว่าปล้นเป็นลักษณะของโจรตามความในมหาโจรสตฺร

3) “ทำการล่อมบ้านแล้วปล้นบ้าง” ความในข้อนี้เป็นลักษณะของการวางแผนและทำงานกันเป็นกลุ่ม (Gang) และส่อการทำลายแล้วเข้าไปเอาทรัพย์สิน (Breaking and Entering) ซึ่งเป็นลักษณะเข้าข่ายที่เรียกว่า Aggravated Burglary หรือการที่เข้าไปปล้นทรัพย์สินและอาจทำร้ายเจ้าของทรัพย์สินหรืออาจมีอาวุธร้ายแรงเข้าไปในการปล้นนั้นด้วย (Lydia Voigt, 1994: 616)

4) “คอยดั๊กชิงเอาที่ทางเปลี่ยวบ้าง”การดั๊กชิงเอาข้อนี้เข้าลักษณะชิงทรัพย์สิน หรือวิ่งราวทรัพย์สินโดยใช้กำลัง

สามารถพยากรณ์คดีที่กระทำความผิดได้ แต่ในพระไตรปิฎกก็ได้มีคำอธิบายปัจจัยอันนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมว่าการที่บุคคลกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดจากปัจจัยภายใน (Inner factors) คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง นำไปสู่การเกิดมิจฉาทิฐิและทำให้บุคคลกลายเป็นอาชญากรในที่สุด ดังนั้น เมื่อพิจารณาในแง่ที่ทุกคนจึงสามารถกลายเป็นอาชญากรได้ด้วยกันทั้งนั้น หากความโลภ ความโกรธความหลงครอบงำจิตใจจนเราหาใช่เพราะว่าบุคคลมีรูปร่างลักษณะแบบใดแบบหนึ่งแล้วจะบ่งบอกได้ว่าจะประกอบอาชญากรรมในลักษณะใดบ้าง ซึ่งทำที่เช่นนี้ขัดแย้งกับแนวคิดอาชญาวิทยา Body Type Theory ที่เห็นว่าอาชญากรรมมีลักษณะเฉพาะทางมาแต่กำเนิด (Born Criminal) หรือมีความผิดปกติภายในร่างกายของบุคคลอย่าง ที่ ซีซาร์ ลอมโบรโซ กล่าวอ้างไว้ในหนังสือ Criminal Man ซึ่งเขาเองได้ศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพของนักโทษในอิตาลีเช่น ลักษณะทางด้านศีรษะ แขนขา ร่างกาย แล้วสรุปลักษณะทางกายภาพว่าสามารถบ่งบอกถึงลักษณะของการเป็นอาชญากรได้ ซึ่งแนวคิดนี้เชื่อว่าอาชญากรโดยกำเนิดมีจำนวนถึง 1 ใน 3 ของอาชญากรทั้งหมดที่เป็นนักโทษในขณะนั้น (พรชัย ชันดี และคณะ, 2543: 34) ซึ่งทำที่ของพระพุทธศาสนาไม่ได้ติดตรา (Labeling) ลักษณะทางกายภาพอย่างเช่นทฤษฎีอาชญาวิทยาของ ลอมโบรโซ

2.1 อาชญากรรมเกิดจากปัจจัยภายใน (Inner Factor of crime)

ในทางพระพุทธศาสนา จะให้ความสำคัญกับตัวแปรที่สำคัญที่สุด คือตัวแปรด้านของจิตที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะตัวจิตจะเป็นตัวตัดสินขั้นสุดท้ายว่าบุคคลจะตกลงใจประกอบอาชญากรรมหรือไม่ ดังมีปรากฏในหนังสือพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 25 ขุททกนิกายธรรมบท ยมกวรรคที่ 1 ข้อที่ 11 หน้า 13 เนื้อความว่า

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ

ถ้าบุคคลมีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ที่ตาม

ทุกขย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต 3 อย่างนั้น เหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโค ผู้ลากาเกี่ยวนไปอยู่”

จะเห็นว่า ในทางพระพุทธศาสนา มองว่า การกระทำทุจริต 3 คือ กายทุจริต วาจทุจริต มโนทุจริต ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ก่อขึ้นนั้นจะเกิดขึ้นมาได้ก็ด้วยจากปัจจัยภายในคือจิต ได้แก่มโนกรรมของบุคคลนั่นเอง ดังนั้นการที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมหรือตัดสินใจในการก่ออาชญากรรม จนกระทั่งกลายเป็นอาชญากรในที่สุดนั้น ก็ย่อมจะเกิดจากจิตเป็นตัวสั่งการก่อน บุคคลนั้นจึงลงมือไปสู่การปฏิบัติ หากจิตของบุคคลคิดไปในฝ่ายชั่วฝ่ายอกุศลซึ่งประกอบด้วย โลภะ (Greed) โทสะ (Anger) โมหะ (Delusion) แล้วบุคคลก็จะคิดพูดและทำชั่วในที่สุด ทศนะทางพระพุทธศาสนาจึงเห็นว่า จิตเป็นเหตุแห่งอกุศลมูล (Root of crime) ส่วนการกระทำเป็นผล ถ้าจิตคิดไปในส่วนดีที่เป็นกุศลแล้ว บุคคลนั้นก็จะพูดดีและทำความดีแม้ว่าบริบทอื่นๆ (Context of crime) จะเอื้ออำนวยที่จะมีแนวโน้มให้ก่ออาชญากรรมแค่ไหนก็ตาม บุคคลเมื่อมีสัมมาทิฐิ (Right view) แล้วก็จะยอมจะตัดสินใจละชั่วกลัวบาปได้

ขณะที่การอธิบายพฤติกรรมอาชญากรด้วยเจตจำนงเสรี (Free will) อันเป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) เห็นว่าอาชญากรรมมีอิสระในการที่จะเลือกกระทำโดยเลือกเอาความพึงพอใจ (Seek Pleasure) และหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (Avoid Pain) ในการกระทำความผิด ขณะที่สำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) อ้างถึงเจตจำนงกำหนด (Determinism) มาอธิบายอาชญากรว่าบุคคลนั้นแท้จริง

แล้วไม่มีอิสระที่จะกระทำหรือไม่กระทำการก่ออาชญากรรมแต่ว่าสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ (Eco-Social context) ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและลักษณะทางชีวภาพของบุคคล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมอาชญากร แต่ในทางพระพุทธศาสนาเห็นว่าตามปกติจิตใจของมนุษย์นี้เป็นสิ่งบริสุทธิ์มาแต่เดิมแต่เพราะความโลภความโกรธความหลงต่างหากมาครอบงำทำให้จิตเศร้าหมองไม่บริสุทธิ์ (วสิน อินทสระ, 2533: 16) จึงทำให้คนก่ออกุศลกรรมหรือกระทำอาชญากรรมในที่สุด

ดังนั้น ในแง่ของการกระทำความผิด หรือการประกอบอาชญากรรมทุกชนิด พระพุทธศาสนามองว่าตัวแปรภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลประกอบทุจริตทั้งการก่อคดีหรือก่ออาชญากรรม รวมทั้งการละเมิดศีลธรรมก็เพราะปัจจัยภายในทั้งสามประการซึ่งอาจเป็นข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน กล่าวคือ ความโลภความโกรธและความหลง นำไปสู่การเห็นผิดที่เรียกมิจฉาทิฐินั่นเองเป็นตัวก่อให้เกิดก่ออาชญากรรม ดังมีปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 20 อังคุตตรนิกายเอกนิบาต ข้อ 193 หน้า 43 ความว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราไม่เล็งเห็นธรรมอย่างอื่นแม้ข้อหนึ่ง

ซึ่งจะมีโทษมากเหมือน มิจฉาทิฐินี้เลย ดูกรภิกษุทั้งหลาย

โทษทั้งหลายมีมิจฉาทิฐิ เป็นอย่างยิ่ง”

จากเนื้อความในพระไตรปิฎก ลักษณะของโลภเป็นอาการของความอยากได้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ ลักษณะของโทสะเป็นอาการของความเคียดแค้นอาฆาตใช้ความรุนแรง จึงขาดการยับยั้งชั่งใจ ก่ออาชญากรรมประเภทความผิดทางด้านชีวิตและร่างกาย (Assault) หรือการฆาตกรรม (Homicide) ลักษณะของโมหะ

เป็นอาการของความไม่รู้ไม่พิจารณาไม่ใคร่ครวญขาดเหตุผลนำไปสู่ความเห็นผิดทำให้เสพติดลุ่มหลงเช่น กรณีอาชญากรรมประเภทการพนัน (Gambling) ซึ่งมีลักษณะโลกเข้ามาเจือปนอยู่ด้วยหรือการใช้ยาเสพติด (Drug) ก็มีลักษณะของโมหะทำให้เกิด รวมทั้งเรื่องทางกามารมณ์ (Sexual desire) จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมให้เหมาะสมเพราะกามารมณ์นั้น หากบุคคลบริหารจัดการกับกามารมณ์ไม่ได้แล้ว กามก็จะนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมหรือก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันของบุคคลแทบทุกชนชั้น ดังมีปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 12 ในมัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ ข้อ 214 หน้า 125 ความว่า

“...เพราะมีกามเป็นเหตุ ... แม้พระราชาทิ้งหลายก็วิวาทกัน

แม้พวกพราหมณ์ก็วิวาทกัน... แม้คฤหบดีก็วิวาทกัน...

แม้มารดาที่วิวาทกันกับบุตร แม้บุตรที่วิวาทกันกับมารดา

แม้บิดาก็วิวาทกันกับบุตร แม้บุตรก็วิวาทกันกับบิดา

แม้พี่ชายน้องชายก็วิวาทกันกับพี่ชายน้องชาย

แม้สหายก็วิวาทกันกับสหาย นี้ ก็เป็นโทษของกามทั้งหลาย

เกิดเพราะเหตุแห่งกามทั้งหลายเหล่านั้น.”

จากความในพระไตรปิฎก คำว่า กามในที่นี้หมายถึงสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจ กล่าวคือ รูปเสียง กลิ่นรสสัมผัสที่ยังใจของบุคคลให้หลงใหลและต้องการให้ได้มา (วสิน อินทสระ, 2533: 68) กามตัณหาอันเป็นสัญชาตญาณทางเพศนี้หากไม่ได้รับการควบคุมหรือปฏิบัติอย่างเหมาะสมแล้ว บุคคลก็จะกลายเป็นอาชญากรทางเพศไปได้ เป็นปัจจัยหนึ่งในการก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ (Sexual Crime) เช่น กรณีคดีข่มขืน (Rape) และการล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual Abuse) เป็นต้น

2.2 ภายนอกกรรมเกิดจากปัจจัยภายนอก (Outer factor of crime)

ในพระไตรปิฎกมีเนื้อความบ่งบอกว่าบริบทภายนอกมีส่วนทำให้บุคคลกลายเป็นอาชญากรได้ซึ่งตัวแปรภายนอกที่ส่งผลต่อการประกอบอาชญากรรมในพระไตรปิฎกสามารถสรุปย่อได้ดังต่อไปนี้คือ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic factor) ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า สภาพทางเศรษฐกิจมีความสำคัญมากต่อผู้คนถ้าคนมีความหิวบุคคลจะเป็นทุกข์ความหิวจึงเป็นโรคที่ต้องได้รับการเยียวยาประการหนึ่ง กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงเป็นตัวแปรสำคัญ ในทางอาชญาวิทยาก็ยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่เกิดความแร้นแค้นมีผลต่ออัตราการเกิดอาชญากรรม การที่ท้องถิ่นไม่ปลอดภัยสังคมไม่ปลอดภัยมีโจรผู้ร้ายมากมีการลักทรัพย์และการปล้นกันทำร้ายร่างกายกันเหล่านี้ก็ด้วยผลของเศรษฐกิจส่วนหนึ่ง ระบบเศรษฐกิจจึงเกี่ยวข้องกันกับการดำรงชีวิตของมนุษย์สังคม และความจำเป็นพื้นฐานของผู้คนการกินไม่อิ่มและความหิวโหยย่อมจะส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น (ป.อ.ปยุตโต, 2539: 65-68) แม้ในทางอาชญาวิทยาเองได้พิจารณาในประเด็นทางเศรษฐศาสตร์โดยอ้างอิงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจมาใช้ในการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมด้วยเช่นกัน ขณะเดียวกันในทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงเรื่องของความเป็นอยู่และระบบเศรษฐกิจว่ามีผลต่อการเกิดอาชญากรรมได้ ดังปรากฏ ในจกกวัตติสูตร พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11 ติณนิกายปาฏิภวรรค ข้อ 44 หน้า 60 ว่า

“..เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่พระราชทานทรัพย์ให้แก่คนที่ไม่มียศ

ความขัดสนก็ได้ถึงแก่ความแพร่หลาย อทินนาทานก็ได้ถึงความแพร่หลาย

คัสตราภก็ได้ถึงความแพร่หลาย ... ปาณาติบาตถึงความแพร่หลาย....

เมื่อธรรมเหล่านี้ถึงความแพร่หลาย แม้อายุของสัตว์เหล่านั้นก็เสื่อมถอย

แม้วรรณะก็เสื่อมถอย.”

จะเห็นได้ว่า คำว่า กษัตริย์นั้นหมายความรวมถึงผู้นำ (Leader) หรือหัวหน้าในระดับต่างๆ ทั้งระดับรัฐหรือฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองในส่วนท้องถิ่น หากผู้นำหรือผู้ปกครองไม่ใส่ใจต่อระบบเศรษฐกิจแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจก็ย่อมจะส่งผลต่ออัตราการเกิดอาชญากรรมได้ ทั้งนี้เราจึงได้เห็นนโยบายประชานิยมหรือประชารัฐในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะนโยบายจากบนลงล่าง (Top-down policy) ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของผู้นำรัฐทั้งในสมัยพุทธกาลจนกระทั่งปัจจุบัน นั่นก็เพราะว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐ จากความในพระไตรปิฎกนี้ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกันและกันที่อธิบายถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรทางเศรษฐกิจที่ส่งผลถึงความสับสนวุ่นวายความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดขึ้นทั่วแวนแคว้น เมื่อเกิดความขัดสนไร้ทรัพย์แผ่ขยายไปทั่วรัฐความลำบากย่อมเกิดขึ้นแก่ประชาชนในรัฐนั้นๆ แม้ความในพระสูตรนี้จะไม่ได้บ่งบอกว่า อาชญากรรมเกิดจากความยากจนขัดสนของประชาชนโดยตรงแต่อดทนนานคือการลักทรัพย์การปล้นทรัพย์การขโมยทรัพย์ซึ่งเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่งที่เรียกได้ว่า Property Crime ซึ่งประกอบไปด้วยการย่องเบาเข้าไปเอาทรัพย์หรือเรียกว่า Burglary และการเข้าไปปล้นทรัพย์ Robbery ก็คือปรากฏการณ์ของอาชญากรรมนั่นเอง ซึ่งบ่งบอกถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนย่อมมีอิทธิพลต่อสภาพความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรม เนื้อความในพระไตรปิฎกนี้จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยด้านอาชญากรรมการกระทำผิดซ้ำของผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ (โสภา ขปิลมันน์,

2537: 24) ซึ่งพบว่า อาชญากรรมที่มาจากสาเหตุความยากจนนั้นมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยผู้กระทำผิดมีรายได้ต่ำมาก สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจจึงมีส่วนร่วมกับสาเหตุอื่นๆ ด้วยเช่นกันที่ทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคม อย่างไรก็ตามควรกล่าวด้วยว่า แม้บุคคลที่รายได้สูงมีความร่ำรวยก็ไม่ใช่ว่าจะไม่ประกอบอาชญากรรม เพราะข้อมูลทางอาชญาวิทยาก็ได้พบว่า ผู้ที่ร่ำรวย ก็อาจกระทำความผิดฉ้อโกงหรือทุจริตคอร์รัปชันได้เช่นเดียวกันหากปัจจัยภายในคือโลภะโทสะโมหะครอบงำดังได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องปัจจัยภายใน

2.3 อาชญากรรมเกิดจากปัจจัยสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีอาชญาวิทยาของ Edwin H. Sutherland ซึ่งได้เสนอทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างหรือ Differential Association Theory ซึ่งสอดคล้องกับการคบคนพาล บาบมิตรในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมว่าการคบหาสมาคมกับหรือสื่อสารกับด้วยคนพาลย่อมมีผลต่อการชักนำให้บุคคลประกอบอาชญากรรมได้

เพราะปัจจัยทางด้านการคบหาสมาคมกับคนพาลในทางพระพุทธศาสนานั้นสอดคล้องกับทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เรียกว่า Differential Association Theory ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรเกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่มที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเกิดแรงจูงใจและทัศนคติต่ออาชญากรรมและถูกถ่ายทอดโดยกลุ่มอาชญากรด้วยกันเพราะเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรจากผู้ที่มีสนิทสนมคุ้นเคย ได้เรียนรู้ในเรื่องเทคนิควิธีต่างๆในการกระทำความผิด ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้ที่แตกต่างของ Edwin H. Sutherland จึงให้น้ำหนักกับการยอมรับและเรียนรู้ในพฤติกรรมของอาชญากรเกิดค่านิยมและ

ทัศนคติร่วมกระทั้งเกิดการเอาอย่างหรือเลียนแบบพฤติกรรมต้นฉบับบุคคลที่เข้าไปสมาคมจึงกลายเป็นอาชญากรตามพวกไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาที่ได้ให้น้ำหนักกับการที่บุคคลสมาคมสมาคมกันกับคนพาลว่าบุคคลนั้นก็จะรับเอาลักษณะหรือพฤติกรรมของคนของตนเองเข้าไปสมาคมสมาคมด้วยการรับฟังบุคคลอื่น (ปรโต โฆชะ) แล้วไม่พินิจอย่างมีโยนิโสมนสิการ ก็ย่อมจะนำพาให้คนเกิดมีจิตอาชญาอันจะนำไปสู่การก่ออาชญากรรมได้ นอกจากนี้การที่บุคคลเข้าไปสมาคมกับคนเหล่าใดก็ตามแล้วยอมรับในพฤติกรรมของคนเหล่านั้น จึงคบหาสมาคมกันและยอมรับพฤติกรรมของกันและกัน กระทั่งมีทัศนคติเดียวกัน และร่วมทำกิจกรรมหรือร่วมพฤติกรรมเดียวกันในที่สุด ดังที่มีกฎในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 16 สังยุตตนิกายนทานวรรค หินาธิมุตติสูตร ข้อ 364 หน้า 169 ความว่า

“สัตว์ทั้งหลายย่อมคบค้าย่อมสมาคมกัน โดยธาตุเดียว

คือสัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยเลว ย่อมคบค้าย่อมสมาคมกัน

กับสัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยเลว สัตว์จำพวกที่มีอัธยาศัยดี

ย่อมคบค้าย่อมสมาคมกันกับจำพวกที่มีอัธยาศัยดี....”

จากความในพระไตรปิฎกนี้ แสดงให้เห็นว่า การที่บุคคลมีอัธยาศัยใกล้เคียงกันหรือมีแนวคิด และทัศนคติที่เป็นไปในแนวเดียวกันก็มักจะจับกลุ่มหรือสมาคมกันเป็นพวกเดียวกัน หากพิจารณาในแง่ของอาชญาวิทยาจะพบว่ากลุ่มแก๊งหรือกลุ่มอันธพาลจะมีการประกอบอาชญากรรมแบบองค์กร (Organized Crime) ซึ่งอาจแบ่งหน้าที่กันทำงานและบังคับบัญชากันในหลายระดับ การที่บุคคลจะเข้ามาอยู่ร่วมกันในกลุ่มอาชญากรนั้น จะต้องมีการเรียนรู้กันมีข้อตกลงร่วมกัน

ภายในกลุ่มและเกิดการยอมรับพฤติกรรมและข้อตกลงของกลุ่มนั้นจึงได้ร่วมกันประกอบอาชญากรรมได้ ดังนั้นในทางพระพุทธศาสนาจึงเห็นว่าการเข้าไปสมาคมกับคนพาลคนชั่วนั้น เป็นเหตุนำมาซึ่งความเดือดร้อน และความเสื่อมเสีย เพราะภัยและความเสื่อมจะเกิดจากคนพาลที่เข้าไปคบหา

2.4 อาชญากรรมเกิดจากปัจจัยทางสถาบันการเมืองการปกครอง (Political factor)

ทฤษฎีอาชญาวิทยา เห็นว่าสถาบันการเมืองการปกครองมีความสำคัญยิ่งในการควบคุมหรือป้องกันอาชญากรรม สถาบันการเมืองการปกครองจึงมีผลต่อสภาพของความรุนแรงและมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมได้ส่วนหนึ่ง ฉะนั้น กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการควบคุมหรือยับยั้งอาชญากรรม หากสถาบันการเมืองการปกครองหรือกระทั่งหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบอันได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และ ราชทัณฑ์ ขาดประสิทธิภาพในยุคสมัยใด ปัญหาอาชญากรรมย่อมจะทวีความรุนแรงเกิดขึ้นตามมาในยุคสมัยนั้นเช่นกัน แม้ในทางพระพุทธศาสนา ก็ได้กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 20 อังคุตตรนิกายทุกกนิบาต ข้อ 284 หน้า 78 ความปรากฏดังนี้

“...สมัยใด พวกโจรมีกำลัง สมัยนั้นพระเจ้าแผ่นดินย่อมถอยกำลัง

ในสมัยเช่นนั้น พระเจ้าแผ่นดินย่อมไม่สะกดขี่ที่จะเสด็จผ่านไป เสด็จจออกไป

หรือจะออกคำสั่งไปยังชนบทชายแดนในสมัยเช่นนั้น

สมัยใด พระเจ้าแผ่นดินมีกำลัง สมัยนั้น พวกโจรย่อมถอยกำลัง.”

จากความในพระไตรปิฎก คำว่าพระราชานั้นหมายถึงฝ่ายปกครอง ผู้นำในทุกระดับตลอดจนเจ้าหน้าที่ใน

หน่วยงานกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สถาบันการเมืองการปกครอง ย่อมมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ความเข้มแข็งของสถาบันการปกครองหรือรัฐบาลนั้น จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรมได้ ในทางพระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นถึงสถาบันการปกครองหรือฝ่ายบริหารบ้านเมืองว่า หากผู้ปกครองในรัฐเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุจริต ไม่ตั้งตนอยู่ในธรรมะ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกไม่เป็นข้าราชการที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในรัฐนั้นๆได้ ประชาชนก็ย่อมจะไม่สามารถพึ่งพาและรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เมื่อข้าราชการหรือผู้ปกครองไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนได้ ยุคนั้นหรือสมัยนั้นก็จะมีความอาชญากรรมที่แพร่หลาย สังคมจะขาดเสียซึ่งรูปแบบและเกิดความไร้ระเบียบ (Anomie) ในรัฐ เพราะผู้นำหรือผู้ปกครองในรัฐไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ดังมีปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 21 อังคุตตรนิกายจตุกกนิบาต ข้อ 70 หน้า 86 ความดังนี้

“...สมัยใด พระราชาเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ...

พวกข้าราชการก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม

พราหมณ์และคฤหบดีก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม

แม้ชาวนิคมนและชาวชนบท ก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม...

มนุษย์ ย่อมเป็นผู้มีอายุน้อย มีผิวพรรณเศร้าหมอง มีกำลังน้อย มีอาพาธมาก

สมัยใด พระราชาเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม

ข้าราชการก็ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม

แม้พราหมณ์และคฤหบดีก็เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม

แม้ชาวนิคมนและชาวชนบท ก็ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ ...

มนุษย์... ย่อมมีอายุยืน

..... เมื่อฝูงโคข้ามไปอยู่ ถ้าโคผู้นำฝูงไปตรง

โคเหล่านั้นย่อมไปตรงทั้งหมด ในเมื่อโคผู้นำไปตรง

ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำ

ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนย่อมประพฤติธรรม

เหมือนกัน

แวนแคว้นทั้งหมดย่อมได้ประสบความสุข ถ้าพระราช
เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม.”

จากความในพระไตรปิฎก ในบริบทนี้สื่อถึงความ
สำคัญของผู้นำและภาวะผู้นำ (Leader and leadership)
เพราะคำว่าพระราชานั้น หมายรวมถึงผู้นำฝ่ายปกครอง
ผู้บริหารประเทศทั้งระบบ หากผู้นำหรือผู้ปกครอง

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมให้กับประชาชนในรัฐได้อย่างเป็นธรรมแล้ว
ประพัตินเป็นผู้ที่ตีของประชาชนได้ สังคมหรือ
รัฐนั้นๆ ก็ย่อมจะประสบกับสันติสุขและสันติภาพได้
ไม่ยากเพราะผู้คนในสังคมมีความเชื่อมั่นในกระบวนการ
ยุติธรรมของรัฐ มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

บทสรุป

กล่าวโดยสรุป ชุดความรู้อันเป็นกระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนานั้น มีแนวคิดและมุมมองต่อ
ปรากฏการณ์ของอาชญากรรม (Crime) ว่าเป็นกรรมอันทุจริตเป็นกรรมอันเป็นอกุศลเป็นความ
เบียดเบียน ให้โทษทั้งแก่ผู้ประกอบอาชญากรรมเอง (Criminal) และผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
(Victim of crime) ดังนั้น ผลของอาชญากรรม จึงเป็นความเสียหายทั้งแก่ตัวผู้ก่ออาชญากรรมและเหยื่อ
ทั้งยังส่งผลต่อชุมชนและสังคมโดยรวมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ทางอาชญาวิทยาแนว
สังคมวิทยาที่เห็นว่า อาชญากรรมเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) ในสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึง
ประสงค์ของรัฐ อีกทั้งระดับอาชญากรรมยังเป็นเครื่องวัดระดับความปกติสุขของสังคมที่ต้องได้รับการ
ควบคุม ฉะนั้นตามกระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนาแล้วจะถือได้ว่าการประกอบอาชญากรรมนั้นเป็นการ
ละเมิดศีล 5 ไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อรวมกัน อาชญากรรมจึงมีอกุศลกรรมเป็นพื้นฐานที่เป็นผลเสีย
ต่อปัจเจกบุคคลเองและยังส่งผลต่อชุมชนและสังคมที่ผาสุกปลอดภัยอีกด้วย ผู้เขียนเห็นว่าอาชญาวิทยาแนวพุทธ
นั้นตั้งอยู่บนกระบวนการทัศน์อาชญาวิทยาทั้งในแบบอาชญาวิทยาสำนึกดั้งเดิม (Classical school) ที่
พยายามอธิบายสาเหตุการกระทำที่เป็นพฤติกรรมอาชญากรด้วยเจตจำนงเสรี (Free will) ของตัว
อาชญากรเองเป็นหลัก โดยนัยยะนี้ก็จะสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาในประเด็นการตัดสินใจลงมือ
กระทำการ แต่ในทางพระพุทธศาสนาให้พิจารณาที่ตัวกรรม (Action) เป็นหลัก และไม่เห็นด้วยกับ
แนวคิดอาชญาวิทยาแบบอาชญากรโดยกำเนิด (Born criminal theory) เพราะแนวคิดทางพระพุทธ
ศาสนาเห็นว่า บุคคลเป็นคนเลวเพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ เป็นผู้ประเสริฐเพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ แต่เป็น
คนเลวเพราะการกระทำ เป็นผู้ประเสริฐได้ ก็เพราะการกระทำ. (น ชจจา วสโล โหติ น ชจจา โหติ พราหมโณ
กมมุนา วสโล โหติ กมมุนา โหติ พราหมโณ (พุทธ) ขุ.สุ. 25/352) ทั้งนี้ เพราะพระพุทธศาสนามอง
เรื่องกรรมว่าเป็นเหตุแห่งผลทั้งปวง ปรากฏการณ์ของอาชญากรรม สาเหตุของการก่ออาชญากรรม และ
ผลของอาชญากรรมนั้น มีตัวแปรของกรรมปัจจุบันและรวมถึงกรรมในอดีตอีกด้วยที่ส่งผลถึงกันและกัน
ที่เรียกว่ากฎจลสมุปบาทคือความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไปอย่างมีเหตุและผลไม่ใช่แค่ชาติภพเดียวแต่ยังส่งผลถึง
ในระดับสังสารวัฏแบบโลกนี้และโลกหน้าอีกด้วย กระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนาจึงมีความหมายกว้างขวาง
กว่ากระบวนการทัศน์อาชญาวิทยา อย่างไรก็ตาม กระบวนการทัศน์การอธิบายสาเหตุการกระทำผิด

ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ก็สอดคล้องกับกระบวนทัศน์สำนักปฏิฐานนิยม (Positivist School) ในประเด็นที่พยายามอธิบายทั้งแง่ของพฤติกรรมของตัวอาชญากรเอง และบริบททางสังคม (Social context) คือตัวแปรด้าน กาย จิต และสังคม ซึ่งเรียกว่าเจตจำนงกำหนด (Determinism) มาใช้ในการอธิบายสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ขณะที่แนวคิดทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการคบหาสมาคมกับคนดี หรือ กัลยาณมิตร และคนชั่วคือบาปมิตร ว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในการกระทำความผิดได้ซึ่งสอดคล้องกันแนวคิดอาชญาวิทยาในประเด็นการคบหาที่แตกต่าง (Social differential theory) ซึ่งเห็นว่าเป็นตัวแปรสำคัญ อีกประการหนึ่งในทัศนะทางพระพุทธศาสนา ที่ถือได้ว่ามนุษย์ทุกคนมีโอกาที่จะเป็นอาชญากรได้ด้วยกันทั้งนั้น เพราะยังมีปัจจัยภายในคือโลภโกรธหลงอยู่ภายใน เพราะจิตเป็นตัวกำหนด “กรรม” หรือการกระทำในอดีตและปัจจุบัน มาประกอบในการอธิบายถึงสาเหตุอาชญากรรมอีกด้วย มิติคำอธิบายปรากฏการณ์ของอาชญากรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับชาติภพที่ผ่านมา ทั้งกรรมเก่าและกรรมใหม่เข้ามาเป็นตัวแปรเพิ่มในการอธิบายอาชญากรรมอีกด้วย ดังที่มีในพระสูตรต่างๆ ในพระไตรปิฎก

ประเด็นที่ต้องการเสนอแนะต่อนักอาชญาวิทยาก็คือการศึกษาอาชญาวิทยาจำเป็นต้องอาศัยสหวิทยาการ (Integrated science) มาเป็นศาสตร์ในการศึกษาและทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์ทางอาชญากรรมในอนาคตจะยิ่งซับซ้อนและยุ่งยากยิ่งกว่าเดิม เพราะอาชญากรจะไม่ใช้แค่มนุษยธรรมดา แต่จะมีตัวแทนอาชญากรโดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ Artificial intelligence (AI) หุ่นยนต์ (Robot) เข้ามาเป็นอาชญากรอีกรูปแบบหนึ่ง อาชญากรรมคอมพิวเตอร์

(Computer crime) ซึ่งจะมีมิติที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ไม่ว่าอาชญากรรมจะเปลี่ยนไปในรูปแบบไหน แต่หัวใจสำคัญก็คือตัวมนุษย์เองซึ่งเป็นตัวแปรหลักของปรากฏการณ์ทางสังคมนี้ เพราะกระบวนทัศน์ทางพระพุทธศาสนาเห็นว่าปัจจัยภายในคือตัวแปรทางจิตอันได้แก่ โลภะ โทสะและโมหะ นั้นเป็นรากเหง้าแห่งอาชญากรรมทั้งหมดนั้น นักอาชญาวิทยา และนักทัณฑวิทยาจำเป็นจะต้องให้ความสนใจกับการศึกษาประเด็นเรื่องจิตและกรรมในพระไตรปิฎกอันจะทำให้ได้มิติในการอธิบายที่ละเอียดและลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปกว่า โดยเฉพาะมิติของจิตและมิติของกรรมในพระไตรปิฎก อาจถือได้ว่าเป็นตำราอาชญาวิทยาที่เขียนเอาไว้มากกว่า 2500 ปีมาแล้วที่ยังรอการศึกษาวិพากษ์วิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในทางอาชญาวิทยา คำสอนในพระไตรปิฎกจึงมากด้วยคุณค่าที่นักอาชญาวิทยาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบควรศึกษาและนำภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนามาเรียนรู้เผยแพร่และแสวงหาความรู้ร่วมกัน รวมทั้งการนำไปประยุกต์เป็นพื้นฐานในการป้องกันอาชญากรรม เพราะไม่ว่าโลกและเทคโนโลยีจะเปลี่ยนไปแค่ไหนก็ตาม แต่ศีลธรรมคือหลักสำคัญในการทำให้โลกนี้อยู่กันด้วยกันอย่างสันติสุขได้ ในทางพระพุทธศาสนาแล้วศีล 5 นั้นย่อมจะเป็นวิธีป้องกันอาชญากรรมเบื้องต้นที่สำคัญยิ่งที่อาจนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยไปสู่วิถีชีวิตได้อย่างจริงจังแล้วก็จักเป็นที่แน่ใจได้ว่า “บ้านเมืองก็จักได้ดำรงอยู่ในความเกษม หาเสียนหามมิได้ ไม่มีการเบียดเบียนกัน พลเมืองขึ้นชมยินดีต่อกัน ยังบุตรให้พ่อนอยู่บนอกไม่ต้องปิดประตูเรือนอยู่แล้ว” ดังในจกักรวรรตสูตรเป็นแน่แท้ทีเดียว.

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- กรมการศาสนา. (2530). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา พ.ศ.2530** เล่ม 1- 45. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย,ผศ.ดร. (2551). **สังคมวิทยา อาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์,ผศ.พิเศษ, พ.ต.อ.ดร. (2555). **ทฤษฎีอาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิร์ลเทรด.
- ประธาน วัฒนวานิชย์,รศ. (2546). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ประกายพริก.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2525). **การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม:หลักทฤษฎีและมาตรการ**.
กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____. (2538). **อาชญาวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม**. โครงการตำรา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชพร ยกเชื้อ. (2541). “พุทธศาสนากับปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย: ศึกษาความค่านึงถึงศีล 5 ของผู้กระทำความผิดในเรือนจำกลาง
คลองเปรม.” **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชา ศาสนาเปรียบเทียบ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล**.
- พรชัย ชันดี และคณะ. (2543). **ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา**. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยมหิดล,
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุคเน็ท จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **พุทธธรรม**. ฉบับปรับปรุงและขยายความ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุทธิด้านการพิมพ์ จำกัด.
- วสิน อินทสระ. (2533). **พระสูตรตันตปิฎกอังคตตรนิกาย**. กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาหม่อมกุฎราชวิทยาลัย.
- เสริน ปุณณะหิตานนท์,รศ.ดร. (2558). **การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,พิมพ์ครั้งที่ 3.
- โสภา ขปิลมันน์. (2537). **อาชญากรรม : ปัญหาที่ควรแก้ไขในสังคมปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- อัมณพ ชูบำรุง. (2532). **อาชญาวิทยาและอาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. (2531). **รายงานการวิจัย เรื่อง สาเหตุแห่งการเกิดอาชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนา**.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Books

- Palmer, Stuart. (1973). **The prevention Of Crime**. New York: Behavioral Publications,
Department of Sociology University of New Hampshire.
- Voigt, Lidia.; (1994). Thronton, William E.; Barrile, Leo. Jr.; and Seaman, Jerrol M.
Criminology and Justice. New York: McGraw – Hill.
- Vold, George B.; (1998). Bernard, Thomas J.; and Snipes, Jeffery B. **Theoretical Criminology**.
Oxford: Fourth Edition, Oxford University Press.

การสร้างข้อสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน

Development of Achievement Tests

นาวาตรี สันติ งามเสริฐ

Lieutenant Commander Santi Ngamsert

อาจารย์ ฝายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

e-mail: santingamsert@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนมุ่งนำเสนอความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อสอบเป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วัดความรู้และสมรรถนะของผู้เรียน ดังนั้นข้อสอบจึงต้องมีคุณภาพ โดยเฉพาะความตรงตามเนื้อหา เพื่อให้ได้คะแนนที่เป็นตัวแทนความรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง เนื้อหาในบทความประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ตอน ได้แก่ 1) ประเภทของแบบทดสอบ ซึ่งมีหลากหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก 2) ประเด็นสำคัญในการสร้างข้อสอบ เช่น ความสอดคล้องของข้อสอบกับสิ่งที่มุ่งวัด การเลือกใช้ชนิดของข้อสอบ ระยะเวลาในการสอบ ความยากง่ายของข้อสอบ 3) ส่วนประกอบของแบบทดสอบ ได้แก่ คำชี้แจงในการทำข้อสอบ ข้อคำถาม และตัวเลือก 4) รูปแบบและหลักการเขียนข้อสอบ ถ้าใช้เกณฑ์ในการจำแนกตามรูปแบบการตอบสามารถแบ่งแบบทดสอบเป็น 2 รูปแบบ คือ 4.1) แบบเสนอคำตอบ ได้แก่ ข้อสอบประเภทความเรียงแบบตอบสั้นและเติมคำ และ 4.2) แบบเลือกตอบ ได้แก่ ข้อสอบแบบถูกผิด แบบจับคู่ และแบบหลายตัวเลือก โดยข้อสอบแต่ละรูปแบบมีหลักการเขียนข้อคำถามและความมุ่งหมายในการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน 5) ขั้นตอนการสร้างข้อสอบ ประกอบด้วย 5.1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ 5.2) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 5.3) การกำหนดผังการสร้างข้อสอบ 5.4) การเลือกรูปแบบข้อคำถาม 5.5) การเขียนข้อคำถามและตัวเลือก และ 5.6) การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ และ 6) บทสรุป

คำสำคัญ: แบบทดสอบ, ข้อสอบ, กระบวนการสร้างข้อสอบ

Abstract

The writer of this academic article aims to present the knowledge about the process of item writing to measure academic achievement. Teachers principally use items to assess competency as well as knowledge of their learners. Thus, the items should be of high quality, especially related to content validity so that test score can be the representative of learners' competency and knowledge. The content of this article composes of 6 sections as follow: 1) Type of tests which vary depending on criteria used to classify them. 2) Principles for item writing, such as the correlation between items and learning outcome, types of test selection, item difficulty and time used for testing, etc. 3) Composition of tests, such as guidelines for doing the tests, stem and alternatives. 4) Principles of item writing and types, the items which are classified by answer formatting as follow: 4.1) Supply types that compose of essay questions, short answers and completion and 4.2) Selection types that compose of true-false, matching and multiple choices. All of the above have different principles for writing and objectives to assess knowledge. 5) Process of item writing composes of 6 steps as follow: firstly, setting test objectives, setting learning objectives, setting a test blueprint, stem and alternative writing, and finally quality checking. And 6) Conclusion.

Keywords: Test, Item, Test blueprint

1. บทนำ

การวัดทางการศึกษาเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์ที่สังเกตไม่ได้โดยตรง ครูผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการทดสอบและคุณลักษณะของสิ่งที่มุ่งวัด เพื่อให้การวัดมีความเหมาะสมมากที่สุด ธรรมชาติการวัดผลทางการศึกษาที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) เป็นการวัดทางอ้อม (Indirect Measurement) ที่ต้องอาศัยสิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้น เช่น คำถามหรือข้อสอบ เพื่อให้ผู้เรียนตอบสนองออกมาเป็นคำพูด การตอบข้อสอบหรือพฤติกรรมที่สังเกตได้ สำหรับนำไปแปลความหมาย อีกครั้งหนึ่ง 2) การวัดแต่ละครั้งเป็นการรวบรวมข้อมูลเพียงบางส่วนที่เรียกว่าเป็นตัวแทนของความรู้หรือสมรรถนะที่มุ่งวัด เนื่องจากเราไม่สามารถวัดสมรรถนะได้ทั้งหมด ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้จึงต้องสามารถวัดในสิ่งที่เป็นตัวแทนมากที่สุด 3) ผลที่ได้จากการวัดเป็นคุณลักษณะในเชิงสัมพัทธ์ (Relative) หรือค่าตัวเลขที่ได้ยังมีใช้เป็นค่าสัมบูรณ์ในตัวเอง จึงต้องนำไปเปรียบเทียบกับผลการวัดของบุคคลอื่นหรือเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ และ 4) การวัดมีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นเสมอ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดจึงต้องมีคุณภาพ โดยเฉพาะคุณภาพในด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) รวมทั้งมีการบริหารการสอบที่ดี เพื่อให้ความคลาดเคลื่อนจากการวัดเกิดขึ้นน้อยที่สุด (สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2557)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดความรู้ความสามารถหรือทักษะของผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้รายวิชาในหลักสูตร ส่วนใหญ่จึงเป็นการวัดความรู้ทางสมอง (กระบวนการทางพุทธิปัญญา: Cognitive Process) เครื่องมือที่ใช้วัดส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (Teacher-made Test) เพื่อใช้เป็น สิ่งเร้า กระตุ้น ยั่วยุ หรือชักนำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาในการตอบสนองต่อข้อสอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่าเมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาแล้วมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ อยู่ในระดับใด บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนกำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งผลคะแนนที่ได้ จากแบบทดสอบสามารถนำไปเป็น ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ แต่การจะสร้างแบบทดสอบให้มีคุณภาพได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการวัดและประเมินผลการศึกษา อันประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับประเภทของแบบทดสอบ การวางแผนการสร้างข้อสอบ หลักการเขียนข้อคำถามและตัวเลือก การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ รวมทั้งการเลือกใช้ข้อสอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่มุ่งวัด บทความทางวิชาการ

ฉบับนี้จะมีคำอยู่สองคำที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความ คือ คำว่า “แบบทดสอบ” และ “ข้อสอบ” ซึ่งในความหมายที่แท้จริงแล้วแบบทดสอบ (Test) คือ ชุดของข้อคำถามในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ สมรรถนะ ทักษะต่าง ๆ ทางอ้อมของผู้เข้ารับการทดสอบ ส่วนคำว่าข้อสอบ (Item) โดยทั่วไปมักจะสื่อความหมายถึงข้อสอบรายข้อ อย่างไรก็ตามเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนแก่ผู้อ่าน ผู้เขียนขอกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นว่าคำว่าแบบทดสอบหรือข้อสอบในบทความวิชาการเรื่องนี้ใช้ในความหมายเดียวกัน

บทความทางวิชาการเรื่องนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด นั่นก็คือความรู้เกี่ยวกับหลักการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้เขียนขอเสนอเนื้อหาโดยแบ่งเป็น 6 ตอน ได้แก่ 1) ประเภทของแบบทดสอบ 2) ประเด็นสำคัญในการสร้างข้อสอบ 3) ส่วนประกอบของแบบทดสอบ 4) รูปแบบและหลักการเขียนข้อคำถามและตัวเลือก 5) ขั้นตอนการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 6) บทสรุป

1. ประเภทของแบบทดสอบ

แบบทดสอบที่ใช้กันทั่วไปในสถาบันการศึกษาสามารถจำแนกได้หลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ ที่ใช้ในการจำแนก เช่น จำแนกตามผู้สร้าง จำแนกตามรูปแบบการตอบ จำแนกตามการแปลความหมายคะแนน และจำแนกตามรูปแบบการถาม รายละเอียดดังนี้ (เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล, 2549 ; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

1.1 จำแนกตามผู้สร้าง ได้แก่ 1) แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized test) เป็นแบบทดสอบที่มีแหล่งสร้างที่มีความเป็นมืออาชีพ อาจสร้างโดยมีองค์กรดำเนินงานเป็นเชิงธุรกิจไว้ให้บริการขายแบบทดสอบหรือขายลิขสิทธิ์ มีกระบวนการสร้างเป็นงานวิจัยพัฒนาแบบทดสอบ มีการหาคุณภาพของข้อสอบที่ชัดเจน และ 2) แบบทดสอบที่ครูผู้สอนสร้างเอง (Teacher-made

test) สามารถพบได้โดยทั่วไปเป็นการสร้างเป็นครั้ง ๆ ไปเมื่อต้องการใช้หรือครูผู้สอนออกข้อสอบให้ผู้เรียนสอบในรายวิชา ส่วนใหญ่ไม่มีกระบวนการหาคุณภาพของข้อสอบที่ชัดเจน อาจมีการวิเคราะห์ข้อสอบอยู่บ้างเพื่อให้ผู้ออกข้อสอบนำไปใช้ในการปรับปรุงการออกข้อสอบในครั้งต่อไป

1.2 จำแนกตามรูปแบบการตอบ ได้แก่ 1) แบบทดสอบประเภทเสนอคำตอบ (Supply type) เป็นแบบทดสอบที่ผู้ตอบต้องเขียนตอบในข้อสอบด้วยตนเอง มีทั้งแบบเขียนยาว ๆ หลายย่อหน้าที่เรียกว่าข้อสอบความเรียงชนิดไม่จำกัดคำตอบ (Essay-Extended Response) ข้อสอบความเรียงชนิดจำกัดคำตอบ (Essay-Restricted Response) แบบตอบสั้น ๆ (Short Answer) หรือแบบเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ (Completion) และ 2) แบบทดสอบประเภทเลือกตอบ (Selection Type) ผู้สอบไม่ต้องเขียนตอบ ด้วยตนเอง เพียงแต่ทำเครื่องหมายตามวิธีการที่ระบุไว้ในข้อสอบ ได้แก่ แบบถูกผิด (True-False) แบบจับคู่ (Matching) หรือแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choice)

1.3 จำแนกตามการแปลความหมายคะแนน ได้แก่ 1) แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced Test) เป็นแบบสอบที่มีความยากง่ายพอเหมาะ ต้องการ

ค่าอำนาจจำแนกสูงเพื่อใช้ผลการสอบในการจำแนกผู้เข้าสอบ และ 2) แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Test) เป็นแบบทดสอบที่ต้องการทราบว่าผู้สอบมีความรอบรู้ในเนื้อหาหรือไม่ ไม่คำนึงถึงความยากง่ายมากนัก แต่ต้องการทราบว่าผู้สอบมีความรอบรู้ในเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนกำหนดไว้หรือไม่

1.4 จำแนกตามรูปแบบคำถาม ได้แก่ 1) แบบทดสอบอัตนัย (เขียนตอบ) เป็นแบบทดสอบที่ให้ผู้สอบเขียนตอบในข้อสอบ โดยในคำถามอาจถามกว้าง ๆ สามารถตอบได้อย่างอิสระ หลากหลายความคิด คือ ข้อสอบแบบขยายคำตอบหรือแบบทดสอบที่ระบุขอบเขตไว้เรียกว่าข้อสอบแบบจำกัดคำตอบ และ 2) แบบทดสอบปรนัย (เลือกตอบ) เป็นแบบทดสอบที่มีรูปแบบคำถามคำตอบชัดเจน มีความเข้าใจตรงกันทั้งผู้ออกข้อสอบ ผู้สอบและผู้ตรวจให้คะแนน ได้แก่ ข้อสอบแบบถูกผิด แบบจับคู่ และแบบหลายตัวเลือก

หลังจากได้รู้จักรูปแบบของแบบทดสอบที่นักวิชาการทางการศึกษาได้จำแนกตามเกณฑ์ต่าง ๆ แล้ว ลำดับต่อไปผู้เขียนขอเสนอสาระที่มีความสำคัญในกระบวนการสร้างข้อสอบ คือ ประเด็นสำคัญในการสร้างข้อสอบ ซึ่งจะบอกหลักการทั่วไปและประเด็นสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างข้อสอบและกระบวนการทดสอบ

2. ประเด็นสำคัญในการสร้างข้อสอบ

จากประสบการณ์การทำงานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และการศึกษาหลักการและแนวทางการสร้างข้อสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและต่างประเทศ สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ครูผู้สอนต้องท่องจำให้ขึ้นใจ ข้อพึงระวัง และให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างข้อสอบ รายละเอียดดังนี้ (Mullis, I. & Martin, M.O., 2013; Stone, G.E., 2001)

2.1 ความสอดคล้องของข้อคำถาม

ควรเขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่องหรือเนื้อหาที่ต้องการวัด หมายถึง ข้อสอบจะต้องวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้อย่างแม่นยำ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าครูต้องการวัดความรู้เรื่องสถิติและความน่าจะเป็นก็ต้องออกข้อสอบเนื้อหาเกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็น และให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหา รวมทั้งแสดงวิธีการหาคำตอบ ไม่ใช่เพียงการถามเนื้อหาอื่นหรือถามความคิดเห็นของผู้เรียนว่ามีความรู้ในเรื่องสถิติและความน่าจะเป็นอยู่ในระดับใด ประเด็นที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้น คือ คุณภาพของข้อสอบด้านความตรงตามเนื้อหานั่นเอง ซึ่งเป็นคุณภาพที่มีความสำคัญมากที่สุดของการสร้างข้อสอบ และที่ไม่ควรสร้างเฉพาะข้อสอบที่วัดสมรรถนะด้านการจำ (Remembering) เท่านั้น ควรสร้างข้อสอบที่สามารถวัดครอบคลุมสมรรถนะด้านการประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ให้เหตุผล (Analyzing) และการคิดสร้างสรรค์ (Creating) ร่วมด้วย

2.2 รูปแบบข้อคำถาม

ครูผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้รูปแบบของข้อสอบให้เหมาะสมกับระดับการถาม หมายความว่า ข้อสอบที่เป็นประเภทความเรียง (อัตนัย) ก็ควรมีความมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนเขียนตอบในลักษณะของการประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า หรือการคิดสร้างสรรค์ ไม่ควรให้ผู้เรียนเขียนตอบเพียงแค่การวัดสมรรถนะด้านความจำหรือความเข้าใจเท่านั้น

2.3 ข้อสอบแต่ละข้อควรพิจารณาและให้ความสำคัญ ดังนี้

2.3.1 สละเวลาในการทำข้อสอบ (โดยเฉลี่ยแล้วข้อสอบแบบหลายตัวเลือกควรใช้เวลาในการทำข้อสอบข้อละประมาณ 1 นาที ส่วนข้อสอบแบบความเรียงควรใช้ระยะเวลาข้อละประมาณ 1 – 3 นาที) ทั้งนี้

ครูผู้สอนสามารถปรับเวลาให้เหมาะสมได้ตามสถานการณ์ และความยากของข้อสอบ

2.3.2 ระดับความรู้ (ความยากง่าย) และระดับภาษาที่ใช้ในข้อสอบต้องเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เฉพาะที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความสามารถในการแปลความหมายที่โจทย์ถาม จนเกิดการสื่อความหมายที่ผิดพลาดได้

2.3.3 ข้อสอบทั้งฉบับควรมีทั้งข้อสอบที่ง่ายและยากปะปนกันไป ข้อสอบที่ง่ายหรือยากจนเกินไปก็ไม่ดี เพราะจะส่งผลให้คุณภาพข้อสอบในเรื่องความสามารถในการจำแนกผู้เรียนไม่ดี โดยทั่วไปข้อสอบแต่ละข้อควรมีผู้เรียนที่ตอบถูกประมาณร้อยละ 30 – 70 และควรจัดข้อสอบที่ง่ายไว้ในลำดับต้น ๆ ของแบบทดสอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำข้อสอบข้อต่อไป

2.3.4 ข้อสอบต้องมีความยุติธรรม กล่าวคือ ไม่ลำเอียงในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ เพศ ภูมิศาสตร์ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องมั่นใจว่าปัจจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นไม่มีผลกระทบใดๆ ในทางลบหรือทางบวกต่อความสามารถในการทำข้อสอบของผู้เข้าสอบ

2.4 ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเรื่องหลักการสร้างข้อสอบ

จึงจะส่งผลให้ข้อสอบที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ และผลคะแนนที่ได้จากข้อสอบสะท้อนความสามารถของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2.5 ข้อสอบประเภทความเรียงหรือข้อสอบอัตนัยจะต้องทำเฉลยไว้ล่วงหน้าพร้อมทั้งขั้นตอนการสร้างข้อสอบ

เพื่อความยุติธรรมแก่ผู้เรียนในขั้นตอนการตรวจให้คะแนน ประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการทำ

คำเฉลยของข้อสอบ คือ การใช้ภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา ผู้เขียนแนะนำว่าครูผู้สอนควรทำเฉลยในรูปแบบคะแนนแบบรูบิก (Rubric Score) ตั้งแต่คะแนนเต็มจนกระทั่งถึงคะแนนต่ำสุด โดยจะต้องกำหนดรายละเอียดของการได้มาของแต่ละคะแนนให้ชัดเจน

2.6 สร้างผังการสร้างข้อสอบให้ชัดเจน (Test Blueprint) ประกอบด้วย วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาที่ออกสอบ น้ำหนักความสำคัญของแต่ละเนื้อหา สมรรถนะที่ต้องการวัด จำนวนข้อสอบในแต่ละเนื้อหา และสมรรถนะที่ต้องการวัด

2.7 การสร้างข้อสอบทั้งฉบับ ควรมีทั้งข้อสอบที่เป็นประเภทความเรียง (อัตนัย) และข้อสอบประเภทให้เลือกตอบ (ปรนัย) จึงจะสามารถวัดสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่ขั้นจำ (Remembering) จนกระทั่งถึงขั้นการคิดสร้างสรรค์ (Creating)

หลักจากทราบประเด็นสำคัญ ๆ ที่ครูผู้สอนจะต้องทราบในการวางแผนการสร้างข้อสอบแล้ว เนื้อหา ในลำดับต่อไปเป็นความรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของแบบทดสอบว่าควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

3. ส่วนประกอบของแบบทดสอบ

สวนประกอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

3.1 คำชี้แจงในการทำข้อสอบ

เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารการสอบ ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติในการทำข้อสอบ จำนวนหน้าของแบบทดสอบ จำนวนข้อสอบ รูปแบบข้อคำถาม วิธีการตอบ ระยะเวลาในการทำข้อสอบ และคะแนนของข้อสอบแต่ละข้อ

3.2 ข้อคำถาม

รูปแบบของข้อคำถาม เช่น ประเภทความเรียง แบบจับคู่ แบบเติมคำหรือตอบสั้น แบบถูกผิด หรือแบบหลายตัวเลือก

3.3 ตัวเลือก

เป็นส่วนที่ผู้สอบจะต้องตอบในข้อสอบ (คำตอบของข้อสอบ ตัวถูก และตัวลวง) อาจจะตอบลงในพื้นที่ว่างของข้อสอบข้อนั้น ๆ หรือตอบในกระดาษคำตอบที่ครูเตรียมไว้ให้ต่างหาก โดยเฉพาะข้อสอบเลือกตอบชนิดหลายตัวเลือกที่จะให้ผู้สอบเขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบที่แยกต่างหาก (Answer Sheet) โดยรูปแบบของตัวเลือกก็จะสอดคล้องกับรูปแบบของข้อคำถาม

4. รูปแบบและหลักการเขียนข้อคำถาม

รูปแบบของข้อคำถามมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งประเภท บทความทางวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนขอเสนอรูปแบบข้อสอบที่ใช้เกณฑ์การจำแนกตาม “รูปแบบการตอบ” ตามที่ ศิริชัย กาญจนวาสี (2548) ได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ แบบเสนอคำตอบ (Supply Type) และแบบเลือกตอบ (Selection Type) รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 แบบเสนอคำตอบ

แบบทดสอบประเภทนี้ผู้สอบจะต้องอ่านคำถาม กำหนดแนวทางการตอบ และเขียนคำตอบด้วยตนเอง หลักการในการสร้างข้อสอบประเภทความเรียง ได้แก่ 1) เขียนคำถามที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ชัดเจน ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สอบ 2) กำหนดที่ว่างสำหรับการตอบข้อสอบให้เหมาะสมและใช้โจทย์หรือสถานการณ์การถามที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน 3) ไม่ถามคำถามที่มีคำตอบค่อนข้างจำกัด เนื่องจากข้อสอบประเภทความเรียงมุ่งเน้นให้ผู้สอบแสดงความคิดเห็นในเชิงการคิดวิเคราะห์ 4) กำหนดเวลาในการตอบข้อสอบให้เหมาะสม 5) เขียนแนวทางการให้คะแนนที่ชัดเจน ตั้งแต่คะแนนสูงสุด - ต่ำสุดในแต่ละข้อ แต่ละช่วงคะแนนมีคำอธิบายที่ชัดเจน และควรกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปิกไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การตรวจข้อสอบมีความยุติธรรมมากที่สุด (Mullis, I. & Martin, M.O., 2013)

ข้อสอบแบบเสนอคำตอบมี 2 ชนิด คือ แบบความเรียง (Essay Question) และแบบตอบสั้น และเติมคำ (Short Answer and Completion) รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ข้อสอบแบบความเรียง

ข้อสอบความเรียงหรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “ข้อสอบอัตนัย” เป็นข้อสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้สอบได้แสดงออกถึงความสามารถในการตอบข้อสอบ โดยใช้ภาษาของตนเองในการเขียนตอบในข้อสอบ ข้อสอบประเภทนี้ ผู้สอบต้องมีความสามารถในการจัดระบบระเบียบความรู้ การแสดงความคิดริเริ่มและรู้จักการสังเคราะห์ข้อความได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถใช้วัดทักษะในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย เช่น การให้คำจำกัดความ การตีความ การแปลความหมาย การประเมินผล การคิดสร้างสรรค์ การอธิบายความสัมพันธ์ เป็นต้น

1) หลักในการสร้างข้อสอบแบบความเรียง รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) กำหนดให้ชัดเจนว่าต้องการวัดพฤติกรรมใด ซึ่งข้อสอบประเภทนี้ควรวัดพฤติกรรมในระดับการวิเคราะห์ขึ้นไปจนถึงระดับการคิดสร้างสรรค์ และควรถามเนื้อหาที่นอกเหนือจากตำรา เพื่อเป็นการฝึกทักษะการคิดในระดับสูง

1.2) กำหนดคำถามให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้สอบเขียนตอบในลักษณะใด เช่น อธิบาย วิเคราะห์ ชี้แจง เป็นต้น และข้อสอบควรยากขึ้นตามระดับความสามารถของผู้เข้าสอบ

1.3) สร้างคำเฉลยและเกณฑ์การให้คะแนนให้ชัดเจนตั้งแต่ขั้นตอนการเขียนข้อสอบ ควรกำหนดเวลาในการทำข้อสอบให้เพียงพอ และควรนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง

2) ประเภทของข้อสอบแบบความเรียง ถ้าแบ่งตามความมีอิสระในการตอบ มี 2 ประเภท คือ ข้อสอบ

ความเรียงแบบจำกัดคำตอบและแบบไม่จำกัดคำตอบ รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ข้อสอบความเรียงแบบจำกัดคำตอบ เป็นรูปแบบคำถามที่จำกัดการตอบ หมายถึง การให้ตอบในเนื้อหาและรูปแบบที่กำหนดไว้ ข้อดีของข้อสอบรูปแบบนี้คือ ใช้วัดความรู้ได้เฉพาะเจาะจงมากกว่าข้อสอบความเรียงแบบไม่จำกัดคำตอบ และที่สำคัญข้อสอบประเภทนี้สร้างง่าย เช่น

1. จงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อสอบแบบความเรียงและแบบเลือกตอบในประเด็นลักษณะการตอบและวิธีการตรวจให้คะแนน

2. จงอธิบายข้อดีและข้อเสียของข้อสอบแบบความเรียงแบบจำกัดคำตอบมา อย่างละ 2 ข้อ (คำตอบของท่านควรยาวประมาณครึ่งหน้า)

2.2) ข้อสอบความเรียงแบบไม่จำกัดคำตอบ เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าสอบแสดงความสามารถในการคิดได้อย่างกว้างขวาง ไม่มีข้อจำกัดในการตอบ ผู้ตอบมีอิสระในการเลือกใช้ความรู้หรือข้อเท็จจริงใด ๆ มาตอบก็ได้ ผู้ตอบข้อสอบเป็นผู้ตัดสินใจเลือกประเด็นการตอบเอง เน้นเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบ ยั่วให้ผู้เข้าสอบเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น

1. จงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

2. ท่านคิดว่าประชาชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการจัดซื้อเรือดำน้ำของกองทัพเรือไทย

4.1.2 ข้อสอบแบบตอบสั้นและ ข้อสอบแบบเติมคำ

ข้อสอบแบบตอบสั้นและแบบเติมคำมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นข้อสอบที่ผู้ตอบต้องคิดคำตอบ

ขึ้นมาเองแต่เป็นการตอบสั้น ๆ หรือการเติมคำ จึงเหมาะสำหรับวัดความรู้ ความจำ คำศัพท์ ข้อเท็จจริง หลักการ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ข้อคำถามจะอยู่ในรูปแบบของประโยคบอกเล่าที่เป็นข้อความไม่สมบูรณ์ โดยเว้นช่องว่างให้ตอบสั้น ๆ หรือเติมข้อความให้สมบูรณ์

1) หลักในการสร้างข้อสอบแบบตอบสั้นและแบบเติมคำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ตั้งคำถามให้มีคำตอบสั้นและชัดเจน ให้มีคำตอบเป็นคำหรือวลี

1.2) ไม่ควรลอกข้อความจากหนังสือหรือตำรา มาตั้งเป็นข้อคำถามโดยตัดข้อความที่เป็นคำตอบออก เช่น

- (ไม่ดี) มะนาว ที่มีวิตามินซีสูง
- (ดีขึ้น) ผลไม้ใดที่มีวิตามินซีสูง คือ

1.3) รูปแบบของข้อคำถาม ควรตั้งเป็นแบบคำถามมากกว่าข้อความที่ไม่สมบูรณ์ เพราะข้อความที่ไม่สมบูรณ์อาจทำให้มีคำตอบถูกได้หลายคำตอบ เช่น

- (ไม่ดี) หอสมุดแห่งชาติตั้งอยู่ที่
- (ดีขึ้น) หอสมุดแห่งชาติตั้งอยู่ที่ถนนอะไร

1.4) ถ้าคำตอบเป็นตัวเลขที่มีหน่วย ต้องระบุหน่วยให้ชัดเจน เพราะผู้ตอบอาจตอบเป็นหน่วยที่ต่างกันแต่คำตอบถูกเช่นเดียวกัน และอาจทำให้ยุ่งยากในการตรวจให้คะแนน เช่น

- (ไม่ดี) ไชโก๊ะมีระยะพักตัวนานเท่าใด
- (ดีขึ้น) ไชโก๊ะมีระยะพักตัวนานกี่วัน

1.5) ช่องว่างที่เว้นให้เติมควรเว้นให้ทุกข้อมีขนาดเท่า ๆ กันเพราะการเว้นสั้นบ้างยาวบ้างอาจกลายเป็นการแนะนำคำตอบของข้อนั้น ๆ

1.6) คำถามแต่ละข้อควรมีช่องว่างเว้นไว้ให้เติมคำตอบเพียงช่องเดียว ไม่ควรจัดให้มีการตอบมากกว่า 1 ช่องในข้อสอบข้อเดียว

2) การตรวจให้คะแนน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ถ้าข้อสอบมีหลายคำตอบ ควรให้คะแนนคำตอบที่ถูกต้องทุกคำตอบ

2.2) แต่ละช่องที่ให้เติมคำตอบควรมีคะแนนเท่ากัน

2.3) ไม่ควรหักคะแนนคำตอบที่ตอบถูกแต่สะกดคำตอบผิด

2.4) ข้อใดที่นักเรียนตอบผิด ควรเขียนคำตอบที่ถูกก่อนส่งคืนผู้เรียน

2.5) อาจให้นักเรียนเขียนคำตอบในกระดาษคำตอบ เวลาตรวจให้คะแนนก็เอาค่าเฉลี่ยมาวางเทียบแล้วตรวจ เพื่อเพิ่มความสะดวกในการตรวจให้คะแนน

3) ข้อดี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1) สร้างง่าย เนื่องจากไม่ต้องเสียเวลาในการคิดหาตัวเลือก

3.2) มีโอกาสเดาถูกได้ยาก เนื่องจากผู้สอบต้องคิดหาคำตอบเอง

3.3) ประหยัดเวลาในการตอบ เพราะเป็นการเขียนคำตอบแบบสั้น ๆ

3.4) ข้อสอบประเภทนี้มีประโยชน์ในการวัดผลวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพราะสามารถวัดความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง นิยาม คำศัพท์ กฎเกณฑ์ ความสามารถที่จะหาคำตอบ โดยการคำนวณ การใช้สัญลักษณ์ ความสามารถที่จะตีความหมายของข้อมูล และความสามารถในการแปลความหมายจากรูปภาพหรือแผนภูมิที่กำหนดให้

4) ข้อจำกัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1) ไม่เหมาะที่จะใช้วัดสมรรถนะที่ซับซ้อนมาก ๆ

4.2) มีความยุ่งยากในการให้คะแนน เนื่องจากอาจมีหลายคำตอบ ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาของผู้ตอบ การสะกดคำ และลายมือของผู้ตอบที่หลากหลาย

4.2 แบบเลือกตอบ

เป็นข้อสอบที่มีคำตอบไว้ให้แล้ว ผู้ตอบมีหน้าที่เลือกคำตอบที่ต้องการหรือพิจารณาข้อความที่ให้ไว้ว่าถูกต้องหรือไม่ โดยข้อสอบประเภทนี้จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ ได้แก่ 1) ข้อคำถามชัดเจน เข้าใจตรงกัน อ่านแล้วไม่สับสน 2) การตรวจให้คะแนนตรงกัน (ค่าเฉลี่ยถูกต้อง) 3) แปลความหมายของคะแนนได้ตรงกัน โดยทั่วไปข้อสอบปรนัย ผู้ตอบถูกได้ 1 ตอบผิดได้ 0 คะแนน รูปแบบของข้อคำถามมี 3 ประเภท ได้แก่ แบบถูกผิด (True - False) แบบจับคู่ (Matching) และแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choices)

4.2.1 ข้อสอบแบบถูกผิด

ผู้สอบมีโอกาสตอบถูกได้ร้อยละ 50 ข้อคำถามจะเขียนในรูปประโยคบอกเล่าหรือประโยคคำถาม มีข้อความที่ถูกบ้างผิดบ้างคละเคล้ากันไป ผู้ตอบจะต้องเลือกตัดสินใจว่าข้อใดผิดหรือถูก

1) หลักการสร้างข้อสอบแบบถูกผิด มีดังต่อไปนี้

1.1) สร้างข้อสอบให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่ถามในสิ่งที่ยังไม่มีข้อสรุป

1.2) ไม่ควรใช้ข้อความปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ เพราะจะทำให้ผู้ตอบเข้าใจผิด

1.3) ไม่ควรใช้ประโยคที่มีทั้งถูกและผิดรวมอยู่ด้วยกันในข้อเดียว

1.4) คำตอบของข้อสอบควรถูกหรือผิดตามหลักวิชา ไม่ใช่เพราะความคิดเห็นของครูผู้สอน

1.5) ใช้ข้อความที่บอกปริมาณหรือจำนวนที่แน่ชัด หลีกเลี่ยงการใช้คำว่า มาก น้อย อาจจะ ค่อนข้างจะ บ่อย ๆ เสมอ ๆ

1.6) ไม่ควรลอกข้อความจากตำรามาเป็นข้อคำถาม เพราะจะเป็นการเน้นให้นักเรียนใช้ความจำมากกว่าทักษะการคิดวิเคราะห์

1.7) ข้อสอบแต่ละข้อเป็นอิสระจากกัน ไม่แนะ
คำตอบซึ่งกันและกัน

1.8) จำนวนข้อถูกและข้อผิดใกล้เคียงกัน ไม่
เรียงกันอย่างเป็นระบบ

1.9) จัดข้อสอบประเภทถูก-ผิดไว้ในลำดับต้น ๆ
ของแบบทดสอบ

2) ข้อดี มีดังต่อไปนี้

2.1) ตรวจให้คะแนนง่าย แน่นนอน และรวดเร็ว
2.2) สร้างได้ง่ายและรวดเร็วกว่าข้อสอบอื่น ๆ
2.3) ข้อสอบแต่ละข้อใช้เวลาในตอบน้อย จึง
ออกข้อสอบได้จำนวนมาก

2.4) วิธีการตอบง่าย

2.5) ประหยัดค่าใช้จ่าย ในหนึ่งหน้าอาจพิมพ์
ข้อสอบได้ถึง 30 ข้อ

3) ข้อจำกัด มีดังต่อไปนี้

3.1) ผู้สอบมีโอกาสเดาข้อสอบถูก 50 %
3.2) ค่าความเที่ยงหรือความคงเส้นคงวาของ
ข้อสอบค่อนข้างต่ำ แก้ไขโดยการเพิ่มจำนวนข้อสอบให้
มากขึ้น

3.3) ข้อสอบแบบถูกผิดส่วนใหญ่จะใช้วัดสมรรถนะ
ระดับความจำ

4.2.2 ข้อสอบแบบจับคู่

เป็นข้อสอบที่กำหนดข้อความเป็น 2 คอลัมน์ให้
ผู้ตอบเลือกข้อความจากคอลัมน์หนึ่งไปใส่ในคำหรือ
ข้อความอีกคอลัมน์หนึ่งที่สัมพันธ์กัน ข้อสอบประเภทนี้
คล้ายกับข้อสอบแบบหลายตัวเลือก แต่ตัวเลือก
ไม่ตายตัว เพราะตัวเลือกจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อถูกเลือก
ไปแล้ว

1) หลักการสร้างข้อสอบแบบจับคู่ มีดังต่อไปนี้

1.1) ให้ข้อความในคอลัมน์หนึ่งจับคู่กับข้อความ
อีกคอลัมน์หนึ่งเพียงข้อเดียว

1.2) ตัวเลือกที่อยู่ทางขวามือมีจำนวนข้อมากกว่า
ด้านซ้าย 3 - 4 ข้อ

1.3) พยายามให้ตัวเลือกหรือคำตอบที่อยู่ทาง
ขวามือเป็นข้อความสั้น ๆ

1.4) ไม่ควรมีจำนวนข้อมากข้อเกินไป เพราะ
ทำให้ผู้สอบสับสนและยุ่งยาก

1.5) คำถามและคำตอบควรจัดให้กระจายกัน ไม่
เรียงกันอย่างเป็นระบบ

1.6) ข้อสอบควรจัดให้อยู่ในกระดาษหน้าเดียวกัน
เป็นเนื้อหาเดียวกัน

2) ข้อดี มีดังต่อไปนี้

2.1) สร้างง่าย และตรวจให้คะแนนง่าย

2.2) ข้อสอบประมาณ 10 ข้อ โอกาสที่จะเดา
ค่อนข้างยาก

2.3) เหมาะสำหรับการวัดสมรรถนะในการหาความ
สัมพันธ์

3) ข้อจำกัด มีดังต่อไปนี้

3.1) มักเป็นข้อสอบวัดสมรรถนะวัดความจำ

3.2) ข้อสอบแต่ละข้อมีโอกาสดูถูกไม่
เท่ากัน

3.3) เป็นการยากที่จะทำให้ปัญหาและคำตอบ
ทั้งหมดเป็นเรื่องเดียวกัน

3.4) ข้อความหนึ่งอาจจับคู่กับข้อความหนึ่งได้
มากกว่า 1 คำตอบ

4.2.3 ข้อสอบแบบหลายตัวเลือก

เป็นข้อสอบที่ใช้มากกว่าข้อสอบชนิดอื่น มีส่วน
ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ตัวคำถาม (Stem) และ

ตัวเลือก (Alternatives) ซึ่งตัวเลือกแบ่งเป็น 2 ประเภท
คือ ตัวถูก (Correct Choice) และตัวลวง (Distracters)
รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) รูปแบบข้อสอบแบบหลายตัวเลือก

ข้อสอบแบบหลายตัวเลือกที่นิยมใช้มีอยู่ 3 รูปแบบ
คือ 1) แบบคำถามเดียว (Single Question) 2) แบบ
คำถามชุดแบบตัวเลือกคงที่ (Constant Choices
Question) และ 3) แบบบทความหรือสถานการณ์ (Text
or Situational Question) ดังนี้

รูปแบบที่ 1 แบบคำถามเดียว : เป็นรูปแบบที่ใช้กัน
มากในปัจจุบัน ลักษณะข้อสอบ จะประกอบด้วยส่วน
คำถามกับส่วนตัวเลือก ข้อสอบแต่ละข้อเป็นอิสระจากกัน
มีความสมบูรณ์ในตัวเอง รูปแบบข้อคำถามเดียวประกอบด้วย 6 แบบ ดังนี้

1. แบบให้เลือกคำตอบถูก ตัวอย่างเช่น

ข้อสอบที่วัดได้ในสมรรถนะที่ต้องการวัดหมายถึง
ข้อสอบนั้นมีคุณภาพด้านใด

- ก. ความเที่ยง
- ข. ความตรง
- ค. ความยุติธรรม
- ง. ความถูกต้อง

2. แบบให้เลือกคำตอบผิด ตัวอย่างเช่น

ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของข้อสอบที่ดี

- ก. ความเที่ยง
- ข. ความตรง
- ค. ความยืดหยุ่น
- ง. ความเป็นปรนัย

3. แบบให้เลือกคำตอบที่ดีที่สุด ตัวอย่างเช่น

ข้อใดเป็นคุณภาพที่สำคัญที่สุดของข้อสอบ

- ก. ความเที่ยง

ข. ความตรง

ค. ความยุติธรรม

ง. ความเป็นปรนัย

4. แบบให้เรียงลำดับคำตอบ ตัวอย่างเช่น
ในการตรวจข้อสอบต่อไปนี้

- 1. แบบความเรียงชนิดจำกัดคำตอบ
- 2. แบบความเรียงชนิดไม่จำกัดคำตอบ
- 3. แบบเติมคำ
- 4. แบบตอบสั้น
- 5. แบบจับคู่

จงเรียงลำดับความเป็นปรนัยของการตรวจข้อสอบ
จากมากไปน้อย

- ก. 2 1 4 3 5
- ข. 3 4 1 5 3
- ค. 3 5 4 1 2
- ง. 5 3 4 1 2

5. แบบให้เลือกคำตอบเปรียบเทียบ ตัวอย่างเช่น
คำในช่องว่างที่หายไปหมายถึงข้อใด

การวัด : การประเมิน : การกำหนดค่า :

- ก. การตีค่า
- ข. การแปลค่า
- ค. การเทียบค่า
- ง. การตัดสินคุณค่า

6. แบบให้เลือกคำตอบซ้อน ตัวอย่างเช่น
คุณภาพข้อสอบต่อไปนี้

- 1. ความยาก
- 2. อำนาจจำแนก
- 3. ความเที่ยง
- 4. ความเป็นปรนัย
- 5. ประสิทธิภาพตัวลวง

ข้อใดต่อไปนี้เป็นคุณภาพข้อสอบรายข้อ

- ก. ข้อ 1 3
- ข. ข้อ 1 2
- ค. ข้อ 1 2 5
- ง. ข้อ 5 เท่านั้น

รูปแบบที่ 2 แบบคำถามชุดตัวเลือกคงที่ : เป็นข้อสอบที่ต้องใช้ตัวเลือกร่วมกัน ตัวเลือกต้องมีความเป็นเอกพันธ์ คือ มีความกลมกลืน คล้ายคลึงกัน เป็นเรื่องเดียวกัน เช่น คำถามข้อ 1-4 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของข้อสอบว่าข้อสอบแต่ละข้อเป็นคุณลักษณะของข้อสอบด้านใด

- ก. ความเที่ยง
- ข. ความตรง
- ค. ความเป็นปรนัย
- ง. ความยุติธรรม

ข้อ 1 ข้อสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ผู้เรียนทุกคนมีความคุ้นเคย

ข้อ 2 คำถามบางข้อไม่ชัดเจน อ่านไม่เข้าใจ

ข้อ 3 ข้อสอบวัดได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ข้อ 4 ข้อสอบวัดได้คะแนนคงเส้นคงวา

รูปแบบที่ 3 แบบสถานการณ์ : จะใช้สถานการณ์ที่กำหนดเป็นหลัก ซึ่งสถานการณ์ที่ใช้อาจเป็นข้อความ เรื่องราว รูปภาพ ตาราง หรือกราฟ ฯลฯ ดังนั้น การพิจารณาเลือกสถานการณ์ จึงมีประเด็นที่สามารถตั้งคำถามได้ เช่น

“ทั้งนี้ให้ถูกที่เป็นคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน”

ข้อ 1 ข้อความนี้กล่าวถึงเรื่องใด

- ก. ความดีงาม
- ข. ความสวยงาม
- ค. ความสะอาด
- ง. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ข้อ 2 การกระทำของใครสอดคล้องกับข้อความนี้

- ก. แต่งกวาดขยะไว้มุมห้อง
- ข. เขียนเหลาดินสอไว้ใต้โต๊ะ
- ค. ดำเก็บกระดาดใส่ถุงขยะ
- ง. ขวาลบกระดานคำให้สะอาด

ข้อสอบชนิดหลายตัวเลือกเป็นข้อสอบที่ครูผู้สอนนิยมนำมาใช้เป็นเครื่องมือทดสอบผู้เรียน นักวิชาการด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาให้ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างข้อสอบชนิดหลายตัวเลือกไว้ ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์หลักการสร้างข้อสอบชนิดหลายตัวเลือกได้เป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ข้อคำถามและตัวเลือก รายละเอียดดังนี้ (Mullis, I. & Martin, M.O., 2013; Stone, G.E., 2001; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

1. ข้อคำถาม : หลักการเขียนข้อคำถามมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

1.1 ข้อคำถามจะต้องเป็นประโยคที่สมบูรณ์ สั้น กระชับ ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจง่าย ว่าโจทย์ต้องการถามอะไรบ้าง ครูผู้สอนควรหลีกเลี่ยงการใช้คำขยายที่มากเกินไปจนทำให้ผู้เข้าสอบเสียเวลาไปกับการอ่านและการทำความเข้าใจข้อคำถามมากเกินไป

1.2 หลีกเลี่ยงการใช้คำแสดงปริมาณที่กำกวม ไม่ชัดเจน เช่น บ่อย ๆ สม่าเสมอ ๆ บางครั้ง อาจจะ เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้จะทำให้ผู้เข้าสอบแปลความหมายสิ่งที่โจทย์ถามไม่ตรงกัน และควรเน้นจุดที่เป็นคำถามให้ชัดเจนด้วยการขีดเส้นใต้หรือทำเป็นตัวหนา เพื่อลดความผิดพลาดในการอ่านโจทย์และเพิ่มความเข้าใจที่ตรงกันของผู้เข้าสอบ

1.3 หลีกเลี่ยงคำถามที่เป็นประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ แต่ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้จริง ๆ ก็ให้ใช้วิธีการขีดเส้นใต้คำที่ต้องการเน้นย้ำให้ชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อผู้เข้าสอบ

1.4 หลีกเลี่ยงการใช้คำย่อ ยกเว้นคำย่อที่เป็นคำสากลและรู้จักโดยทั่วไป เช่น USA, EKG, HIV เป็นต้น

1.5 หลีกเลี่ยงการใช้คำหรือข้อความที่ส่งผลกระทบในทางลบต่อบุคคลบางกลุ่ม เช่น ชชาติพันธุ์ วัฒนธรรม เพศ เป็นต้น

1.6 ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ทุกคนรู้จักกันโดยทั่วไป เพื่อป้องกันความได้เปรียบทางภาษาและเอื้อประโยชน์ต่อผู้เข้าสอบบางกลุ่ม

1.7 หลีกเลี่ยงการเขียนข้อความที่ชี้แนะคำตอบ ข้อสอบข้ออื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ข้อสอบไม่สามารถวัดความรู้ หรือสมรรถนะของผู้เรียนในด้านนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

1.8 คำหรือข้อความใดในข้อสอบที่ครูผู้สอนต้องการเน้นเป็นพิเศษให้ทำการขีดเส้นใต้ให้ชัดเจน เพื่อเป็นจุดสังเกตที่เห็นได้ง่ายและลดความประมาทเลินเล่อในการอ่านของผู้เข้าสอบ

2. ตัวเลือก : หลักการเขียนตัวเลือกมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

2.1 ตัวเลือกแต่ละข้อทั้งตัวถูกและตัวลวงต้องมีความเป็นเอกพันธ์กัน มีเนื้อหาเดียวกัน มีทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญแต่ละตัวเลือกจะต้องมีเส้นใต้ ดึงดูดใจให้ผู้เข้าสอบอยากที่จะเลือกตอบ เสมือนว่าถ้าอ่านโดยผิวเผินแล้วตัวเลือกทุกตัวมีโอกาสเป็นคำตอบถูกของข้อสอบข้อนั้น ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างตัวเลือกให้มีความกลมกลืนกันแล้วจะส่งผลให้ข้อสอบข้อนั้นมีอำนาจการลวงที่ดี

2.2 กำหนดตัวเลือกที่ถูก (ก - ง) ในข้อสอบให้มีการกระจายกันอย่างเหมาะสม ครูผู้สอนต้องจำให้ขึ้นใจว่าการกระจายตัวเลือกที่ถูกของข้อสอบทั้งฉบับจะต้องไม่กระจายอย่างเป็นระบบ จนส่งผลให้ผู้เข้าสอบสามารถคาดเดาคำตอบได้ง่าย และสัดส่วนของตัวเลือกที่กำหนดให้เป็นตัวถูกของข้อสอบทั้งฉบับควรมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

2.3 ตัวเลือกในข้อสอบควรมีความยาวใกล้เคียงกัน เพื่อไม่เป็นการจูงใจให้ผู้เข้าสอบเลือกตอบในตัวเลือกที่ยาวมากกว่า

2.4 หลีกเลี่ยงการใช้ตัวเลือกที่มีคำหรือข้อความที่คล้าย ๆ กัน เพียงแต่หลอกผู้เข้าสอบด้วยการสลับที่คำหรือข้อความเพื่อให้ผิด นอกจากจะเป็นตัวเลือกที่ไม่ไม่เส้นใต้และไม่สร้างสรรค์แล้ว ส่วนใหญ่เป็นการวัดแค่ความจำเท่านั้น

2.5 ตัวเลือกที่เป็นตัวเลขควรเรียงตามลำดับ เช่น จากน้อยไปมากหรือมากไปน้อยเพื่อให้ง่ายต่อการอ่าน และทำความเข้าใจของผู้สอบ

2.6 เขียนตัวเลือก (ก - ง) ให้เป็นอิสระจากกัน อย่างชัดเจน

2.7 เขียนตัวเลือกให้มีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

2.8 คำตอบของข้อสอบจะต้องถูกต้องตามหลักวิชา ไม่ใช่ถูกต้องตามความพึงพอใจของครูผู้สอน ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมครูผู้สอนจะต้องมีความแม่นยำในเนื้อหาและไม่ควรสรุปในสิ่งที่ครูยังไม่แน่ใจ

2.9 ตัวเลือกไม่ถูกหรือผิดเด่นจนเกินไปจนกระทั่งส่งผลให้มีหรือไม่มีผู้เลือกตอบ และจะส่งผลต่อคุณภาพข้อสอบในเรื่องความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และประสิทธิภาพตัวลวง

2.10 หลีกเลี่ยงการใช้ตัวเลือก “ปลายปิด ปลายเปิด” เช่น ถูกทุกข้อ ผิดทุกข้อ เนื่องจากเป็นตัวเลือกที่ไม่สร้างสรรค์แล้วยังจูงใจให้ผู้เรียนเลือกตอบตัวเลือกนี้อีกด้วย

หลังจากที่ทราบรูปแบบและหลักการเขียนข้อสอบในแต่ละประเภทแล้ว ลำดับต่อไปผู้เขียนขอเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบจนกระทั่งถึงการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ

5. ขั้นตอนการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

รายละเอียดของกระบวนการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

5.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ

เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบทดสอบว่าต้องการนำผลการทดสอบไปใช้ในสถานการณ์ใด เช่น การวินิจฉัยผู้เรียนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Diagnostic) การคัดเลือกผู้เรียน (Selection) การสอบแข่งขัน (Competition) การจัดวางตำแหน่งผู้เรียน (Placement) เป็นต้น แบบทดสอบแต่ละประเภทมีความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นแบบทดสอบที่ต้องการคัดเลือกผู้เรียน การสอบแข่งขัน ข้อสอบจะค่อนข้างยากและต้องมีความจำแนกสูง ส่วนแบบทดสอบที่มุ่งวัดการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ครูกำหนดนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างข้อสอบที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือความตรงตามเนื้อหา โดยจะไม่คำนึงถึงความยากง่ายมากนัก

5.2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นเสมือนผังการสร้างข้อสอบของครูผู้สอน จึงต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอะไรได้บ้างภายหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนรายวิชา ครูผู้สอนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน โดยทั่วไปการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1) สถานการณ์ : เป็นเงื่อนไขที่ครูกำหนดขึ้น เช่น เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เมื่อกำหนดสถานการณ์มาให้ เป็นต้น

2) พฤติกรรมของผู้เรียน : เป็นผลลัพธ์ที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและแสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม มักจะใช้คำในรูปแบบของคำกริยา ได้แก่ ระบุ อธิบาย จำแนก นำเสนอ สร้าง พัฒนา เป็นต้น เช่น ระบุองค์ประกอบที่ใช้ในการตัดเกรด อธิบายหลักการวัดและประเมินผล อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการวัดและการประเมินผล อธิบายขั้นตอนการสร้างข้อสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

3) เกณฑ์ที่คาดหวัง : เป็นเกณฑ์การประเมินผลที่ครูกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับการตัดสินผล การบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ครูกำหนดไว้ เช่น ร้อยละ 80 ขึ้นไป ได้อย่างถูกต้อง ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 เป็นต้น

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่นำมาใช้สำหรับการสร้างข้อสอบนั้น ครูผู้สอนอาจคัดเลือกมาเฉพาะ

วัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๆ หรือเลือกมาทั้งหมดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูผู้สอนในรายวิชาเป็นหลัก

5.3 การกำหนดผังการสร้างข้อสอบ

หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การกำหนดผังในการสร้างข้อสอบสาระสำคัญประกอบด้วย 1) เนื้อหาที่จะออกสอบ 2) น้ำหนักความสำคัญแต่ละเนื้อหา 3) จำนวนข้อสอบ และ 4) กระบวนการทางพุทธิปัญญาหรือสมรรถนะที่ต้องการวัด (จำ – คิดสร้างสรรค์) ผังการสร้างข้อสอบจะช่วยให้ครูผู้สอนออกข้อสอบได้อย่างมีหลักการ ครอบคลุมเนื้อหา มีจำนวนข้อสอบที่เหมาะสมในแต่ละเนื้อหา ครอบคลุมสมรรถนะที่มุ่งวัด หลักการกำหนดน้ำหนักความสำคัญอาจพิจารณาจากจำนวนชั่วโมงที่สอน ความสำคัญและปริมาณของเนื้อหา ถ้าจำนวนชั่วโมงการสอนมากก็แสดงว่ามีความสำคัญมาก อย่างไรก็ตามจำนวนข้อสอบในผังการสร้างข้อสอบนั้นเป็นเพียงการประมาณการเท่านั้น ครูผู้สอนสามารถปรับแต่งได้ตามความเหมาะสม ตัวอย่างผังการสร้างข้อสอบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผังการสร้างข้อสอบวิชาครุฑทหารสำหรับนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560

ข้อสอบวิชาครุฑทหาร สำหรับนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560
อาจารย์ผู้สอน นาวาตรี สันติ งามเสริฐ

หัวข้อ	น้ำหนัก	จำนวนข้อสอบ	สมรรถนะที่ต้องการวัด (กระบวนการทางพุทธิปัญญา)						รวม
			จำ	เข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	คิดสร้างสรรค์	
1. การเขียนแผนการสอน	20	13	6	6		1			13
2. วิธีการสอน	20	13	3	2		7	1		13
3. หลักการวัดและประเมินผล การศึกษา	10	6	3	1		2			6
4. การสร้างข้อสอบวัดพฤติกรรม ด้านพุทธิพิสัย	36	23	7	9		6	1		23
5. การสร้างแบบประเมินทักษะพิสัย	8	5	3	1		1			5
6. การตัดเกรด	6	4	4						4
รวม	100		26	19	0	17	2	0	64

การกำหนดจำนวนข้อสอบในการทดสอบแต่ละครั้ง ครูผู้สอนจะต้องนำปัจจัยต่าง ๆ มาพิจารณาร่วมด้วย เช่น ปริมาณเนื้อหา ระยะเวลาที่ใช้สอบ จำนวนคะแนนที่ต้องการ และรูปแบบของข้อสอบ เพื่อให้จำนวนของข้อสอบมีความเหมาะสมมากที่สุด

5.4 การเลือกรูปแบบข้อคำถาม

ข้อสอบมีหลายรูปแบบ เช่น แบบถูกผิด แบบจับคู่ แบบหลายตัวเลือก แบบตอบสั้น แบบเติมคำ และแบบความเรียง ข้อสอบแต่ละแบบมีคุณลักษณะและความสามารถในการวัดผลการเรียนรู้ได้แตกต่างกัน การเลือกรูปแบบของข้อสอบแต่ละชนิด ครูผู้สอนจึงควรเลือกให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้และสมรรถนะที่มุ่งวัด ดังนี้

- 1) ข้อสอบแบบถูกผิด ใช้วัดความจำ เรื่องราวหรือข้อเท็จจริงเฉพาะ
- 2) ข้อสอบแบบจับคู่ ใช้วัดความจำ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ ความสัมพันธ์
- 3) ข้อสอบแบบหลายตัวเลือก ใช้วัดผลการเรียนรู้ตั้งแต่ความจำจนถึงคิดสร้างสรรค์แต่ไม่เหมาะสมสำหรับการวัดทักษะขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การแสดงเหตุผล การคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
- 4) ข้อสอบแบบตอบสั้นและเติมคำ เหมาะสำหรับการใช้วัดความจำเกี่ยวกับ คำนิยาม ศัพท์เฉพาะ ความสามารถในการใช้หลักการแก้ปัญหา

5) ข้อสอบแบบความเรียง เหมาะสำหรับการวัดสมรรถนะขั้นสูงในขั้นการวิเคราะห์จนถึงขั้นการคิดสร้างสรรค์

5.5 การเขียนข้อคำถามและตัวเลือก

เมื่อเลือกรูปแบบของข้อสอบได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการลงมือเขียนข้อสอบตามที่กำหนดไว้ในตารางที่ 1 ผังการสร้างข้อสอบ โดยคำนึงถึงหลักการสร้างข้อสอบในแต่ละประเภทอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ได้ข้อสอบที่ดี มีคุณภาพ ได้คะแนนสอบที่สามารถสะท้อนความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะของผู้เรียนตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ครูกำหนดไว้

5.6 การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ

คุณภาพข้อสอบเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการสะท้อนความสามารถของข้อสอบในการวัดในสิ่งที่มุ่งวัด ซึ่งก็คือความรู้หรือสมรรถนะของผู้เข้าสอบได้อย่างถูกต้องแม่นยำ น่าเชื่อถือ การหาคุณภาพข้อสอบสามารถแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลาที่สำคัญ ได้แก่ 1) คุณภาพก่อนนำข้อสอบไปใช้ และ 2) คุณภาพหลังนำข้อสอบไปใช้ บทความทางวิชาการเรื่องนี้ผู้เขียนขอเสนอการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ โดยจะไม่อธิบายรายละเอียดและวิธีการในการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบที่ละเอียดมากนัก โดยการวิเคราะห์ข้อสอบก่อนนำข้อสอบไปใช้เป็น การดำเนินการโดยผู้ออกข้อสอบเองและดำเนินการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่ใช้สอบ (Content) และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา (Principle) ซึ่งจะมีความเชี่ยวชาญด้านหลักการสร้างข้อสอบ รายละเอียดดังนี้

5.6.1 คุณภาพก่อนนำข้อสอบไปใช้

1) คุณภาพข้อสอบรายข้อ

ครูผู้สอนควรมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อก่อนนำไปใช้ทดสอบผู้เรียน โดยการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

พิจารณาทบทวนคุณภาพข้อสอบจำนวนไม่ต่ำกว่า 3 - 5 คน เพื่อร่วมพิจารณาคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้ในประเด็นต่อไปนี้

1.1) ความตรงตามเนื้อหา คือ การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้/เนื้อหาที่มุ่งวัด ด้วยการวิเคราะห์ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) มีค่าระหว่าง -1.00 – 1.00 ข้อสอบที่ดีควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

1.2) ความยากของข้อสอบเหมาะสมกับความรู้ของผู้เข้าสอบหรือไม่

1.3) ภาษาที่ใช้ในข้อสอบเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้เข้าสอบหรือไม่ ใช้คำหรือข้อความที่ลำเอียงหรือไม่

1.4) การสร้างข้อสอบที่เป็นไปตามหลักการสร้างข้อสอบหรือไม่

2) คุณภาพข้อสอบทั้งฉบับ

การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบทั้งฉบับก่อนนำไปใช้ทดสอบผู้เรียนมีประเด็นที่ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาดังนี้

2.1) ประเภทข้อสอบเหมาะสมกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่

2.2) การเขียนคำสั่งหรือคำชี้แจงการสอบชัดเจน เข้าใจง่ายหรือไม่

2.3) ความยาวของข้อสอบทั้งฉบับเหมาะสมกับเวลาที่ใช้สอบและคะแนนที่ต้องการหรือไม่

5.6.2 คุณภาพหลังนำข้อสอบไปใช้

การวิเคราะห์ข้อสอบหลังการนำข้อสอบไปใช้เป็นการหาคุณภาพ และข้อบกพร่องของข้อสอบรายข้อ และคุณภาพของข้อสอบทั้งฉบับ เป็นข้อมูลพื้นฐานของข้อสอบรายข้อและคำตอบในกรณีข้อสอบชนิดเลือกตอบจะทราบประสิทธิภาพของตัวลอง ได้แนวทางในการสร้างข้อสอบที่ดี ได้ทราบข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอน และได้ข้อสอบที่มีคุณภาพเก็บไว้ในคลังข้อสอบ

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อสอบหลังการนำข้อสอบไปใช้ทดสอบกับผู้เรียน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ

การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อหลังนำข้อสอบไปใช้จำแนกเป็นการประเมินผลแบบอิงกลุ่มและการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ (การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม)

สำหรับข้อสอบที่นำไปใช้ประเมินผลแบบอิงกลุ่มที่มีผู้สอบอย่างน้อย 30 คน ควรมีการหาคุณภาพรายข้อของข้อสอบ โดยใช้ค่าสถิติที่สำคัญ 3 ค่าหลัก ๆ ได้แก่

1.1.1) ค่าความยาก หมายถึง สัดส่วนของผู้เรียนที่ตอบข้อสอบข้อนั้นถูก

1.1.2) ค่าอำนาจจำแนก หมายถึง ความสามารถของข้อสอบในการจำแนกนักเรียนกลุ่มเก่งออกจากนักเรียนกลุ่มอ่อนได้

1.1.3) ค่าประสิทธิภาพของตัวลอง หมายถึง สัดส่วนของจำนวนคนที่เลือกตัวลองนั้น ๆ ของข้อสอบแต่ละข้อ

1.2) การวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ (การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์)

สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบที่นำไปใช้สอบเพื่อการประเมินแบบอิงเกณฑ์นั้น วิเคราะห์คุณภาพข้อสอบใช้ค่าสถิติที่จำเป็น 2 ค่า ดังนี้

1.2.1) ค่าความยากของข้อสอบ หมายถึง สัดส่วนของผู้ตอบข้อสอบข้อนั้นได้ถูกต้อง

1.2.2) ค่าอำนาจจำแนกหรือดัชนีความไว หมายถึง ผลต่างระหว่างสัดส่วนของผู้ที่ตอบถูกหลังเรียนของกลุ่มที่เรียนรู้แล้วกับสัดส่วนผู้ที่ตอบถูกก่อนเรียนของกลุ่มที่ยังไม่ได้เรียนรู้

2) การวิเคราะห์ข้อสอบทั้งฉบับ

การวิเคราะห์ข้อสอบทั้งฉบับหลังนำข้อสอบไปใช้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์ (Criterion-Related Validity) ความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) และความเที่ยงของข้อสอบ (Reliability) ซึ่งผู้เขียนจะยังไม่กล่าวรายละเอียดในบทความทางวิชาการเรื่องนี้

6. บทสรุป

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดทางอ้อม เนื่องจากความรู้ของผู้เรียนไม่สามารถวัดได้โดยตรง จึงต้องใช้เครื่องมือที่เรียกว่าข้อสอบเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบของการตอบคำถามในข้อสอบ ซึ่งจะได้คะแนนสอบเพื่อสื่อไปถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของข้อสอบ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องสร้างข้อสอบให้มีคุณภาพ เพื่อการได้มาซึ่งคะแนนสอบที่มีความตรง ถูกต้อง และเป็นตัวแทนของความรู้ของผู้เรียนมากที่สุด เนื่องจากธรรมชาติของการวัดผลทางการศึกษามีความคาดเคลื่อนเกิดขึ้นเสมอ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างข้อสอบ ได้แก่ 1) การเขียนข้อสอบให้สอดคล้องกับสิ่งที่มุ่งวัด 2) การเลือกใช้รูปแบบของข้อสอบให้เหมาะสม 3) การกำหนดระยะเวลาการสอบที่เหมาะสม 4) ความยากง่ายของข้อสอบเหมาะสม ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ข้อสอบไม่ลำเอียง และควรมีทั้งข้อสอบที่ยากและง่ายปะปนกันไป 5) ครูผู้สอนควรมีความรู้เรื่องหลักการสร้างข้อสอบ 6) ข้อสอบทั้งฉบับควรมีทั้งประเภทเลือกตอบและเขียนตอบ สร้างเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน และ 7) กำหนดผังการสร้างข้อสอบก่อนสร้างข้อสอบเสมอ

แบบทดสอบจำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก เช่น จำแนกตามผู้สร้าง จำแนกตามรูปแบบการตอบ จำแนกตามการแปลความหมายคะแนน และจำแนกตามรูปแบบการถาม ส่วนประกอบของแบบทดสอบ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) คำชี้แจงในการทำข้อสอบ 2) ข้อคำถาม และ 3) ตัวเลือก ประเภทของแบบ

ทดสอบถ้าใช้เกณฑ์ในการจำแนกตามรูปแบบการตอบ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) แบบเสนอคำตอบ : เป็นข้อสอบที่ผู้เข้าสอบต้องเขียนคำตอบเองในข้อสอบค่อนข้างมีอิสระในการตอบ ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการวัดทักษะขั้นสูงตั้งแต่สมรรถนะการประยุกต์ใช้จนกระทั่งถึงการคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ข้อสอบประเภทความเรียง และแบบตอบสั้นและเติมคำ และ 2) แบบเลือกตอบ : เป็นข้อสอบที่มีคำตอบไว้ให้แล้ว ผู้เข้าสอบมีหน้าที่เลือกตอบ

ตามที่ต้องการ สามารถใช้ทดสอบเพื่อวัดสมรรถนะได้ตั้งแต่ขั้นจำจนถึงขั้นการคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของข้อสอบว่าเหมาะสมสำหรับนำไปใช้วัดสมรรถนะในระดับใดได้แก่ ข้อสอบแบบถูกผิด แบบจับคู่ และแบบหลายตัวเลือก การสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนจะให้ผลลัพธ์ที่ผู้เขียนคาดหวัง สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบ	→	ได้แบบทดสอบที่สามารถสะท้อนความสามารถที่ต้องการ
2. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	→	ได้ความชัดเจนในการวัดความรู้ จิตพิสัย ทักษะปฏิบัติ
3. กำหนดผังการสร้างข้อสอบ	→	ได้ขอบเขตเนื้อหา จำนวนข้อสอบ และสมรรถนะที่มุ่งวัด
4.เลือกรูปแบบข้อคำถาม	→	ได้รูปแบบของข้อสอบที่เหมาะสมกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด
5. เขียนข้อคำถามและตัวเลือก	→	ได้จำนวนข้อสอบตามที่กำหนดในผังการออกแบบข้อสอบ
6. ตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ	→	ได้คุณภาพข้อสอบรายข้อและคุณภาพข้อสอบทั้งฉบับ

แผนภาพที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบและผลลัพธ์ที่คาดหวัง

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล. (2549). การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 200 เล่ม. ครั้งที่ 6. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. 1,500 เล่ม. ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2557). ทฤษฎีการทดสอบ: ความสำคัญ ความหมาย พัฒนาการ และประเภท. วารสารวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2 – 11 สืบค้นเมื่อ 11 พฤศจิกายน ๒๕๖๐ จาก <http://ssrat.or.th/journal/journal2557.pdf>
- Mullis, I. & Martin, M.O. (2013). Item Writing Guidelines. Retrieved November 18, 2017 from https://timssandpirls.bc.edu/publications/timss/T15_item_writing_guidelines.pdf
- Stone, G.E. (2001). Professional Item Writing for High-Stakes Testing. Retrieved November 18, 2017 from <http://www.aoboo.org/pdf/ITEMWRITINGHANDBOOK.pdf>

ครูไทยยุคใหม่สอนได้วิจัยเป็น

Thai Teachers of Modern Era Can Teach and Conduct Researches

ประสิทธิ์ สรทอง
Prasit Srathorng

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชนิพนธ์ จังหวัดนครปฐม
e-mail: entrance56@gmail.com

บทคัดย่อ

การแก้ปัญหาที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบนั้น ทุกวงการยอมรับในกระบวนการแก้ปัญหา หรือการพัฒนาที่ได้จากการวิจัย เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้หรือข้อเท็จจริงเชิงวิทยาศาสตร์ และใช้กระบวนการทางสถิติเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการวิจัยทางการเรียนการสอนจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ครูได้คำตอบหรือข้อเท็จจริง เพื่อใช้ตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน วิธีการที่นิยมใช้ในกระบวนการเรียนการสอน คือ การวิจัยในชั้นเรียน เพราะเป็นแนวทางการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือจัดกิจกรรมให้แก่แก่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน และเพื่อพัฒนาการออกแบบสื่อ นวัตกรรม เพื่อทดลองใช้ในการเรียนการสอน ให้ครูได้แสวงหาวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยใช้ นวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นจริงกับปัญหา

คำสำคัญ: ความเป็นครู, การสอน, การวิจัยในชั้นเรียน

Abstract

Problem solving that leads to systematic practice has been accepted in the problem solving or development process of the research. As the research is a process of seeking knowledge or scientific facts, and of statistical process to solve problems or develop knowledge, the systematical teaching research is a way for teachers to get the answer or facts to make decisions in teaching and learning. The method usually used in teaching is the classroom research. It is really a guideline to conduct the research to develop teaching and to solve problems or organize activities appropriate for students with learning problems. In order to develop innovative media designed for experimentation in teaching and learning, the teachers seek ways or alternatives to solve problems or develop learners' learning so that

they can maximize the benefits for the students. The purpose is to develop the potential of learners by using innovations that are appropriate for the learners and have a real relationship with the problem.

Keywords: Being a teacher, Teaching, Classroom research

1. บทนำ

แนวคิดแบบใหม่ๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา ด้วยมุมมองที่ว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและต่างก็มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ดังนั้น การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยนโดยคำนึงถึงลักษณะดังกล่าว โดยในหัวข้อเรื่อง “20 เรื่องที่ครูต้องรู้ และควรรู้” (สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2561 จากเว็บไซต์ www.bms.ac.th/bms/attachments/article/.../รวม%2020%20) พบว่า มีผู้รู้ได้รวบรวมพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับครู ดังนี้

พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 5 ธันวาคม 2503 ความรู้กับคุณธรรมจะต้องเป็นเรื่องเดียวกัน “ให้มีความวิตกไปว่า เด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากศาสนาเลยกลายเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้น คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้หน่อยก็โกงไม่ใคร่คล่อง ถ้าโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องขึ้นและโกงพิสดารมากขึ้น การที่หัดให้รู้อ่านอักขรวิธี ไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีและคนชั่ว เป็นแต่ได้วิธีสำหรับจะเรียนความดีความชั่วได้คล่องขึ้น”

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 กรกฎาคม 2505 “ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคน เป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดของชาติในวันข้างหน้า” ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ใฝ่จะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการ และทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการสอนนั้นต่างกับการอบรม การสอน คือการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรม เป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบจนติดเป็นนิสัย ขอให้ท่านทั้งหลายจงอย่าสอนเพียงอย่างเดียว ให้อบรมให้ได้รับความรู้ดังกล่าวมาแล้วด้วย

11 มิถุนายน 2555 “ครูต้องสอนให้เด็กนักเรียนมีน้ำใจ เช่น คนเรียนเก่งช่วยติวเพื่อนที่เรียนล้าหลัง ใช้สอนให้เด็กคิดแต่ละจะแข่งขัน (Compete) กับเพื่อน เพื่อให้คนเก่งได้ลำดับดีๆ เช่น สอบได้ที่หนึ่งของชั้น แต่ต้องให้เด็กแข่งขันกับตนเอง”

“ครูไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคโนโลยีมาก แต่ต้องมุ่งปลูกฝังความดีให้นักเรียนขั้นต้น ต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี เด็กโตก็ต้องทำเช่นกัน”

“เราต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะมากขึ้น จะได้มีความสามัคคี รู้จักดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรู้ และประสบการณ์แก่กัน”

“ทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเป็นคนดี นักเรียนรักครู ครูรักนักเรียน”

“เรื่องครูมีความสำคัญไม่น้อยกว่านักเรียน ปัญหาหนึ่งคือ การขาดครู เพราะจำนวนไม่พอ และครูย้ายบ่อย ดังนั้น ก่อนคัดเลือกเด็กที่จะพัฒนาต้องพัฒนาครูก่อน ให้พร้อมที่จะสอนเด็ก ให้ได้ผลตามที่ต้องการ จึงจะต้องคัดเลือกครูและพัฒนาครู ต้องตั้งฐานะในสังคมของครูให้เหมาะสม และปลูกจิตสำนึกโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการคือ การให้ทุนและอบรม กล่าวคือ ต้องมีความรู้ทางวิชาการในสาขาที่เหมาะสมที่จะสอน ต้องอบรมวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีความเป็นครูที่แท้จริงคือ มีความรัก ความเมตตาต่อเด็ก ควรเป็นครูห้องที่เพื่อจะได้มีความผูกพันและคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดของตน ไม่คิดย้ายไปย้ายมา”

พระบรมราโชบาย ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ด้านการศึกษา ต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน ดังนี้

1. ทศนครุฑที่ถูกต้อง
2. พื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง
3. มีอาชีพ – มีงานทำ

พระราชกระแส ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ด้านการศึกษา ในภาพรวมคือ

1. สืบสานพระราชปณิธานหรือพระราชกระแสรับสั่ง รัชกาลที่ 9 เรื่อง การสร้างคนดี การสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง ต้องหาแนวทางสร้างคนดีก่อน แล้วจึงจะไปสู่เด็กเป็นคนดี และพัฒนาให้เป็นคนเก่ง ครูต้องมีศรัทธาที่แรงกล้าเพื่อให้เด็กเป็นคนดีคือ สิ่งที่สอนและอบรมผู้เรียนให้มีองค์ความรู้ มีอุปนิสัยติดตัว (Character Education) 5 ด้าน คือ (1) ศิลธรรม (2) จริยธรรม (3) มารยาท (4) วินัย และ (5) วัฒนธรรม เพื่อให้คนไทยเป็นผู้มีมารยาท มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และเป็นพลเมืองดีของชาติโดยการศึกษา แบ่งเป็น 2 ส่วน

คือ (1) การสอน และ (2) การอบรม ซึ่งเปรียบเสมือนต้นไม้ที่มีส่วนของลำต้นและราก

2. การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่เด็ก ทศนครุฑที่ถูกต้อง (อุปนิสัย) ที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพ – มีงานทำ ฯลฯ การแนะแนวอาชีพต้องเข้มข้น โรงเรียนควรมีการแนะแนว ทั้งการแนะแนวชีวิต (วินัย และมารยาทไทย) และแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบ

3. เน้นการสร้างทัศนคติ (Attitude) ต้องสอนให้เด็ก รู้ถูก รู้ผิด ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง (และพบว่าความคาดหวังในเด็กของประเทศไทย คือ ชื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีน้ำใจ การอบรมจนเกิดเป็นนิสัยประจำชาติ) การสร้างเด็กเพื่อเป็นคนในอนาคตของชาติที่มีการศึกษา

4. การศึกษาในภาพรวม ทำอย่างไรให้เยาวชนมีความสนใจและเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องของสถาบัน ความเป็นชาติและประวัติศาสตร์

ดังนั้น ชีวิตครูต้องเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ โดยต้องลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกับการเชิญชวนให้นักเรียนร่วมลงมือทำ ครูต้องอาศัยโอกาสดังกล่าวนี้ในการสังเกตการณ์การทำงานและร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยกัน การเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนที่จะทำให้ก้าวกระโดดจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ เพราะการเรียนการสอนในยุคใหม่ไม่เพียงแต่สอนนักเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องดูแลและสร้างความสัมพันธ์กับพวกเขาด้วยกระบวนการของการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอน ที่สำคัญครูต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตรวจสอบคำถามของพวกเขา วิธีการเช่นนี้จะทำให้หลักสูตรมีความหมายมากขึ้น บทเรียนไม่จำเป็นต้องจบลงด้วยคำตอบที่ถูก แต่ควรจะเป็นคำตอบที่สามารถขยายผลไปสู่การตั้งคำถามของผู้เรียนต่อไป เพราะแนวคิดสมัยใหม่มองว่า ความคิดของนักเรียนมีคุณค่า นักเรียนจะใช้พัฒนาความหมายของตัวเองแทนการถ่ายโอนความรู้จากครู โดยจะเน้นการคิดเชิงวิพากษ์มากกว่าข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหมายและน่าสนใจให้กับนักเรียน พวกเขาควรได้รับอนุญาตในการสร้างพัฒนาและประยุกต์ใช้ความรู้หรือทักษะเพิ่มเติม พวกเขาควรมีทางเลือกและได้รับโอกาสที่จะเป็น

นักวางแผนและผู้มีอำนาจตัดสินใจ กิจกรรมควรสร้างขึ้นที่ช่วยให้เด็กได้ใช้ประโยชน์จากความรู้ในสถานการณ์ใหม่ เด็กควรจะเป็นการสนับสนุนในการหาคำตอบสำหรับคำถามของตัวเองโดยใช้การวิเคราะห์

2. ความหมายของครู

อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ [สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2560], จากเว็บไซต์ www.gotoknow.org ได้ประพันธ์บทเพลงเพื่อมอบแด่คุณครูไว้ว่า ใครคือครู ครูคือใครในวันนี้ ใช้อยู่ที่ปริญญามหาศาล ใช้อยู่ที่เรียกว่าครูอาจารย์ ใช้อยู่บนสอนนานในโรงเรียน ครูคือผู้นำทางความคิด ให้รู้ถนัดคิดอ่านเขียน ให้รู้ทุกขรู้ยากรู้พากเพียร ให้รู้เปลี่ยนแปลงสู้สร้างงาน ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์ ให้สูงส่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน ครูคือผู้สั่งสมอุดมการณ์ มีดวงมานเพื่อมวลชนในตนเอง ครูจึงเป็นนักสร้างผู้ยิ่งใหญ่ สร้างคนจริงสร้างคนกล้าสร้างคนเก่ง สร้างคนให้ได้เป็นตัวของตัวเอง ขอมอบเพลงนี้มาบูชาครู

จากตัวอย่างความหมายของครูข้างต้น จะเห็นว่า ครูต้องเป็นคนที่มีความรู้และความประพฤติที่ดี กอปรด้วยความเมตตากรุณาต่อศิษย์ คงไม่เกินความจริงที่จะกล่าวว่า ครูเป็นบุคคล “ไตรภาคี” คือมาจากองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) มีความรู้ดี 2) มีความประพฤติดี และ 3) มีคุณธรรม (ความเมตตากรุณา) หากขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งจะไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้

คำว่า “ครู” มาจากศัพท์ภาษาสันสกฤตคือคำว่า “คุรุ” และภาษาบาลี “ครุ, ครู” (สันสกฤต: गुरु) หรือ กูรู (อังกฤษ: guru) หมายถึง ผู้สั่งสอนศิษย์ หรือ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ซึ่งมีผู้กล่าวว่ามาจากคำว่า ครุ (คะ-รุ) ที่แปลว่า “หนัก” อันหมายถึง ความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนของครูนั่น นับเป็นภาระหน้าที่ที่หนักหนาสาหัสไม่น้อยกว่าคนๆ หนึ่งจะเติบโตเป็นผู้มีวิชาความรู้และเป็นคนดีของสังคม ผู้เป็น “ครู” จะต้องทุ่มเทแรงกายและแรงใจไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเลย ซึ่งในชีวิตของคนๆ หนึ่ง นอกเหนือไปจากพ่อแม่ซึ่งเปรียบเสมือน “ครูคนแรก” เพราะการที่เด็กๆ จะดำรงชีพต่อไปได้ในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มี “ครู” ที่จะเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ เพื่อปูพื้นฐานไปสู่หนทางการทำมาหากินในภายภาคหน้าด้วย ดังนั้น “ครู” จึงเป็นบุคคลสำคัญที่เราทุกคนควรจะได้แสดงความกตัญญูทดแทนเท่าที่ควร

คำว่า “ครู” ในภาษาสันสกฤตนั้นหมายถึง “พหูหสฺติ” ซึ่งเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่ง ซึ่งตรงกับเทพเจ้าจูปิเตอร์ของชาวโรมันนั่นเอง ตามความเชื่อในศาสนาฮินดูนั้น ดาวจูปิเตอร์/ครู/พหูหสฺติ ถือว่าเป็นดาวที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ในภาษาต่างๆ ของอินเดีย คำว่า พหูหสฺติวาร (วันพหูหสฺติ) จะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คุรวาร (วันครู) โดยวาร์ นั้นหมายถึงวัน คุรุ ในอินเดียทุกวันนี้ใช้ในความหมายทั่วไป หมายถึง “ครู”

ครู คือบุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียน เกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ความสามารถและเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน ดังได้มีอธิบายคำว่า “ครู” ดังนี้

1) ครู เป็นผู้นำทางศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง 2) ครู คือผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้มีความหนักแน่น ควรแก่การเคารพของลูกศิษย์ 3) ครู คือผู้ประกอบอาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอน มักใช้กับผู้สอนในระดับต่ำกว่าวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา

กล่าวได้ว่า “ครู” คือผู้ที่ให้ความรู้ไม่จำกัด ทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้และรู้จักชวนชวนหาองค์ความรู้ใหม่ๆ สะสมความดี มีบารมีมาก และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบังความรู้ ควรมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู ต้องเป็นผู้เติมเต็มในการแสวงหาความรู้ ต้องวิเคราะห์ วิจัย วิจรณ์ และบูรณาการความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน จึงเรียกได้ว่า เป็นผู้มีความหนักแน่น ควรแก่การเคารพของศิษย์ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการให้คำแนะนำเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐและ

เอกชน เป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์และมีการศึกษา มากหรือดีเป็นพิเศษ หรือมีทั้งประสบการณ์และการศึกษาดีเป็นพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้อื่นเกิดความเจริญก้าวหน้าได้ และเป็นปูชนียบุคคล หมายถึง เป็นผู้ที่เสียสละเอาใจใส่เพื่อความเจริญของศิษย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่ควรเคารพเทิดทูน เป็นเสมือนแม่พิมพ์ของชาติ หมายถึง การเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ที่จะปฏิบัติตัวตามอย่างครู และเป็นผู้แจวเรือจ้าง หมายถึง อาชีพครูเป็นอาชีพที่ไม่ก่อให้เกิดความร่ำรวย ครูต้องมีความพอใจในความเป็นอย่างสงบเรียบร้อยอย่าหัวั่นไหวต่อลาภ ยศ ความสะดวกสบาย (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541: 29; รังสรรค์ แสงสุข, 2550: 38)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า “ครู” คือผู้ที่ทำหน้าที่สอนให้ศิษย์เกิดความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี นำประโยชน์ให้เกิดแก่สังคมได้ในอนาคต

3. ความหมายของคำว่า “อาจารย์”

ปัจจุบันคำว่า “ครู” กับ “อาจารย์” มักจะใช้ปะปนหรือควบคู่กันเสมอ จนบางครั้งดูเหมือนว่า จะมีความหมายเป็นคำคำเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว รากศัพท์เดิมของคำว่า “อาจารย์” ไม่เหมือนกับคำว่า “ครู” และเมื่อพิจารณาถึงความหมายดั้งเดิมแล้วยังไม่เหมือนกัน

พุทธทาสภิกขุ (2552: 92) กล่าวว่า คำว่า “ครู” เป็นคำที่สูงมาก เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ แล้วก็นำให้เกิดทางวิญญาณไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง เป็นเรื่องทางจิตใจโดยเฉพาะ มิได้หมายถึงเรื่องวัตถุ และได้จำแนกความหมายของ “อาจารย์” เป็น 2 แบบ คือ 1) ความหมายดั้งเดิม หมายถึง ผู้ฝึกมารยาท หรือเป็นผู้ควบคุมให้อยู่ในระเบียบวินัย เป็นผู้รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ และ 2) ฐานะชั้นสูงหรือชั้นหนึ่งของผู้ที่เป็นครู

ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 185) อธิบายความหมายของอาจารย์ไว้ดังนี้

1. ผู้ประพฤติก่ออันเกื้อกูลแก่ศิษย์
2. ผู้ที่ศิษย์พึงประพฤติดด้วยความเอื้อเฟื้อ
3. ผู้สั่งสอนวิชาและอบรมดูแลความประพฤติแก่ศิษย์

สำหรับชาวตะวันตกเรียก “อาจารย์” ว่า “lecturers” มีความหมายว่าผู้สอนในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่มีตำแหน่งต่ำกว่าระดับศาสตราจารย์ และผู้สอนต้องรับผิดชอบต่อการสอนนักศึกษาให้เกิดความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์เฉพาะของการศึกษาที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า คำว่า “อาจารย์” ตามทัศนะของคนไทย และ “lecturers” ตามทัศนะของชาวตะวันตกแล้ว จะเห็นได้ว่า อาจารย์ของชาวตะวันตกจะเน้นความสำคัญไปที่การสอน คือ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการสอนเฉพาะด้าน และเป็นผู้ที่ทำการสอนในสถาบันการศึกษาชั้นสูง แต่ความหมายของคำว่า “อาจารย์” ตามทัศนะของคนไทย จะมีความหมายกว้างกว่า คือเป็นทั้งผู้สอน วิชาความรู้ อบรม ดูแลความประพฤติ และเป็นผู้ที่มี

ฐานะสูงกว่าผู้เป็นครู

ดังนั้น สรุปความได้ว่า “อาจารย์” เป็นผู้สอนวิชาความรู้และอบรมความประพฤติของลูกศิษย์ เป็นผู้มีความรู้และอบรมความประพฤติของลูกศิษย์ เป็นผู้มีความรู้และอบรมความประพฤติของลูกศิษย์ เป็นผู้มีสถานะภาพสูงกว่า “ครู” และมักเป็นผู้ที่ทำการสอนในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ในปัจจุบันนี้ผู้ที่ทำหน้าที่สอนไม่ว่าจะมีคุณวุฒิตะดับใด ทำการสอนในระดับไหน จะนิยมเรียกว่า “อาจารย์” เหมือนกันหมด ซึ่งมีใช้เรื่องเสียหายอะไร ในทางตรงกันข้าม กลับจะเป็นการยกย่องและให้ความเท่าเทียมกันกับคนที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดมิใช่แค่คำเรียกว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” แต่อยู่ที่การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุดนั่นเอง ดังคำที่ท่านว่า

หน้าที่ คือชีวิต

หน้าที่ ดีกว่าหน้าตา

แม่เพียงน้อยนิด ควรรักษา

หน้าที่จะนำพาชีวิต ให้อยู่รอดและปลอดภัย

4. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ป จัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวิธีการศึกษา ได้แก่แนวคิดพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พอจะสรุปได้ 4 ประการ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference)

การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเอาไว้ อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัดความสนใจ และความสามารถของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ได้แก่ การจัดระบบห้องเรียนโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์บ้าง ใช้ความสามารถเป็นเกณฑ์บ้าง นวัตกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ เช่น การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) เครื่องสอน (Teaching Machine) การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School) เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)

2. ความพร้อม (Readiness)

เดิมทีเดียวเชื่อกันว่า เด็กจะเริ่มเรียนได้ก็ต้องมีความพร้อมซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบัน

การวิจัยทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งสร้างขั้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบทเรียนให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายาก และไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก ก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้ นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School) การปรับปรุงการสอนสามขั้น (Instructional Development in 3 Phases)

3. การใช้เวลาเพื่อการศึกษา

แต่เดิมมาการจัดเวลาเพื่อการสอน หรือตารางสอน มักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถูหน่วยเวลาเป็นชั่วโมงเท่ากันทุกวิชาทุกวัน นอกจากนี้ยังจัดเวลาเรียนเอาไว้แน่นอนเป็นภาคเรียน เป็นปี ในปัจจุบันได้มีความคิดในการจัดเป็นหน่วยเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชาซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากัน

บางวิชาอาจใช้ช่วงสั้นๆ แต่สอนบ่อยครั้ง การเรียนก็ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) การเรียนทางไปรษณีย์

4. ประสิทธิภาพในการเรียน

การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้มีสิ่งต่างๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาก แต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปัจจัยภายนอก นวัตกรรมในด้านนี้ที่เกิดขึ้น เช่น การเรียนทางโทรทัศน์ การเรียนทางไปรษณีย์ การเรียนการสอนทางไกล การเรียนทางเว็บไซต์ การเรียนผ่านเครือข่ายแบบเรียนสำเร็จรูป

5. แนวคิดการวิจัยในชั้นเรียน

ก การวิจัยในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างครูและนักเรียน และบทบาทของครูที่ใช้ปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนไม่ใช่การบอกหนังสือ โดยมีท่านผู้รู้ได้นิยามไว้ดังนี้

วโร เป็งสวัสดิ์ (2546: 34) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้หรือคำตอบที่ครูเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน

สุวิมล ว่องวานิช (2544: 23) การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนสอน หรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ในชีวิตประจำวันของตนเอง ให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้โอกาสวิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งผู้สอนและผู้เรียน

นิชิต ฤทธิงรุญ (2547: 21) การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่ครูได้แสวงหาวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

สุภากรณ์ มั่นเกิดวิทย์ (2544: 15) การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรืออีกอย่างหนึ่งเรียกว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยครูผู้สอนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยใช้วัตรกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และมีความสัมพันธ์อย่างเป็นจริงกับปัญหา

สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างครูและนักเรียน และบทบาทของครู คือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรให้กับนักเรียนทั้งชั้น การสอนในชั้นเรียนไม่ใช่การบอกหนังสือ หรือการบอกให้จดหนังสืออย่างเดียว ซึ่งครูจะต้องจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งชั้นซึ่งมีความสามารถพื้นฐานแตกต่างกันออกไป ทำให้บางครั้งเกิดปัญหากับผู้สอนที่ต้องจัดกิจกรรมหลากหลายสนองตอบต่อผู้เรียนแต่ละคน การสอนควบคู่กับการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในชั้นมาวิเคราะห์ ศึกษาสภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องดำเนินการตลอดเวลา การวิจัยในชั้นเรียนจะเกิดขึ้นหลังจากครูสรุปได้ว่าปัญหาคืออะไร เกิดที่ไหนและมีแนวทางจะแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร กล่าวคือ ครูคิดหาวิธีการแก้ปัญหาแล้วได้นำไปทดลองใช้จนได้ผลแล้วพัฒนาเป็นนวัตกรรม สามารถนำไปเผยแพร่ได้ต่อไป การวิจัย ในชั้นเรียนควรมีลักษณะ คือ

1. เป็นการวิจัยจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. ทำการวิจัยเพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน
3. ทำการวิจัยควบคู่กับการเรียนการสอน คือสอนไปวิจัยไป แล้วนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียน และทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

6. ขอบเขตการทำวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนแตกต่างจากการวิจัยในโรงเรียนคือกลุ่มตัวอย่างและเป้าหมายของการวิจัยในชั้นเรียนจะใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ใช้ศึกษาในห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่งและมีเป้าหมายคือการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเชื่อว่าถ้าครูใช้กิจกรรมการสอนที่ดีและเหมาะสมกับผู้เรียน ย่อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบรรลุเป้าหมายทางการพัฒนานักเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยโดยครูผู้สอนในห้องเรียนกับนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาที่ครูรับผิดชอบ

ขอบเขตการวิจัยในชั้นเรียนนั้นจะให้ความสำคัญกับการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

7. กระบวนการวัดกำการวิจัยในชั้นเรียน

กระบวนการการวิจัยในชั้นเรียน มีกระบวนการดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน

จุดเริ่มของการวิจัยในชั้นเรียน คือกำหนดแนวคิดให้ได้ว่ามีปัญหาอะไรที่ต้องการแก้ไข หรือประเด็นใดที่ต้องการพัฒนา โดยเริ่มจากการสำรวจสภาพทั่วไปของการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนว่ามีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขกว้างๆ จากนั้นพิจารณาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร เป็นปัญหาสำคัญหรือไม่ แก้ไขได้หรือไม่ ปัญหาที่กำหนดนั้นอาจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองเพียงคนเดียวหรือเป็นปัญหาร่วมของกลุ่มก็ได้ เทคนิคในการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนคือ พยายามกำหนดแยกเป็น 2 ประเด็น

1.1 ประเด็นปัญหา ได้แก่ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน ตัวอย่างเช่น

- ปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อย
- ปัญหานักเรียนไม่ส่งการบ้าน
- ปัญหานักเรียนคิดไตร่ตรองไม่เป็น
- ปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียน
- ปัญหานักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว
- ปัญหานักเรียนซึมเศร้าโดดเดี่ยวตนเอง
- ปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำ
- ปัญหานักเรียนใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์

1.2 ประเด็นที่ต้องการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ สิ่งที่ต้องการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาให้เกิดขึ้น โดยคาดว่าเมื่อย่างนั้นเกิดขึ้นแล้วจะแก้ปัญหาได้ ตัวอย่างเช่น ประเด็นปัญหาทั้งหมดตาม ข้อ 1.1 สามารถกำหนดเป็นประเด็นที่ต้องแก้ไข / ปรับปรุงได้ ดังนี้

- ปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อย ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะขาดเรียนน้อยลง
- ปัญหานักเรียนไม่ส่งการบ้าน ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะส่งการบ้านตรงเวลา
- ปัญหานักเรียนคิดไตร่ตรองไม่เป็น ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะคิดเป็น
- ปัญหานักเรียนไม่สนใจการเรียน ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะสนใจการเรียน
- ปัญหานักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะมีพฤติกรรมไม่ก้าวร้าว
- ปัญหานักเรียนซึมเศร้าโดดเดี่ยวตนเอง ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะร่าเริง เข้าสังคมปกติ
- ปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำ ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
- ปัญหานักเรียนใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ ทำอย่างไรนักเรียนจึงจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

จะเห็นได้ว่าการกำหนดประเด็นที่ต้องการปรับปรุงหรือพัฒนานี้ จะช่วยให้ครูมองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนว่าการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ทำเพื่ออะไร ผลที่จะเกิดขึ้นคืออะไร แนวทางดำเนินการเป็นอย่างไร

8. การเขียนโครงร่างการวิจัยในชั้นเรียน

1. ชื่อเรื่องวิจัย (การแก้ปัญหาอะไร ของใคร)
2. ชื่อผู้วิจัย
3. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน
4. สาเหตุของปัญหา
5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (เพื่อแก้ปัญหาอะไร ของใคร ที่ไหน ที่คน)
6. วิธีดำเนินงาน (วิธีการที่คาดว่าจะแก้ไข)
7. นวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหา
8. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
9. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
10. ระยะเวลาที่คาดว่าจะแก้ไขเสร็จ
11. ความคาดหวัง (พฤติกรรมของผู้เรียนที่ได้รับการแก้ไขแล้ว คืออะไร)

รูปแบบการเขียนวิจัยในชั้นเรียน		
รูปแบบไม่เน้นวิชาการ	รูปแบบกึ่งวิชาการ	รูปแบบวิชาการ
(แบบลูกทุ่ง)	(แบบลูกกรุง)	(แบบสากล)
1. เป็นรูปแบบที่ยืดหยุ่น 2. นำเสนอเนื้อหาโดยสรุปสั้นๆ เพียง 1-3 หน้า โดยนำเสนอเกี่ยวกับ - ปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือพัฒนา - วิธีการแก้ไขหรือพัฒนา - ผลการแก้ไขหรือผลการวิจัย	รูปแบบที่นำเสนอเป็นการสะท้อนผลการวิจัยโดยนำเสนอสาระสำคัญตามหัวข้อต่อไปนี้ 1. ชื่อเรื่องวิจัย 2. ความสำคัญของปัญหาการวิจัย 3. ปัญหาการวิจัย 4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย 5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6. วิธีดำเนินการวิจัย 7. ผลการวิจัย 8. การสะท้อนผลการวิจัย	รูปแบบตามที่ ก.ค. เสนอแนะ โดยนำเสนอสาระสำคัญตามหัวข้อต่อไปนี้ 1. คุณภาพที่จะต้องพัฒนา 2. กระบวนการ / เทคนิค / วิธีการพัฒนาผู้เรียน 3. ผลที่เกิดขึ้นจริง 4. แนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
		1. ประกอบด้วยส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนอ้างอิง 2. เนื้อหามี 5 บท คือ - บทที่ 1 บทนำ - บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง - บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย - บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล - บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 3. ส่วนอ้างอิงคือบรรณานุกรม และภาคผนวก

9. สรุปลักษณะการวิจัยในชั้นเรียน

1. ผู้ทำวิจัยยังคงทำงานตามปกติของตน
2. ไม่ต้องสร้างเครื่องมือวิจัย (แต่สร้างเครื่องวัดผล)
3. ไม่มีข้อมูลจำนวนมาก และไม่ต้องใช้สถิติที่ซับซ้อน
4. ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสังเกต การพูดคุย และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
5. ไม่ต้องทบทวนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. ใช้เวลาทำวิจัยไม่นาน
7. ความยาว 2 – 3 หน้าต่อเรื่อง
8. นักเรียนได้รับการพัฒนา
9. ไม่มีระบุประชากร การสุ่มตัวอย่าง
10. ไม่ต้องใช้สถิติสรุปอ้างอิง และไม่มีระดับนัยสำคัญ
11. ไม่มีการทดสอบก่อน หลัง
12. ไม่มีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
13. เน้นการแก้ไขที่สาเหตุของปัญหาของนักเรียน บางคน บางเรื่อง

10. จุดมุ่งหมายของการเขียนบทความ

การเขียนบทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทบาทการทำหน้าที่ของครู ซึ่งเป็นงานที่มีเกียรติและเป็นงานที่สร้างคนให้กับสังคม ครูคือบุคคลที่มีหน้าที่หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปซึ่งต้องคำนึงถึง

พื้นฐานความรู้ ความสามารถและเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน กล่าวคือการเป็นครูที่ดีต้องประกอบด้วย (1) T-Teach ต้องมีวิธีการสอนที่ดี (2) E-Example ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี (3) A-Ability ต้องมีความสามารถดี (4) C-Characteristic ต้องมีคุณสมบัติดี (5) H-Health ต้องมีสุขภาพดี (6) E-Enthusiasm ต้องมีความกระตือรือร้น (7) R-Responsibility ต้องมีความรับผิดชอบ และ (8) R-Research ต้องทำวิจัยเป็น

11. สรุป

ชี วิตครูต้องทำทนายให้ผู้เรียนร่วมลงมือปฏิบัติ และต้องหมั่นสังเกตการณ์การทำงาน ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยกัน เพราะการเรียนการสอนในยุคใหม่ ต้องหมั่นสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วยกระบวนการของการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอน ที่สำคัญคือต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตรวจสอบคำถามของพวกเขา บทเรียนต่างๆ ไม่จำเป็นต้องจบลงด้วยคำตอบที่ถูกเสมอไป แต่ควรจะเป็นคำตอบที่สามารถขยายผลไปสู่การตั้งคำถามของผู้เรียน เพราะแนวคิดสมัยใหม่มองว่า ความคิดของผู้เรียนนั้นมีคุณค่าและใช้พัฒนาความหมายของตัวเองแทนการถ่ายโอนความรู้จากครู โดยเน้นการคิดเชิงวิพากษ์มากกว่าข้อมูลที่ป้อนที่เป็นข้อเท็จจริง จึงต้องมีกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2547). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้: ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2552). **คู่มือมนุษย์ของพุทธทาสภิกขุ**. พิมพ์โดยกรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). **ความเป็นครู**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พรินติ้งแฮร์ส.
- รังสรรค์ แสงสุข. (2550). **สถาบันอุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัตน์ บัณฑิต. (2544). **วิจัยและพัฒนาการศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2546). **การวิจัยในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวิริยาสัน.
- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย. (2546). “การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน” **วารสารศึกษาศาสตร์** ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (พฤศจิกายน 2545 ถึงมีนาคม 2546) : 31.
- ส.วาสนา ประवालพุกษ์. (2541). **การวิจัยในชั้นเรียนและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภาภรณ์ มั่นเกิดวิทย์ (2544). **ตัวอย่างงานวิจัยในชั้นเรียน ประสบการณ์ครูต้นแบบ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- สุวิม ว่องวานิช (2544). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561. จากเว็บไซต์ <http://www.moobankru.com>.
- 20 เรื่องที่ครูต้องรู้ และควรรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2561. จากเว็บไซต์ www.bms.ac.th/bms/attachments/article/.../รวม%2020%20

คำแนะนำสำหรับผู้ประสงค์ส่งบทความลงตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

คำแนะนำทั่วไป

1. ผลงานที่ส่งตีพิมพ์จะต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง
2. ต้นฉบับที่ส่งตีพิมพ์ต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น
3. ต้นฉบับต้องผ่านการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
4. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

นโยบายพิจารณาการกลั่นกรองบทความ

วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ รับพิจารณาบทความวิชาการ บทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ โดยวารสารฯ จะนำเสนอบทความคุณภาพที่สามารถแสดงถึงประโยชน์เชิงทฤษฎีสำหรับนักวิจัยในการพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ และประโยชน์ในทางปฏิบัติ ดังนั้นบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง และจะต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพในทางวิชาการและประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น

กระบวนการการพิจารณากลั่นกรองบทความ (Review Process)

บทความที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฯ จะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องโดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้ส่งบทความทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยแล้ว
2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบหัวข้อและเนื้อหาของบทความถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารฯ รวมถึงประโยชน์เชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ
3. ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับบทความพิจารณาตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความว่าอยู่ในระดับเหมาะสมที่จะตีพิมพ์หรือไม่ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาการกลั่นกรองบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิว่าบทความนั้น ๆ ควรได้รับการตีพิมพ์ หรือควรส่งกลับให้กับผู้ส่งบทความแก้ไขและจะนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ (Manuscript Requirements)

1. ผู้เขียนบทความควรใช้ฟอนต์ Th Sarabun ขนาด 16 พอยน์ สำหรับบทความภาษาไทย และบทความภาษาอังกฤษโดยบทความที่จะส่งไม่ควรมีความยาวเกิน 7,000 คำ
2. ชื่อของบทความควรจะมีสาระและได้ใจความชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทความต้องระบุชื่อและสถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด/หรือตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) รวมทั้งสถานที่ติดต่อของผู้เขียนบทความทุกคน ไว้ในส่วนที่แยกออกจากบทความ
4. ผู้ส่งบทความจะต้องเขียนบทคัดย่อ (ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
5. ผู้ส่งบทความควรตรวจสอบความถูกต้องของการพิมพ์ต้นฉบับ เช่น ตัวสะกด วรรคตอน และความเหมาะสม ความสละสลวยของการใช้ภาษา เป็นต้น
6. ผู้ส่งบทความจะต้องเขียนอ้างอิงเอกสารอื่นโดยจัดให้อยู่ในรูปแบบ APA Style (สามารถดูรายละเอียดได้ที่ http://en.wikipedia.org/wiki/APA_list) และจะต้องตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการอ้างอิง ในกรณี que ผู้ส่งบทความต้องการอ้างอิงเอกสารภาษาไทย ควรใช้ชื่อตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ในวารสาร เช่น (ประเสริฐ คณาวัฒน์, 2551) และ (ประเสริฐ คณาวัฒน์ และคณะ, 2551) ในกรณีที่ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป
7. ผู้ส่งบทความต้องกำหนดประเภทของบทความให้ชัดเจนว่าเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัย องค์ประกอบของบทความทั้ง 2 ประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทความวิชาการ บทความควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์

บทความวิจัย บทความควรนำเสนอการวิจัยและผลที่ได้รับอย่างเป็นระบบโดยบทความควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

บทนำ (Introduction) ที่ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของของปัญหาวิจัยพร้อมทั้งเสนอภาพรวมของบทความ

บททวนวรรณกรรม (Literature Review)

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ที่สามารถอธิบายวิธีดำเนินการวิจัยรวมถึงการเก็บข้อมูลหรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างชัดเจน

ผลการศึกษา (Research Finding)

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion/ Conclusion)

เอกสารอ้างอิง (References)

การเตรียมและส่งบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนสามารถส่งบทความต้นฉบับ ผ่านระบบ email: rtna.edu.ls@gmail.com พร้อมแนบบทความต้นฉบับ ในรูปแบบไฟล์ Microsoft Word ที่มีเนื้อหา ตาราง และภาพประกอบอยู่ในไฟล์เดียวกัน

สิ่งที่ผู้เขียนได้รับตอบแทน

กองบรรณาธิการจะกอนันทนการวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนได้รับการตีพิมพ์บทความละ 2 ฉบับ

หมายเหตุ

ข้อมูลข้อคิดเห็นที่ปรากฏและแสดงในเนื้อหาบทความต่าง ๆ ในวารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ถือเป็นลิขสิทธิ์เฉพาะของโรงเรียนนายเรือ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดไปเผยแพร่ต่อหรือเพื่อกระทำการใด ๆ จะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากโรงเรียนนายเรือก่อนเท่านั้น

ศึกษาวิเคราะห์การจำแนก นิยาม 5

The Analytical Study of the Categorization of the Five Niyama

ดร.สมเกียรติ ไชยภูมิ

Dr. Somkiet Chaiyapoom

อาจารย์ประจำหลักสูตร ศูนย์การศึกษานานาชาติวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชนิพนธ์ จังหวัดนครปฐม
e-mail: ch0815524749@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ต่อการจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ในงานวิจัยที่เป็นสารนิพนธ์เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมนิยามกับไตรลักษณ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก เอกสารที่เกี่ยวข้อง และผลงานของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์จัดระบบเป็นหมวดหมู่ แล้วสรุปผลวิจัยและนำเสนอในเชิงพรรณนา การค้นพบที่สรุปได้ คือ การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ที่ปรากฏครั้งแรกใน “อรรถกถาหาปทานสูตร” ได้นิยามย่อยออกมา 5 ประการ คือ 1) อุตุนิยาม 2) พินนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม และ 5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกครั้งนี้ พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายของ “ธรรมนิยาม” ว่าเป็นประวัติการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทั้ง 7 พระองค์ที่เหมือนกันอย่างแน่นอนจนเป็นเรื่องธรรมดา ในการนี้ผู้วิจัยตีความที่เป็นมุมมองใหม่ว่า ธรรมนิยามย่อยข้อที่ 5 คือ การเน้นย้ำการปฏิบัติในรูปแบบเดียวกันอย่างแน่นอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นการจำแนกเพื่อเป็นพุทธบูชา ดังนั้น การตีความแบบนี้ของผู้วิจัยจึงต่างจากนักวิชาการทางพระพุทธศาสนายุคปัจจุบันที่จำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 แล้วยังคงให้ชื่อและความหมายของนิยามย่อยข้อที่ 5 เป็นอันเดียวกับธรรมนิยามใหญ่ โดยไม่มีรายละเอียดการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลายว่าเหมือนกันจนเป็นธรรมนิยามเพราะถือว่าไม่เป็นวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ: ศึกษาวิเคราะห์, สรรณนิยาม

Abstract

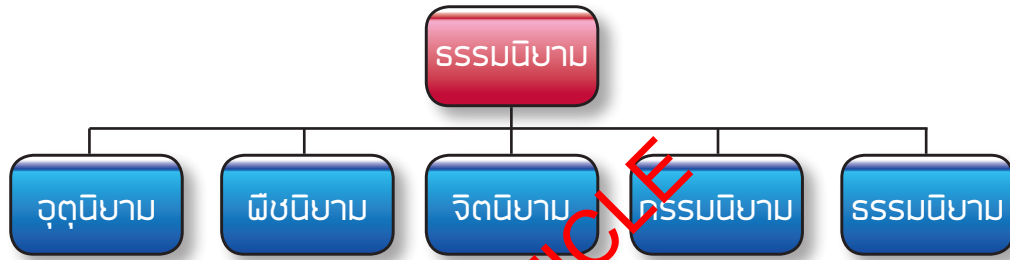
This article is to summarize the thematic which title is The Analytical Study of Dhamma Niyama. This research is a qualitative study, focused on the documentary studies, mainly in the Tipitaka, the relating documentaries and the Buddhist scholars' works. All the data are classified into the system, concluded and presented in the descriptive analysis. The results of the research are found that the Five Niyamas appearing in the Atthakata of Mahapatthanavuttā which are the outcomes of the categorizing of the Dhamma Niyama are as follows: (1) Utu Niyama is the natural law of non-living matter. (2) Bija Niyama is the law of living material (3) Citta Niyama is the law of mental activity. (4) Kamma is the law of moral causation and (5) Dhamma Niyama is of several meanings. It is often used to refer to the Buddha's teachings concerning the manifestation of reality or the nature of existence. The Dhamma Niyama from this categorization was defined as the seven Buddhas' emergences in the same pattern in order to worship them in the researcher's interpretation. So, the method of this interpretation is different from the present Buddhist Scholars who interpret the minor Dhamma Niyama with the same meanings as the big original Dhamma Niyama.

Keywords: *the Analytical Study, the Five Niyama.*

1. บทนำ

การจำแนกกฎธรรมชาติที่เรียกว่า ธรรมนิยาม เป็นนิยาม 5 ตามแบบสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาปัจจุบัน พอสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้ 1) อุตุนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ เช่น เรื่องลมฟ้าอากาศและฤดูกาล ฝนตกฟ้าร้อง เป็นต้น แนวความคิดของท่านมุ่งเอาความผันแปรที่เนื่องด้วยความร้อนหรืออุณหภูมि 2) พินิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์หรือที่เรียกว่า พันธุกรรม เช่น หลักความจริงที่ว่า เป็นพืชชนิดใดก็ให้ผลเช่นนั้น พืชมะม่วงก็ออกผลเป็นมะม่วง เป็นต้น 3) จิตินิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการทำงานของจิต เช่น เมื่ออารมณ์กระทบ

ประสาทจะมีการรับรู้เกิดขึ้น เป็นต้น 4) กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นกระบวนการก่อการกระทำและการให้ผลของการกระทำ หรือพูดให้จำเพาะลงไปอีกว่า กระบวนการแห่งเจตจำนง เช่น ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว เป็นต้น 5) ธรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เรียกว่าความเป็นไปตามธรรมดา เช่นว่า สิ่งทั้งหลายมีความเกิดขึ้นตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะอุบัติหรือไม่ก็ตาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555: 236) ดังแสดงในรูปที่ 1 ข้างล่างนี้

รูปที่ 1 การจำแนกธรรมนูญเป็นนิยาม 5 ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) อธิบายว่าการที่เมื่อจำแนกกฎธรรมชาติดออกเป็นกฎย่อย 4 กฎแล้วยังมีธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นกฎใหญ่อยู่ก็เพื่อเป็นที่รองรับกฎธรรมชาติย่อยที่อาจมีแต่ไม่เข้าพวกกับกฎย่อยทั้ง 4 นั้น และท่านยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า อุปมาเปรียบเหมือนคนทั้งหมดในประเทศไทยที่บางที่มีผู้พูดจำแนกออกเป็น รัฐบาล ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน หรืออีกคนบอกว่า เป็นตำรวจ ทหาร ข้าราชการ นักศึกษา และประชาชนบ้าง คำว่า “ประชาชน” ย่อมครอบคลุมคนทุกหมู่เหล่าในประเทศ กล่าวคือ ข้าราชการพลเรือน ทหาร พ่อค้า นักศึกษาก็ล้วนเป็นประชาชนด้วยกันทั้งสิ้น แต่พูดแยกออกไปก็เพราะว่า คนเหล่านั้นนอกจากจะมีลักษณะหน้าที่โดยทั่วไปในฐานะประชาชนเหมือนคนอื่น ๆ แล้ว ยังมีลักษณะหน้าที่จำเพาะพิเศษต่างหากออกไปอีกส่วนหนึ่งด้วย เรื่องการจำแนกนิยาม 5 ก็เช่นเดียวกัน ส่วนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาบางท่าน เช่น สมภาร พรหมทา ก็ยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับนิยาม 5 ชี้ให้เห็นว่า “ทำไมท่าน (พระอรธกถาจารย์) จึงใส่นิยามข้อที่ห้าที่เรียกว่า ธรรมนูญ นี่เข้ามาเพื่ออะไร” แล้วท่านก็จัดธรรมนูญข้อนี้เป็นนิยามอื่น ๆ เพื่อรอการค้นพบนิยามใหม่ที่ไม่เข้ากับนิยาม 4 ข้อแรก ตามหลักการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ต่อไป

ดังนั้น ด้วยกรณีดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การจำแนกธรรมนูญเป็นนิยาม 5 เพื่อการทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งและถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด เพราะการอธิบายความถึงเหตุผลความจำเป็นต้องมีธรรมนูญย่อยในธรรมนูญใหญ่ยังไม่ทำให้ผู้วิจัยหายสงสัย ไม่ว่าจะเป็นสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ที่อธิบายว่า ธรรมนูญใหญ่เปรียบเหมือนคำว่า “ประชาชน” ที่รวมหมดไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการอื่น ๆ ก็เป็นประชาชนทั้งสิ้น หรือนักวิชาการอย่าง สมภาร พรหมทา ที่กำหนดธรรมนูญย่อยเป็นนิยามอื่น ๆ เพื่อรอการค้นพบนิยามใหม่ที่ไม่เข้ากับนิยามย่อย 4 ข้อแรก เพราะคัมภีร์อรธกถาบทาปทานสูตรที่เป็นต้นกำเนิดของนิยาม 5 มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง 7 พระองค์ ได้แก่ ได้แก่ (1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปัสสี (2) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิทธิ (3) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวสสภู (4) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากุกสันธะ (5) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคมนะ (6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากัสสปะ และเมื่อรวมในปัจจุบันด้วย คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม จึงมี 7 พระองค์ มีลักษณะที่เหมือนกันทุกพระองค์ไม่ผิดเพี้ยนเป็นอย่างอื่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

6 เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจำแนกธรรมเนียมเป็นนิยาม 5 โดยยึดถือคัมภีร์อรรถกถาหาปทานสูตร ที่เป็นกำหนดของนิยาม 5 เป็นหลัก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถา และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ คัมภีร์ชั้นรอง ข้อมูลจากวารสาร เอกสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน (Documentary Research) และข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การจำแนกธรรมเนียม 5 ในอีกแง่มุมที่ยึดถือคัมภีร์อรรถกถาหาปทานสูตรเป็นหลัก

4. ผลการวิจัย

4.1 นิยาม 5 ในอรรถกถาหาปทานสูตร

ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 10 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 2 ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปทานสูตร มีความว่า ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กุฎี ใกล้ไม้กุ่มน้ำ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถีครั้งนั้นมีภิกษุจำนวนมากกลับจากบิณฑบาตแล้วนั่งประชุมกันในโรงกล่มใกล้ไม้กุ่มน้ำ เกิดสนทนาธรรมกันขึ้นเกี่ยวกับบุพเพนิวาส พระผู้มีพระภาคได้ทรงสดับถ้อยคำเจรจาอันนี้ของภิกษุเหล่านั้นด้วยพระทิพยโสตธาตุอันบริสุทธิ ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคจึงเสด็จลุกจากอาสนะแล้วเสด็จเข้าไปยังโรงกล่มใกล้ไม้กุ่มน้ำประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดไว้ แล้วทรงถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งประชุมสนทนาอะไรกัน ภิกษุเหล่านั้นได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พวกข้าพระองค์ในเวลากลับจากบิณฑบาตแล้ว ได้นั่งประชุมกันแล้วเกิดสนทนาธรรมเกี่ยวกับบุพเพนิวาส ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญเรื่องนี้เล่าที่พวกข้าพระองค์พูดค้างไว้พอดีพระองค์เสด็จ เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบ จึงทรงแสดงธรรมมีกถาซึ่งเกี่ยวกับบุพเพนิวาสประวัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่อุบัติขึ้นในโลก ซึ่งในอดีตมี 6 พระองค์รวมปัจจุบันคือพระองค์ด้วยก็เป็น 7 พระองค์ (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2556: 316-317) มีรายละเอียด ดังนี้

1) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม“วิปัสสี” เป็นโกณฑัญญโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก 91 กัปที่แล้วได้เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในชาติตติยสกุล มีพระชนมายุประมาณ 80,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้

แคล้อย มีพระขันฑะและพระติสสะเป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีสามครั้ง ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น ครั้งที่หนึ่งมีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุหกล้านแปดแสนรูป ครั้งที่ 2 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแสนรูป ครั้งที่ 3 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแปดหมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า อโสกะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพระราชาพระนามว่า พันธุมะ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า พันธุมดี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า พระนครชื่อว่า พันธุมที เป็นราชธานีของพระเจ้าพันธุมะ

2) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม“สิขี” เป็นโกณฑัญญโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก 31 กัปที่แล้ว ได้เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในชาติตติยสกุล มีพระชนมายุประมาณ 70,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้กุ่มบก มีพระอภิวุ และพระสัณณะ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีสามครั้งล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น ครั้งที่หนึ่ง มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุหนึ่งแสนรูป ครั้งที่ 2 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแปดหมื่นรูป ครั้งที่ 3 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุเจ็ดหมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า เขมิงกระเป็นอัครอุปัฏฐาก มีพระราชาพระนามว่า อรุณะ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า ปภาวดี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า พระนครชื่อว่า อรุณวดี เป็นราชธานีของพระเจ้าอรุณะ

3) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม“เวสสภู” เป็นโกณฑัญญโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกกัปที่ 31 นั้นเอง ได้เป็นกษัตริย์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในชาติตติยสกุล มีพระชนมายุประมาณ 60,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้สาละ มีพระโสณะและพระอุตตระ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีสามครั้งล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น ครั้งที่หนึ่ง มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุแปดหมื่นรูป

ครั้งที่ 2 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุเจ็ดหมื่นรูป ครั้งที่ 3 มีพระสาวกประชุมกันเป็นจำนวนภิกษุหกหมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า อุปสันตะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพระราชาพระนามว่า สุปปตีสระ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า ยสวดี เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระนครชื่อว่า โอนมะ เป็นราชธานีของพระเจ้าสุปปตีสระ

4) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม“กกุสันธะ” เป็นกัสสปโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นพราหมณ์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในพราหมณสกุล มีพระชนมายุประมาณ 40,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้ซีก มีพระวิรูปะ และพระสัณณะ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกได้มีครั้งเดียวล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีจำนวนภิกษุสี่หมื่นรูป มีภิกษุชื่อว่า วุฑฒิชะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพราหมณ์ชื่อว่าอัคคิตตะ เป็นพระชนก พราหมณ์ชื่อว่าวิสาขะ เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระราชาพระนามว่า เขมะ ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนครชื่อว่า เขมวดี ได้เป็นราชธานีของพระเจ้าเขมะ

5) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม“โกนาคมนะ” เป็นกัสสปโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นพราหมณ์โดยพระชาติ ทรงอุบัติในพราหมณสกุล มีพระชนมายุประมาณ 30,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้มะเดื่อ มีพระภิกษุโยสะ และพระอุตตระ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งพระสาวกของพระผู้มี พระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่าโกนาคมนะ ได้มีครั้งเดียว มีจำนวนภิกษุสามหมื่นรูป พระสาวกซึ่งได้ประชุมกันครั้งเดียวนี ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีภิกษุชื่อว่าโสถถิชะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพราหมณ์ชื่อว่าอุยัญญัตตะ เป็นพระชนก พราหมณ์ชื่อว่าอุตตรา เป็นพระชนนีบังเกิดเกล้า มีพระราชาพระนามว่าโสกะ ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนครชื่อว่าโสภวดี ได้เป็นราชธานีของเจ้าโสกะ

6) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม“กัสสปะ” เป็นกัสสปโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นพราหมณ์โดยพระชาติ ทรงอุปติในพราหมณ์สกุล มีพระชนมายุประมาณ 20,000 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้ไทร โดยมีพระติสสะ และพระภารทวาชะ เป็นคู่พระอัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งพระสาวกของพระองค์ได้มีครั้งเดียว มีจำนวนภิกษุสองหมื่นรูป พระสาวกที่ได้ประชุมกันครั้งเดียวนี้ ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีภิกษุชื่อว่า สัพพหิตตะ เป็นอัครอุปัฏฐาก มีพราหมณ์ชื่อว่าพรหมทัตตะ เป็นพระชนก พราหมณ์ชื่อ ธนวัตติ เป็นพระชนปิณังเกกเกล้า มีพระราชาพระนามว่ากิงกี ได้มีแล้วโดยสมัยนั้นแล พระนครชื่อว่า พาราณสี ได้เป็นราชธานีของพระเจ้ากิงกี (สุชีพ ปุณฺณยานุภาพ, 2556: 317)

7) พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม“โคตมะ” เป็นโคตมโคตร ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลกในภัททกัปนี้ ได้เป็นกษัตริย์โดยชาติ อุปติในชาติยสกุล มีพระชนมายุ 80 ปี ตรัสรู้ที่ควงไม้โพธิ์ มีสารีบุตร และโมคคัลลานะเป็นคู่อัครสาวก ซึ่งเป็นคู่อันเจริญ การประชุมกันแห่งสาวกของเราในบัดนี้ ได้มีครั้งเดียว มีจำนวนภิกษุหนึ่งพันสองร้อยห้าสิบลรูป สาวกของเรา ซึ่งได้ประชุมกันครั้งเดียวนี้ ล้วนเป็นพระชีนาสพทั้งสิ้น มีภิกษุผู้ชื่อว่าอานนท์ มีพระราชาพระนามว่าสุทโธทนะ เป็นพระชนก พระเทวีพระนามว่า มายา เป็นพระชนนี บังเกิดเกล้า มีพระนครชื่อว่า กบิลพัสดุ์ ได้เป็นราชธานีของพระเจ้าสุทโธทนะฯ (สุชีพ ปุณฺณยานุภาพ, 2556: 318)

ส่วนในอรรถกถามหาปทานสูตรได้แสดงรายละเอียดของการอุปติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากการมาจุติของพระโพธิสัตว์ซึ่งได้ถือปฏิสนธิในวันเพ็ญเดือน ๘ เหมือนพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายฉะนั้น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2552: 41)

ในครั้งนั้นพระมารดาของพระโพธิสัตว์ทรงประคับด้วยดอกลีและของหอม เป็นต้น เสด็จลุกแต่เช้าทรงทรงสนานด้วยน้ำหอมทรงตกแต่งด้วยเครื่องประดับทุกชนิด เสวยพระกระยาหารเลิศรส ทรงอธิษฐานองค์อุโบสถ เสดุ้งเข้าสู่ห้องสิริบรรทมเหนือพระสิริไสยาสน์ ทรงเข้าสู่มิถิราและทรงสุบินเห็น ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ได้ยกพระพุทธรูปมารดาพร้อมด้วยพระที่นั่งไปยังสระอนาคตให้ทรงสนาน ให้ทรงนุ่งห่มด้วยผ้าทิพย์ ให้ทรงลูบไล้ด้วยของหอมทิพย์ ประดับ ดอกไม้ทิพย์ ไม่ไกลจากนั้นมีภูเขาสีเงิน ภายในภูเขาสีเงินมีวิมานทอง ให้พระพุทธรูปมารดาหันพระเศียรไปทางทิศปาจิณบรรทม ณ วิมานทองนั้น ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์เป็นช้างเผือกผ่อง ไม่ไกลจากนั้นมีภูเขาสีทองลูกหนึ่ง พระโพธิสัตว์เสด็จไปที่ภูเขาสีทองนั้นแล้วเสด็จลงจากภูเขาสีทอง เสด็จขึ้นภูเขาสีเงินแล้วเสด็จเข้าไปยังวิมานทอง กระทำประทักษิณพระมารดาแล้วได้แหวกพระปรัศว์ (สีข้าง) เบื้องขวาเสด็จเข้าไปสู่พระครรภ์ ทันทีนั้นพระเทวีทรงตื่นและกราบทูลพระสุบินนั้นแด่พระราชา

ครั้นสว่างแล้วพระราชารับสั่งให้เรียกหัวหน้านพราหมณ์ประมาณ 64 คน ให้ลาดอาสนะอันมีค่ามากบนพื้นฉาบด้วยของเขียว กระทำมณฑล สักการะด้วยข้าวตอกเป็นต้น เมื่อพราหมณ์ทั้งหลายนั่ง ณ ที่นั้นแล้ว ทรงนำลาดทองลาดเงินอันเต็มไปด้วยข้าวปายาสอย่างดี ประดับด้วยเนยใส น้ำผึ้ง และน้ำตาลกรวดครอบด้วยลาดทองลาดเงินอีกทีถวาย ทรงให้พราหมณ์เหล่านั้นอ้อมเอิบด้วยวัตถุอย่างอื่นมีผ้าไหม แม่นโคแดงและทาน เป็นต้น พระราชาตรัสบอกพระสุบินนั้นแก่พราหมณ์เหล่านั้นผู้เอิบอ้อมด้วยสิ่งปรารถนาทั้งปวงแล้วรับสั่งถามว่า พระสุบินนั้นจักเป็นอย่างไร พวกพราหมณ์กราบทูลว่า ขอเดชะ ข้าแต่มหาราชพระองค์อย่าทรงพระวิตกเลย พระเทวีทรงพระครรภ์แล้วพระเจ้าข้า พระองค์จักมีพระโอรส พระโอรสนั้นหากครองเรือนจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ประกอบด้วยธรรมเป็นธรรมราชา หากออกบวชจักเป็น

พระพุทธเจ้าผู้เปิดโลก พึงทราบลำดับการพรรณนาเนื้อความในบทนี้ว่า พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์พระมารดา ดังนี้ บทว่า อยเมตถธมฺมา ความว่า เป็นธรรมดาในการเสด็จลงสู่พระครรภ์พระมารดา ท่านอธิบายว่าเป็นความจริง เป็นความแน่นอน เชื่อว่านิยามนี้มี 5 อย่าง คือ กรรมนิยาม อุตุนิยาม พืชนิยาม จิตนิยาม ธรรมนิยาม ในนิยามทั้ง 5 นั้น มีดังนี้

1) **กรรมนิยาม** การให้ผลแห่งกุศลที่นำไปปรารถนา การให้ผลแห่งอกุศลที่ไม่นำไปปรารถนา นี่ชื่อกรรมนิยาม เพื่อแสดงกรรมนิยามนั้นควรกล่าวถึงเรื่องในกาลก่อน อนตฺลิกฺเข ดังนี้ เป็นต้น มีเรื่องเล่าว่า หญิงคนหนึ่งทะเลาะกับสามีประสงค์จะผูกคอตาย จึงสอดคอเข้าไปในบ่วงเชือก บุรุษคนหนึ่งรับขี้ผึ้งอยู่ที่นั่นประสงค์จะตัดเชือก จึงวิ่งไปไกลขี้ผึ้งนั้นว่าน้องอย่ากลัว น้องอย่ากลัว เชือกกลายเป็นอสรพิษรัดคอหญิงอยู่ บุรุษนั้นกลัวรีบหนีไป หญิงนั้นตาย ณ ที่นั้นเอง ควรแสดงถึงเรื่องทั้งหลายเป็นต้นอย่างนี้ในที่นี้

2) **อุตุนิยาม** ในชนบทนั้น ๆ ในกาลนั้น ๆ การเก็บดอกไม้และผลไม้เป็นต้นต้น โดยตัดครั้งเดียวเท่านั้น ลมพัด ลมไม่พัด แดดกล้า แดดอ่อน ฝนตก ฝนไม่ตก ดอกบัวกลางวันแย้ม กลางคืนหุบ อย่างนี้เป็นต้น เป็นอุตุนิยาม

3) **พืชนิยาม** นิยามผลข้าวสาลีย่อมเป็นผลจากพืชข้าวสาลีอย่างเดียว รสหวานย่อมเป็นผลจากน้ำหวาน รสขมย่อมเป็นผลจากพืชขม นี่เป็นพืชนิยาม

4) **จิตนิยาม** ธรรมคือจิตและเจตสิกดวงก่อน ๆ เป็นปัจจัย โดยอุปนิสัยปัจจัยแห่งธรรมคือจิตและเจตสิกดวงหลัง ๆ เพราะฉะนั้น การเกิดขึ้นแห่งสัมปฏิจฉันนะ เป็นต้น ในลำดับแห่งจักขุวิญญาณ เป็นต้น นี่เป็นจิตนิยาม

5) **สสสนิยาม** ความเป็นไปแห่งความหวั่นไหว ในหมื่นโลกธาตุ ในการเสด็จลงสู่ พระครรภ์พระมารดา แห่งพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย นี่ชื่อธรรมนิยาม ในที่นี้ท่าน

ประสงค์ธรรมเนียม เพราะฉะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะทรงแสดงความนั้น จึงตรัสคำเป็นต้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดา พระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์เมื่อพระโพธิสัตว์นั้นเสด็จลงแล้ว ย่อมเป็นอย่างนี้หาใช่กำลังเสด็จลงไม่ มีประมาณเจริญ คือ ไพบูลย์ ท่านกล่าวว่า มีรสอร่อยอย่างยิ่ง ชนทั้งหลายย่อมเคี้ยวกับของควรเคี้ยวอันมีรสอร่อยอย่างยิ่ง ท่านกล่าวว่า ประเสริฐอย่างยิ่ง ผู้เจริญย่อมสรรเสริญพระสมณโคดมด้วยความสรรเสริญอันยิ่ง แต่ในบทนี้ท่านประสงค์เอาความไพบูลย์ อานุภาพของเทวดา ก็คือ ผักนึ่งมีรัศมีสีนํ้าไป 12 โยชน์ ร่างกายก็เช่นนั้น เครื่องประดับก็เช่นนั้น วิมานก็เช่นนั้น พระโพธิสัตว์ล่วงเลยเทวานุภาพนั้นดังนี้ ความว่าช่องว่างอันหนึ่ง ๆ ในระหว่างจักรวาลทั้ง 3 ย่อมมีในที่สุดโลก ดุจช่องว่างในท่ามกลางล้อเกวียน 3 ล้อ ก็โลกันตรนรกนั้นโดยส่วนกว้างถึง 8,000 โยชน์ มีความมืดมืดประกอบด้วย หมอกอันทำความมืดพ้นจากจักขุวิญาณ นัยว่า จักขุวิญาณย่อมไม่เกิด ณ ที่นั้น พระจันทร์และพระอาทิตย์ย่อมปรากฏใน 3 ทวีป

สรุปว่า การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ในอรรถกถาหาปทานสูตร เป็นการจำแนกโดยพระอรรถกถาจารย์ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 1 – 500 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นการจำแนกครั้งแรกในประวัติศาสตร์ เป็นที่น่าสังเกตว่านิยามย่อยที่จำแนกออกมาจากธรรมนิยามใหญ่ซึ่งประกอบด้วย (1) อุตุนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งหมด (2) พืชนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมด (3) จิตนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวข้องกับจิต (4) กรรมนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวข้องกับกรรมหรือการกระทำ และ (5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกครั้งนี้พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายว่า เป็นความแน่นอนในการอุปติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งในอดีตมี 6 พระองค์ คือ 1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปสสี 2) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิขี 3) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

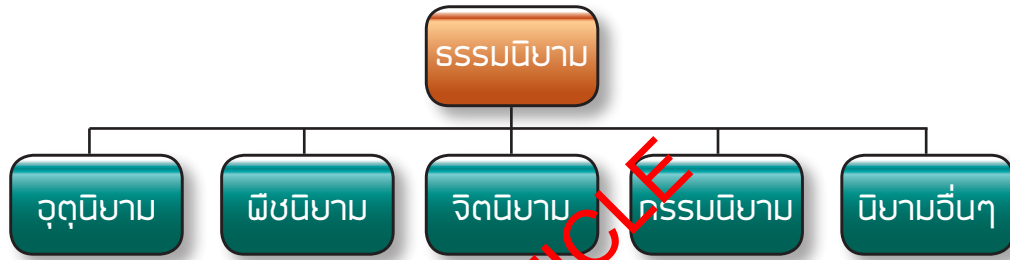
เวสสุ 4) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากุกสันธะ 5) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคนนะ 6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากัสสปะ และเมื่อรวมในปัจจุบันด้วย คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม จึงมี 7 พระองค์ โดยในการอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายจะมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีลักษณะเหมือนกันทุกพระองค์ เช่น ปรากฏการณ์แผ่นดินไหว และเกิดบุพนิมิตต่าง ๆ

4.2 วิเคราะห์การจำแนกนิยาม 5 ในอรรถกถา

ธรรมนิยามในส่วนที่เป็น “นิยาม 5” ไม่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มใดแต่ปรากฏในเอกสารชั้นอรรถกถา การวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์นิยาม 5 ในอรรถกถาและเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ได้เรียงละเอียดต่อไป

1) วิเคราะห์การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ในอรรถกถา การจำแนกธรรมนิยาม เป็นนิยาม 5 ในอรรถกถา มหาปทานสูตร โดยพระอรรถกถาจารย์เป็นครั้งแรก ที่แบ่งธรรมนิยามเป็นกฎย่อย 5 กฎ ประกอบด้วย 1) อุตุนิยาม 2) พินิยาม 3) จิตินิยาม 4) กรรมนิยาม และ 5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกได้บรรจุปรากฏการณ์พิเศษในการอุบัติของพระพุทธรูป 7 พระองค์ มีปรากฏการณ์พิเศษ 16 ประการ และเกิดความสั่นไหวของแสนโลกธาตุใน 6 เหตุการณ์ ดังนี้ คือ (1) ในเวลาที่พระโพธิสัตว์ทั้งหลายทรงถือปฏิสนธิ (2) ในเวลาทรงออกจากครรภ์พระมารดา (3) ในเวลาที่ตรัสรู้ภูมิสัมโพธิญาณ (4) ในเวลาที่พระตถาคตทรงประกาศพระธรรมจักร (5) ในเวลาที่ทรงปลงอายุสังขาร (6) ในเวลาที่เสด็จดับขันธปรินิพพานโดยพระพุทธรูปทุกพระองค์จะเป็นแบบเดียวกันนี้ทั้งหมด และต่อมามีการจำแนกอีกครั้งพบในพระอภิธรรมปิฎกธรรมสังคณี มีวัตถุประสงค์ในการจำแนกเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมในเรื่องจิตและเจตสิก กล่าวคือ เจตสิกก่อให้เกิดเจตจำนง และเจตจำนงเป็นตัวทำให้เกิดการกระทำ คือ กรรมนั่นเอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นจำแนกครั้งแรกในประวัติศาสตร์

เป็นที่น่าสังเกตว่านิยามย่อยที่จำแนกออกมาจากธรรมนิยามใหญ่ซึ่งประกอบด้วย 1) อุตุนิยาม คือ ความแน่นอนของสรรพสิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งหมด 2) พินิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมด 3) จิตินิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับจิต 4) กรรมนิยาม คือ ความแน่นอนที่เกี่ยวกับกรรมหรือการกระทำ และ 5) ธรรมนิยาม ในการจำแนกครั้งนี้พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายว่า เป็นความแน่นอนในการอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งในอดีตมีทั้งสิ้น 6 พระองค์ ได้แก่ (1) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปัสสี (2) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิขี (3) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวสสุ (4) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากุกสันธะ (5) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโกนาคนนะ (6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากัสสปะ และเมื่อรวมในปัจจุบันด้วย คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม จึงมี 7 พระองค์ โดยในการอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายจะมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีลักษณะเหมือนกันทุกพระองค์ เช่น ปรากฏการณ์แผ่นดินไหวและเกิดบุพนิมิตต่าง ๆ เป็นการให้ความสำคัญในการอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายว่ามีความแน่นอนและสำคัญเทียบเท่ากับนิยามทั้ง 4 รวมกัน คือ อุตุนิยาม พินิยาม จิตินิยาม และกรรมนิยาม เป็นการจำแนกเพื่อยกย่องเทิดทูนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย คือ เป็นพุทธานุชา

รูปที่ 2 แสดงการจำแนกธรรมนูญเป็น 5 ตามทัศนะของ ศ.ดร.สมภาร พรมทา

4.3 วิเคราะห์การจำแนกธรรมนูญโดยนักวิชาการปัจจุบัน

กล่าวคือ ในงานเขียนของนักวิชาการ เช่น สมภาร พรมทา (สมภาร พรมทา, 2554: 69-74) ที่สงสัยว่า “ทำไมท่าน (พระครูธรรมาจารย์) จึงใช้นิยามข้อที่ห้าที่เรียก ธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่พอสนับสนุนได้ในขณะนี้ คือ ธรรมนูญเป็นกฎหมายใหญ่ที่ครอบคลุมกฎหมายทุกกฎหมาย ข้อที่ย่อยข้างต้นเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเฉพาะเรื่องหนึ่ง” ในกรณีนี้จากการศึกษาอย่างละเอียดของผู้วิจัยมีทัศนะว่า การจำแนกธรรมนูญนี้สามารถตีความได้เป็น 3 นัย ดังนี้

1) นัยแรกแบบสืบทอดหนึ่งเท่ากับห้า เป็นแบบที่อาจารย์ตีความ คือ การจำแนกธรรมนูญได้ 5 นิยามย่อย ได้แก่ (1) อุดมการณ์ (2) ปรัชญา (3) จิตวิญญาณ (4) กรรมนิยม และ (5) ธรรมนูญ การตีความเช่นนี้ผู้วิจัยขอตั้งชื่อว่าเป็นแบบสืบทอดหนึ่งเท่ากับห้า โดยผลที่ตามมาอาจารย์ก็จะไม่มั่นใจเพราะมันไม่สมเหตุสมผลดังที่อาจารย์ได้กล่าวแล้วนั้น โดยอาจารย์ได้เปลี่ยนธรรมนูญตัวที่เป็นนิยามย่อยเป็นคำว่า นิยามอื่น ๆ ดังแสดงในรูปที่ 2 ข้างบนนี้ และอธิบายเพิ่มเติมแบบทัศนะทางวิทยาศาสตร์ว่าเมื่อมีการค้นพบนิยามใหม่ที่ไม่สามารถจัดเข้าใน 4 นิยามที่มีอยู่เดิมนี้ได้ก็จะจัดเข้าในนิยามที่ 5 นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การอธิบายเช่นนี้เป็นการลดทอน

ความแน่นอนของธรรมนูญที่เป็นหลักธรรมใหญ่ในพระพุทธศาสนา ชื่อก็บอกอยู่แล้วว่าเป็น ธรรมจริยธรรม นิยาม คือ ความเป็นอย่างนี้ ๆ ไม่เป็นอย่างอื่น ตามความเข้าใจของผู้วิจัยธรรมนูญเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยญาณพิเศษที่เรียกว่า ตถาคตพลญาณ 10 คือ พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต 10 ประการ (ม.ม. เล่ม 12, ข้อ 166, หน้า 140) ที่ทำให้พระองค์สามารถบันลือสืบทอด ประกาศพระศาสนาได้มั่นคง จึงไม่มีธรรมอันใดที่จะต้องค้นพบอีกแล้ว ตถาคตพลญาณ 10 มีรายละเอียดดังนี้

(1) ฐานฐานญาณ ปรีชาหยั่งรู้ฐานะและฐานะ คือ รู้กฎธรรมชาติเกี่ยวกับขอบเขตขีดขั้นของสิ่งทั้งหลายว่าอะไรเป็นไปได้หรือไม่ได้แค่ไหนเพียงไร โดยเฉพาะในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล และกฎทางจริยธรรมเกี่ยวกับวิสัยของบุคคล ซึ่งจะได้รับผลกระทบที่ดีและชั่วต่าง ๆ กัน

(2) กรรมวิปាកญาณ ปรีชาหยั่งรู้ผลของกรรม คือ สามารถกำหนดแยกการให้ผลอย่างสลับซับซ้อนระหว่างกรรมดีกับกรรมชั่ว ที่สัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มองเห็นรายละเอียดและความสัมพันธ์ภายในกระบวนการก่อผลของกรรมอย่างชัดเจน

(3) *สัพพัตถคามินีปฏิบัติทาญาณ* ปรีชาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง คือ สุตติ ทุกติ หรือพ้นจากคติ หรือปรีชาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่อรรถประโยชน์ทั้งปวง กล่าวคือ ญาณธัมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะ หรือ ปรมัตถะ คือรู้ว่าเมื่อปรารถนาจะเข้าถึงคติหรือประโยชน์ใด จะต้องทำอะไรบ้าง มีรายละเอียดวิธีปฏิบัติอย่างไร

(4) *นानาธาตุญาณ* ปรีชาหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เป็นเอนกคือ ฐสภาวะของธรรมชาติ ทั้งฝ่ายอุปาทินนสังขารและฝ่ายอนุปาทินนสังขาร เช่น รู้จักส่วนประกอบต่าง ๆ ของชีวิต สภาวะของส่วนประกอบเหล่านั้น พร้อมทั้งลักษณะและหน้าที่ของมันแต่ละอย่าง อาทิการปฏิบัติหน้าที่ของชั้น อายตนะ และธาตุต่าง ๆ ในกระบวนการรับรู้ เป็นต้น และรู้เหตุแห่งความแตกต่างกันของสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น

(5) *นानาธัมมจิตาญาณ* ปรีชาหยั่งรู้ธัมมิตี คือ รู้ธัมมิตี ความโน้มเอียง ความเชื่อถือ แนวความสนใจ เป็นต้น ของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปต่าง ๆ กัน

(6) *อินทริยปรปริยัตตญาณ* ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทริยของสัตว์ทั้งหลาย คือ รู้ว่าสัตว์นั้น ๆ มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา แคไหน เพียงใด มีกิเลสมาก กิเลสน้อย มีอินทริยอ่อน หรือแก่กล้า สอนง่ายหรือสอนยาก มีความพร้อมที่จะตรัสรู้หรือไม่

(7) *ฉานาทิสักกิเลสาทิญาณ* ปรีชาหยั่งรู้ความเศร้าหมอง ความผ่องแผ้ว การออกแห่งฉาน วิโมกข์ สมาธิและสมาบัติทั้งหลาย

(8) *ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ* ปรีชาหยั่งรู้อันทำให้ระลึกภพที่เคยอยู่ในหนหลังได้

(9) *จุตูปปาตญาณ* ปรีชาหยั่งรู้จุติและอุบัติของสัตว์ทั้งหลายอันเป็นไปตามกรรม

(10) *อาสวักขยญาณ* ปรีชาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551: 237)

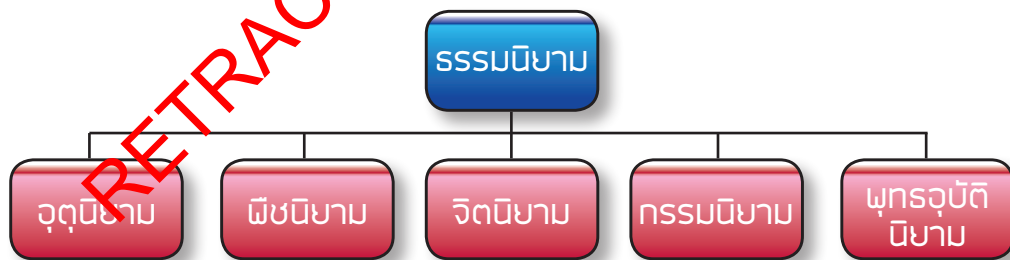
กรณีเช่นนี้ก็เกิดกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) เหมือนกัน จากการที่ท่านตีความธรรม

นิยามเป็นนิยาม 5 แบบสืบวกหนึ่งเท่ากับห้าเช่นเดียวกับอาจารย์ สมภาร ในหนังสือพุทธธรรมของท่าน แล้วก็เจอปัญหาเช่นเดียวกัน แต่ท่านแก้ปัญหาคำความข้องใจต่างออกไปโดยท่านอธิบายว่า ธรรมนิยามที่เป็นกฎใหญ่เปรียบเหมือนคำว่า ประชาชนคนไทยที่ประกอบด้วยชนหมู่เหล่าต่าง ๆ ทั้งข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ทหาร ตำรวจ ต่างก็เป็นประชาชนเหมือนกัน เหมือนธรรมนิยามใหญ่ที่รวมนิยามย่อย ๆ ไว้ด้วยกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555: 236) ซึ่งผู้วิจัยศึกษาแล้วก็ไม่หายข้องใจ

2) **นัยที่สองแบบสี่เท่ากับหนึ่ง** เป็นแบบที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอนี้ ขอตั้งชื่อว่า แบบสี่เท่ากับหนึ่ง หนึ่งหมายถึงถึงธรรมนิยาม (ที่เป็นกฎใหญ่) สี่ คือ นิยามย่อยทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ (1) อุดุนิยาม (2) พินนิยาม (3) จิตนิยาม และ (4) กรรมนิยาม ที่เป็นแบบนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า พระอรรถกถาจารย์ท่านจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพุทธบูชา ท่านยกย่องการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลายว่ามีแบบแผนที่แน่นอนจนเป็นธรรมดาเช่นเดียวกับธรรมนิยามทั้งหลาย ดังนั้นในความเห็นของผู้วิจัย ธรรมนิยามจำแนกได้จริง ๆ มีแค่ 4 เท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วมีความใกล้เคียงกับปรมัตถ์ธรรม 4 คือ (1) จิต (2) เจตสิก (3) รูป และ (4) นิพพาน จะเห็นว่าถ้าตีความว่าจิตนิยามเป็นสิ่งเดียวกับจิตในปรมัตถ์ธรรม 4 และเจตสิกก็สามารถจะตีความว่าเป็นกรรมนิยามเพราะเจตสิกก็คือตัวบงการให้เกิดกรรม ทำให้เป็นที่น่าสนใจต่อไปว่าอุดุนิยามกับพินนิยามเป็นอะไรที่เหมือนกับรูปและนิพพานหรือไม่ และในการจำแนกนี้ควรทำพร้อมกับการตีความเพื่อขยายความโดดเด่นในการปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายด้วย (สมเกียรติ ไชยภูมิ, 2558: 91)

3) **นัยที่สามเปลี่ยนธรรมนิยามย่อยเป็นพุทธปฏิบัติ** นิยาม พุทธปฏิบัติ นิยาม หมายถึง ความแน่นอนของการปฏิบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์จะมี

ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์พิเศษต่าง ๆ เหมือนกันทุกประการ เช่น การเกิดแผ่นดินไหวเมื่อประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานเหมือนกันทุกพระองค์อย่างแน่นอน ตอนประสูติสามารถเสด็จพระดำเนิน 7 ก้าว โดยมีดอกบัวผุดขึ้นมารองรับพระบาทและแสดงอภิสิวจาได้เหมือนกันทุกพระองค์ หรือตอนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องเสวยข้าวมธุปายาสแล้วอธิฐานจิตถึงการตรัสรู้ให้ธาตุทองค้ำลอยทวนน้ำ แล้วธาตุก็จมลงไปซ้อนทับบนธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อนในนาคพิภพเหมือนกันทุกพระองค์ เป็นต้น ดังนั้น การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 รูปแบบใหม่จึงเป็น ดังนี้ (1) อุดุนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ (2) พืชนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์หรือที่เรียกว่าพันธุกรรม (3) จิตนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการทำงานของจิต (4) กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และ (5) พุทธอุปตินิยาม คือ ความแน่นอนของการอุบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์จะมีปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์พิเศษต่าง ๆ เหมือนกันทุกประการ ดังแสดงในรูปที่ 3 ข้างล่างนี้

รูปที่ 3 แสดงการจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 แบบใหม่ตามที่ผู้วิจัยนำเสนอ

ยุคปัจจุบันเป็นยุคที่วิทยาศาสตร์มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมากจากความสำเร็จที่ได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคมและการสื่อสาร เทียบเท่ากับการที่มีอภิญญา 5 โดยไม่ต้องสำเร็จสมบัติ 8 ได้แก่ มนุษย์ทุกคนสามารถเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกได้จากการดูทีวีสามารถติดต่อสื่อสารกับคนทั่วโลกได้โดยใช้โทรศัพท์มือถือสามารถเหาะเหินเดินอากาศไปเที่ยวไหนก็ได้ในโลกโดยการนั่งเครื่องบิน หรือสามารถดำดินจากที่หนึ่งไปโผล่อีกที่หนึ่งได้โดยการนั่งรถไฟใต้ดิน ดังนี้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้วิทยาศาสตร์จึงมีอิทธิพลต่อผู้คนอย่างสูง และเข้ามามีบทบาทกับพระพุทธศาสนาจนกระทั่งกลายเป็นกรอบ

จำกัดของพระพุทธศาสนา ถึงขั้นว่าหลักธรรมหรือคำสอนอะไรก็ตามที่ไม่เข้ากับวิทยาศาสตร์หรือไม่เป็นเหตุเป็นผลต้องถูกตัดทิ้งหมดไม่ว่าจะแม้กระทั่งส่วนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา การให้วิทยาศาสตร์และเหตุผลนิยมเข้ามาเป็นตัวกำหนดความถูกต้องเหมาะสมของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็เท่ากับเป็นการยอมรับว่าวิทยาศาสตร์เท่านั้นที่จะพาเราเข้าถึงความจริงได้ และมีการคิดด้วยหลักเหตุผลเท่านั้นที่จะทำให้เราเข้าใจธรรมชาติได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2546: น. 212-213) ต่างจากปราชญ์อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) ที่มีความเห็นว่า วิทยาศาสตร์ให้แต่ประโยชน์ไม่ได้ให้ความจริง (กิริติ บุญเจือ, 2545: 20)

ผู้วิจัยเข้าใจว่า ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมานี้จึงทำให้การจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ของนักวิชาการทั้งหลายรวมทั้งอาจารย์สมภารและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้รับอิทธิพลของวิทยาศาสตร์จึงทำให้การจำแนกธรรมนิยามของท่าน ไม่มีพุทธประวัติอยู่เลย เอาแต่เลข 5 มาเท่านั้น ผู้วิจัยมีพื้นฐานการศึกษาและทำงานทางด้านวิทยาศาสตร์และมุ่งมาศึกษาทางศาสนาศาสนาปัจจุบันและเห็นว่าพระพุทธศาสนาสำคัญมากกว่าวิทยาศาสตร์ เหมือนอย่างที่เราได้พบคำปรั้า มิมองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของสังคมโลกในกรอบใหญ่ซึ่งเรียกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงแห่งศตวรรษจะประกอบด้วยกระบวนทัศน์ของการ

เปลี่ยนแปลงย่อย 3 ประการ และการยึดถือวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการเดียวที่เราจะหาความรู้ที่แท้จริงได้เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังนี้ คือ 1) การเสื่อมสลายของวัฒนธรรมผู้ชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย 2) การสิ้นสุดของยุคเชื่อเพลิงฟอสซิล โดยมีพลังงานแสงอาทิตย์เข้ามาแทนที่ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองอย่างถอนรากถอนโคนตามมา 3) กระบวนทัศน์ที่ครอบงำวัฒนธรรมของเรามาเป็นเวลาหลายร้อยปี ที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบสังคมตะวันตกสมัยใหม่ และมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อส่วนอื่น ๆ ของโลกด้วย จะต้องมีการทบทวนกันใหม่อย่างถอนรากถอนโคน (พริตจ็อฟ คาปรั้า, 2534: 15-18)

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

นักวิชาการทางพระพุทธศาสนารุ่นหลัง ๆ ได้จำแนก “ธรรมนิยาม” เป็นนิยาม 5 โดยตีความในส่วนธรรมนิยามหัวข้อย่อยมีความหมายแตกต่างกันไปตามความเข้าใจของตน เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายเช่นเดียวกับธรรมนิยามใหญ่ คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เรียกว่าความเป็นไปตามธรรมดา เช่นว่า สิ่งทั้งหลายมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา ส่วนศาสตราจารย์ ดร. สมภาร พรหมทา ไม่แน่ใจว่าทำไมพระอรธกถาจารย์จึงใส่ นิยามข้อที่ 5 นี้เข้ามา และมีความเห็นว่า นิยาม 4 ข้อข้างต้นพูดถึง คือ วัตถุที่ไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิต จิต และกรรม สิ่งนี้อาจไม่ใช่สิ่งทั้งหมดที่มีอยู่ในจักรวาล จึงได้ตั้งนิยามย่อยข้อที่ 5 เป็น นิยามอื่น ๆ ผู้วิจัยมีทัศนะว่า การจำแนกธรรมนิยามนี้สามารถตีความได้เป็น 3 นัย ดังนี้ 1) นัยแรกแบบสืบวกหนึ่งเท่ากับห้า เป็นแบบที่นักวิชาการทั้งหลายตีความ 2) นัยที่สองแบบสี่เท่ากับหนึ่ง เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ คือ หนึ่งหมายถึง ธรรมนิยาม (ที่เป็นกฎใหญ่) สี่ คือ นิยามย่อย 4 ประการ ที่เป็นแบบนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า พระอรธกถาจารย์ท่านจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพุทธบูชา และ 3) มี 5 นิยามย่อยเหมือนเดิมแต่เปลี่ยนธรรมนิยามย่อยเป็นพุทธอุปถัมภ์นิยาม

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ในงานวิจัยของผู้วิจัยครั้งนี้ได้พบการจำแนกธรรมนิยามเป็นนิยาม 5 ของนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาได้ตีความในอรธกถาไม่ตรงกับที่ผู้วิจัยเข้าใจ กล่าวคือ ท่านได้จำแนกธรรมนิยาม

ได้ 5 นิยามย่อย ได้แก่ (1) อุดุนิยาม (2) พิชนิยาม (3) จิตนิยาม (4) กรรมนิยาม และ (5) ธรรมนิยาม โดยได้ชื่อ “นิยามย่อยข้อที่ 5” ว่า “ธรรมนิยาม” และให้ความหมายเช่นเดียวกับธรรมนิยามใหญ่ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นที่ต่างออกไป คือ ผู้วิจัยมองว่าที่พระอรรถกถาจารย์จำแนกธรรมนิยามออกมาเป็น 5 นิยามย่อย แล้วตั้งชื่อนิยามข้อที่ 5 ว่า “ธรรมนิยาม” แล้วบรรจุเรื่องราวประวัติการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทั้ง 7 พระองค์ว่าเป็นเช่นเดียวกันทั้งหมดจนถือเป็นเรื่องธรรมดาเปรียบเหมือนธรรมนิยาม ผู้วิจัยตีความว่า เป็นการยกย่องเทิดทูนบูชาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย หรือเป็นพุทธบูชา ดังนั้น นิยามย่อยที่จำแนกได้โดยพระอรรถกถาจารย์แล้วควรมีแค่

4 นิยามย่อย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อหาข้อสรุปทางวิชาการที่ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อไป

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ท้าววิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

(1) ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันของธรรมนิยามกับหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา

(2) ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันของบุญนิมิตที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับหลักธรรมหมวดต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

1) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

2) หนังสือทั่วไป/วารสาร

กิริติ บุญเจือ. ชุดปรัชญาและศาสนาเขมรจกอนัน เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ผลิธรรม, 2555.

..... พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

พระไพศาล วาสโล. พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2546.

พริตจือฟ คาปร้า. จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ 1. แปลโดย พระประชา ปสนนธมโม และคณะ.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2534.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. ปฐมสมโพธิกถา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2552.

สมภาร พรหมทา. ศาสนากับวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 18. นครปฐม:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

3) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

สมเกียรติ ไขยภูมิ. “ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมนิยามกับไตรลักษณ์”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ในการพัฒนากำเรือพาณิชย์แห่งใหม่ ของกองทัพเรือภายใต้การบริหารจัดการ ของกองทัพเรือ

**Cost and Benefits Analysis of The New Sattahip
Commercial Port under Royal Thai Navy Management**

นาวาโท ชัยวุฒิ นาวินวุฒิไชย

Commander Chaiwut Nawinwuttichai

หัวหน้าแผน กองสารสนเทศจัดการทรัพยากร สำนักงานปลัดบัญชาการเรือ

e-mail: chaiwut_y@hotmail.com

และ ศาสตราจารย์ ดร.กมลชนก สุทธิวานฤณฤติ

and Professor Kamonchanok Suthiwartnarueput, Phd.

e-mail: kamonchanok.s@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงิน วิเคราะห์ปริมาณ การขนส่งสินค้า เทกองที่สำคัญของประเทศ และวิเคราะห์ขีดความสามารถของท่าเรือ ในการรองรับปริมาณสินค้าเทกอง ในช่วง 10-20 ปีข้างหน้า ผ่านท่าเรือแห่งใหม่ของกองทัพเรือ โดยใช้ พื้นที่เกาะจวง และ เกาะจาน เป็นท่าเรือ พาณิชยกรรมแห่งใหม่สำหรับขนส่งสินค้าเทกองที่สำคัญของประเทศ ฝั่งทะเลอ่าวไทย

ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณสินค้าเทกองผ่านท่าเรือแห่งใหม่ของกองทัพเรือ (ปีพ.ศ. 2563 - 2582) จะมี ปริมาณสินค้าเทกองผ่านท่าเรือ 53,185,319.16 ตัน ถึง 243,175,256.28 ตัน ใช้เรือสินค้าเทกอง Bulk Carriers (ขนาด 30,000 DWT-150,000DWT) จำนวน 106 - 8,106 เที่ยวเรือ พื้นที่เกาะจวง เกาะจาน ขนาด 3,339 ไร่ สามารถสร้างท่าเรือพาณิชยกรรมที่มีความยาว 9,201 เมตร ได้จำนวน 30 ท่า และสามารถจอดเรือได้คราวละ 30-60 ลำ มีขีดความสามารถในการเป็นท่าเรือหลักสำหรับสินค้าเทกองที่สำคัญของประเทศ ด้านความคุ้มค่าทางการเงิน จากกรณีที่รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณให้กองทัพเรือบริหารและให้เอกชนเช่าสัมปทาน พบว่า จะมีค่าใช้จ่าย ในการก่อสร้างท่าเรือ 20,665 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายการบริหารท่าเรือในปีแรกของโครงการ (ปีพ.ศ. 2563) จำนวน 77 ล้านบาท/ปี และเมื่อเริ่มดำเนินการไปจนถึงปีสุดท้ายที่วิเคราะห์โครงการ (ปีพ.ศ. 2582) จะมีกำไร

647-2,443 ล้านบาท/ปี มีระยะเวลาคืนทุน 18-42 ปี จึงสรุปได้ว่า โครงการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือ ภายใต้การบริหารจัดการของกองทัพเรือ มีผลประโยชน์การเป็นที่น่าสนใจ และมีความคุ้มค่าทางการเงิน

คำสำคัญ: ท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือ
ท่าเรือสินค้าเทกองเกาะจวง-เกาะจวน

Abstract

The purpose of this research is to study and analyze the remuneration of remarkable national's bulk transportation and to marginalize the port capability through the Royal Thai Navy ports. Located in Koh Chuang and Koh Chan, the latest commercial ports will be functioned as eastern sea transportation of bulk in the Gulf of Thailand in the near 10 -20 years.

The study shows the amount of bulk that will be transported through the Royal Thai Navy new port could reach up to 53,185,319.16 - 243,175,256.28 tons in 2020-2039, with 106 - 8,106 round trips by using bulk carriers capable to withstand 30,000DWT - 150,000DWT. Above all, with 5,343,827.57 square meters or 3,339 rai territory of Koh Chuang and Koh Chan, it could grow into vital bulk port of the nation with thirty 9,021 meters long commercial ports that could hold more than 30 - 60 ships. According to previous studies, it is possible to become vital national bulk port.

On financial justifiability aspect with the governmental supported budget, which would allow the Royal Thai Navy to administrate and lease concession of port to private company, such action could cost 20,665 million baht for port construction and another 77 million baht per year to administrate in its first year (2020). The port revenue could reach up to 647 - 2,443 million baht per year in 2039 or in around 18-42 years. All in all, commercial port development project under the administration of the Royal Thai Navy will turn out as satisfactory and worthy.

*Keywords: Commercial Port of Royal Thai Navy ,
Koh Chuang and Koh Chan Bulk Port.*

บทนำ

กองทัพเรือมีท่าเรือพาณิชย์ที่อยู่ในความดูแล ได้แก่ ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ (ทพส.The Sattahip Commercial Port) ได้รับการพัฒนามาจากท่าเรือจุลเสมีด อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ก่อสร้างในปี 2509 โดยกองทัพสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้เป็นท่าเรือในการขนส่งกำลังทหารและยุทโธปกรณ์ในช่วงสงครามเวียดนาม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสถานะแวดล้อมทางธรรมชาติเกื้อกูล มีอ่าวจอดเรือกว้างขวาง มีร่องน้ำลึก ขอบฝั่งแข็งแรง สามารถสร้างถนน ทางรถไฟ

เข้าไปยังท่าเรือได้สะดวก ทั้งยังอยู่ใกล้กับสนามบินอู่ตะเภา จึงเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีความเหมาะสม ต่อมาสหรัฐอเมริกา ได้ส่งมอบท่าเรือให้รัฐบาลไทยในปีพ.ศ. 2511 และเริ่มเปิดใช้งานตั้งแต่ปีพ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ภายใต้การบริหารของ กองทัพเรือ และการท่าเรือแห่งประเทศไทยตามลำดับ ต่อมา ได้คืนท่าเรือพาณิชย์สัตหีบให้กองทัพเรืออีกครั้งในปีพ.ศ. 2534 โดยใช้เจ้าหน้าที่ของการท่าเรือสัตหีบ ฐานทัพเรือสัตหีบ เป็นผู้ดำเนินการต่อ ใช้ชื่อการดำเนินงานเชิงพาณิชย์ว่า “ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ – กองทัพเรือ (ทพส.- ทร.)” มีงบประมาณในการจัดตั้ง “เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการบริหารท่าเรือพาณิชย์ สัตหีบ – กองทัพเรือ” ที่รัฐบาลจัดสรรให้ จำนวน 1,000,000 บาท เพื่อใช้ในการบริหารกิจการท่าเรือ จากข้อมูลปี 2558 ทพส.-ทร. ยังคงให้บริการแก่เรือและผู้ประกอบการประเภท การขนถ่ายสินค้าโครงสร้างเหล็กขนาดใหญ่ อุปกรณ์ชุดเจาะ ก๊าซ ปูนซีเมนต์ น้ำมันเชื้อเพลิง แร่ ผลการดำเนินการในปี 2540 – 2555 ที่ผ่านมา ในด้านการให้บริการเข้าพื้นที่ส่วนหลัง ท่าลานสินค้าและคลังสินค้า พบว่า มีเรือเข้ามาใช้บริการกว่า 10,730 เที่ยว มีสินค้าผ่านท่าเรือมากกว่า 4,736,220 ตัน สามารถจัดเก็บรายได้เป็นเงินกว่า 1,112 ล้านบาท (ทพส.-ทร., 2555) และจากประมาณการรายได้ของเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการบริหาร ทพส.-ทร.ประจำปี งบ.57 58 และ 59 รายรับจากการจัดเก็บค่าภาระเรือ ค่าภาระสินค้า ค่าบริการสถานที่ ค่าสาธารณูปโภค และค่าธรรมเนียมต่างๆ เป็นเงิน 155,975,929.46

บาท 166,979,640 บาท และ 187,300,000 บาท ตามลำดับ (ประมาณการรายได้-รายจ่ายเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการบริหาร ทพส.-ทร.,2559) ทั้งนี้ ทพส.-ทร. มีรายรับเข้ากองทุนหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมา ทพส.-ทร.ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงท่าเรือให้มีความพร้อม รองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่มีแนวโน้มการขนส่งสินค้าสูงขึ้น แต่ด้วยข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ท่าเรือในปัจจุบัน พบว่า การให้บริการแก่เรือ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่จอดเรือ รวมถึงพื้นที่หน้าท่าและพื้นที่รองรับปริมาณสินค้ายังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ กิจกรรมโลจิสติกส์ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพท่าเรือของไทย เป็นการพัฒนาความเจริญเติบโตให้กับภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ก่อให้เกิดการแข่งขัน ธุรกิจการขนส่งทางทะเล มีเงินทุนหมุนเวียนเข้าประเทศ โดยยังคงใช้ขีดความสามารถด้านท่าเลที่ตั้งท่าเรือ ที่เป็นเมืองหน้าด่านชายทะเลด้านอ่าวไทย มีภูมิประเทศเอื้ออำนวย มีร่องน้ำลึก สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับศักยภาพในการขนส่งสินค้าทางทะเล ต่อยอดกิจกรรม และสนับสนุนการพัฒนาท่าเรือให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าเทกองหลักของประเทศ ทางทะเลด้านอ่าวไทย ต่อไปได้อีกในอนาคต

วัตถุประสงค์

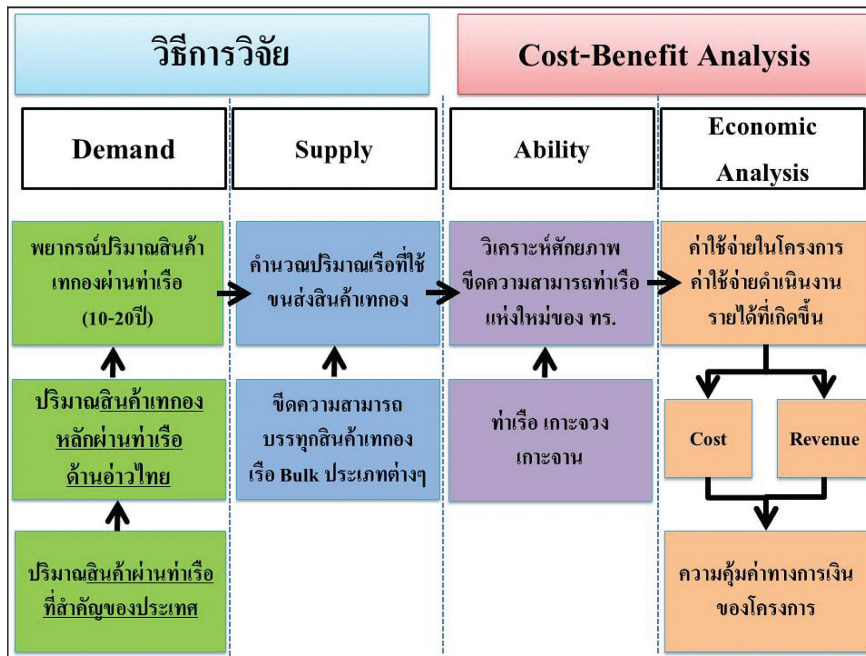
1. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือ
2. เพื่อพยากรณ์แนวโน้ม ปริมาณสินค้าเทกองแห้ง ที่สำคัญของประเทศที่มีการขนส่งทางทะเลด้านอ่าวไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ปริมาณสินค้าเทกองที่สำคัญของประเทศ ด้านพื้นที่อ่าวไทย
2. ศึกษาพื้นที่ทางทะเลของกองทัพเรือ เพื่อเลือกทำเลในการสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ของกองทัพเรือ
3. ศึกษาต้นทุนในการสร้างท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่และวิเคราะห์ผลตอบแทนจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในท่าเรือพาณิชย์ เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุน

วิธีการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยความคุ้มค่าการเงิน เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

รูปที่ 1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงิน

ที่มา: จากการวิเคราะห์

1. การพยากรณ์ปริมาณสินค้าเทกองที่สำคัญของประเทศไทยทะเลอ่าวไทยในหัว 10 - 20 ปี โดยใช้ข้อมูลปริมาณสินค้าผ่านท่าเรือ ด้านศุลกากรที่สำคัญของประเทศจำนวน 21 ท่าเรือ ตั้งแต่ปี 2549-2557 จากรายงานสถิติการขนส่งสินค้าทางน้ำบริเวณเมืองท่าชายทะเล กรมเจ้าท่า โดยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะสินค้าที่เป็นสินค้าเทกองที่มีการขนส่งผ่านท่าเรือด้านอ่าวไทย เพื่อศึกษาประเภทและปริมาณของสินค้าเทกองหลัก จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพยากรณ์ปริมาณสินค้าในอนาคต (Demand) ตามลักษณะกราฟ (Trend) โดยใช้วิธีเทคนิคอนุกรมเวลา (Time series) ด้วยปัจจัยแนวโน้ม (Trend) จำนวน 5 วิธี ได้แก่ Exponential, Linear, Logarithmic, Polynomial และ Power เพื่อเปรียบเทียบผลการพยากรณ์ในแต่ละ Format Trend Line และเลือกใช้วิธีการที่มีค่า Mean Absolute Percentage Error (MAPE) ต่ำที่สุด เป็นรูปแบบ

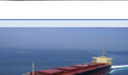
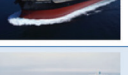
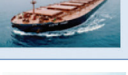
ในการพยากรณ์ปริมาณสินค้า ซึ่งจะนำผลที่ได้จากการพยากรณ์ไปวิเคราะห์หาจำนวนเรือที่ใช้ในการขนส่งสินค้าเทกองต่อไป (Supply)

2. การคำนวณปริมาณเรือ หรือจำนวนเที่ยวเรือ (Supply) ที่ใช้ในการขนส่งสินค้าเทกอง โดยใช้คุณลักษณะขีดความสามารถ (Capacity) ในการบรรทุกสินค้าเทกองประเภทต่างๆ ของเรือ Handysize, Handymax, Panamax, Capersize, Very Large Bulk Carriers และข้อมูลปริมาณสินค้า (Demand) ที่ได้จากการคำนวณข้างต้นมาคำนวณหาจำนวนเรือ (เที่ยว) ซึ่งได้จากสมการ

$$\text{จำนวนเรือ (เที่ยว)} = \frac{\text{Demand}}{\text{Capacity(DWT)}}$$

ซึ่งผลจากการคำนวณจำนวนเรือ จะนำไปใช้วิเคราะห์ขีดความสามารถของท่าเรือแห่งใหม่

Major bulk carrier size categories

Terminology	Bulk Carriers	Size (DWT)	Length (m)	Draft (m)	Cargo Holds	Typical Cargo
Handysize		25,000 – 40,000	130 - 150	10	5	Coal, Steels, Cement, Potash, Rice, Sugar
Handymax		40,000 – 60,000	150 - 200	11 -12	5	Cement, Potash, Rice, Coal, Steel, Grain,
Panamax		60,000 – 80,000	200 - 230	13 - 18	7	Bauxite, Coal, Grain, Ore, Phosphate
Post - Panamax		80,000 – 100,000	200 - 230	18	8	Wood chips, Wood Pellets, Sulfur
Capesize		100,000 -200,000	230 - 270	18	9	Cerials, Grains, Coal, Iron Ore
Very Large Bulk Carriers		over 200,000	340	25	10	Iron ore,

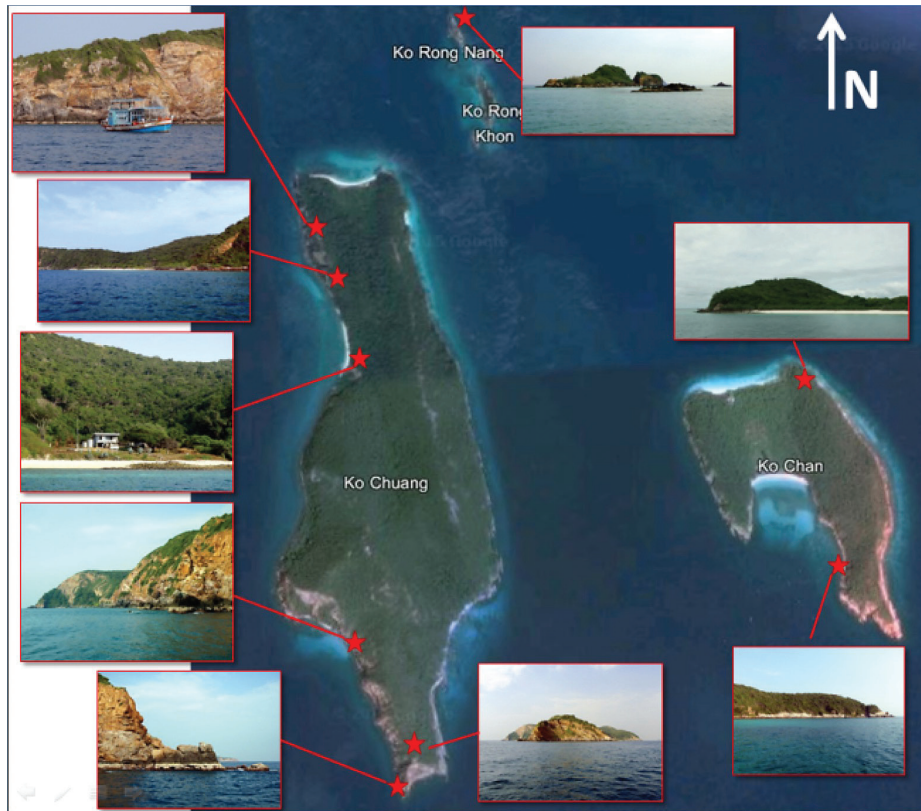
รูปที่ 2 ประเภทและคุณลักษณะของเรือสินค้าเทกอง

ที่มา http://marinewiki.org/index.php/Bulk_carrier_sizes (Marinemiki, 2015)

3. การวิเคราะห์ศักยภาพและขีดความสามารถของท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นที่เหมาะสมที่คาดว่าจะสามารถรองรับเรือขนาดใหญ่และตอบสนองต่อปริมาณสินค้าจำนวนมากได้ จึงได้เลือกพื้นที่เกาะจวง และเกาะจาน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ เป็นกรณีศึกษาและวิเคราะห์ เนื่องจากทำเลที่ตั้งดังกล่าวมีความเหมาะสมกับเกณฑ์คุณลักษณะ ความลึกน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ต่อเรือ สนามบิน แหล่งอุตสาหกรรม ซึ่งมีระยะห่างจากแผ่นดินใหญ่ 10 กิโลเมตร ทั้งนี้จะนำเกาะจวง เกาะจาน มาวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาขนาดพื้นที่สำหรับการสร้างท่าเรือสินค้าเทกอง โดยใช้ปริมาตรของดินบนเกาะทดแทนการถมในทะเล ที่ขอบเขตความลึกน้ำประมาณ 20 เมตร มีความสูงของท่าเรือ 3 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง มีที่ตั้งและคุณลักษณะทางภูมิศาสตร์ตามรูปที่ 3 เมื่อได้พื้นที่และความยาวท่าเรือแล้ว จะนำมาคำนวณหาจำนวนท่าเรือและพื้นที่ที่รองรับปริมาณสินค้าเทกอง

ที่เหมาะสม จากนั้นนำพื้นที่ที่กำหนดงานโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น สำหรับท่าเรือสินค้าเทกอง รวมทั้งวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์ (Ability) ผลของการกำหนดสิ่งก่อสร้างโครงการต่างๆ จะนำมาใช้ในการประมาณการค่าใช้จ่ายในโครงการ

4. การคำนวณความคุ้มค่าทางการเงินโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ของกองทัพเรือ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุน (Cost) ประกอบด้วย งบดำเนินงาน งบบุคลากรในโครงการ และรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่าเรือ (Revenue) ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการใช้อำนาจน้ำ ค่าธรรมเนียมการใช้ท่าเรือ ค่าธรรมเนียมการให้เข้าพื้นที่ และค่าบริการอื่นๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวมค่าภาระสินค้า (ค่าบริการการขนถ่ายหรือบรรทุก) และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในส่วนของการให้บริการ เรือลากจูง ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า และประปา ฯลฯ จะให้บริษัทหรือเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบในการ

รูปที่ 3 แสดงที่ตั้งและคุณลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเกาะจวง เกาะจาน

ที่มา: <https://www.google.co.th/maps/@12.5232636,100.9615027,2691m/data=!3m1!1e3>

ดำเนินการเองทั้งหมด เนื่องจากต้องการทราบรายรับอย่างต่ำที่สุดจากการให้บริการท่าเรือในฐานะผู้ใช้ประโยชน์ในกิจการของรัฐ ทั้งนี้การคิดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอ้างอิงจากอัตราค่าภาระในปัจจุบันของ ทพส.-ทร.(Tariff) สำหรับการคิดรายได้และผลตอบแทนในการลงทุนจะเป็นการเปรียบ

เทียบต้นทุนและรายได้จากการดำเนินงาน ในกรณีที่รัฐบาปเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้าง กองทัพเรือเป็นผู้บริหารและให้บริษัทหรือเอกชนเข้าสัมปทาน เพื่อดูว่าโครงการที่ได้ก่อสร้างหรือลงทุนไปนั้น มีความคุ้มค่าก่อให้เกิดผลกำไรและมีความเหมาะสมในการลงทุนหรือไม่

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ปริมาณสินค้าเทกองที่สำคัญของประเทศ พบว่า ท่าเรือจำนวน 21 ท่าเรือ ประกอบด้วย ท่าเรือฝั่งตะวันตก (อันดามัน) จำนวน 5 ท่า ท่าเรือฝั่งตะวันออก (อ่าวไทย) จำนวน 16 ท่า โดยท่าเรือฝั่งอ่าวไทย มีเพียง 14 ท่าที่มีการขนส่งสินค้าในปริมาณมาก สินค้าเทกองที่มีการขนส่งผ่านท่ามากที่สุด ได้แก่ สินค้าในกลุ่ม ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไม้ ผลผลิตการเกษตร น้ำตาล แร่เชื้อเพลิง โลหะภัณฑ์ ซีเมนต์ แร่ธาตุ และ ปุ๋ย โดยสินค้าเทกองที่สำคัญที่มีปริมาณการขนส่งสินค้าผ่านท่าเรือ มากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ สินค้ากลุ่ม โลหะภัณฑ์ แร่เชื้อเพลิง แร่ธาตุต่างๆ ซีเมนต์ และ ไม้ ตามลำดับ การพยากรณ์ปริมาณสินค้า พบว่าวิธี Exponential เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ทำให้ได้ค่า

Absolute Percentage Error (MAPE) เท่ากับ 5.75 และมีค่า R2 เท่ากับ 0.92 เมื่อใช้การพยากรณ์แบบ Exponential ทำให้ทราบปริมาณสินค้าผ่านท่าในปีแรกของโครงการ (พ.ศ.2563) จำนวน 53,185,319.16 ตัน และในปีสุดท้ายของโครงการ (พ.ศ.2582) จำนวน 243,175,256.28 ตัน ซึ่งปริมาณสินค้าดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่จะใช้รองรับการพัฒนาท่าเรือของ ทพส.-ทร. เป็นท่าเรือสินค้าเทกองหลักที่สำคัญของประเทศ

ตารางที่ 1 ผลการพยากรณ์ปริมาณสินค้าในอนาคต

ปีพยากรณ์	ปริมาณสินค้าเทกองผ่านท่าเรือแห่งใหม่ (ตัน)			
	ผลพยากรณ์ 100%	ผลพยากรณ์ 30%	ผลพยากรณ์ 50%	ผลพยากรณ์ 75%
พ.ศ.2563	53,185,319	15,955,595	26,592,659	39,888,989
พ.ศ.2572	109,265,686	32,779,705	54,632,843	81,949,264
พ.ศ.2582	243,175,256	72,952,576	121,587,628	182,381,442

ที่มา : จากการคำนวณ

2. ผลการวิเคราะห์ปริมาณเรือ (Supply) ที่ใช้รองรับการขนส่งสินค้าเทกองในอนาคต (Demand) ดังนี้

ตารางที่ 2 ปริมาณเรือที่ใช้รองรับสินค้าเทกอง

ปริมาณสินค้าเทกองผ่านท่าเรือแห่งใหม่ (Demand)	ปริมาณเรือ (Supply) ที่ใช้รองรับการขนส่งสินค้าเทกอง (เที่ยวเรือต่อปี)		
	ปีแรกที่เริ่มโครงการ (พ.ศ.2563)	ปีที่ 10 ของโครงการ (พ.ศ.2572)	ปีสุดท้ายที่วิเคราะห์โครงการ (พ.ศ.2582)
30%	106 - 532	219 - 1,093	486 - 2,432
50%	177 - 886	346 - 1,821	811 - 4,053
75%	266 - 1,330	546 - 2,732	1,216 - 6,079
100%	355 - 1,773	728 - 3,642	1,621 - 8,106

ที่มา : จากการคำนวณ

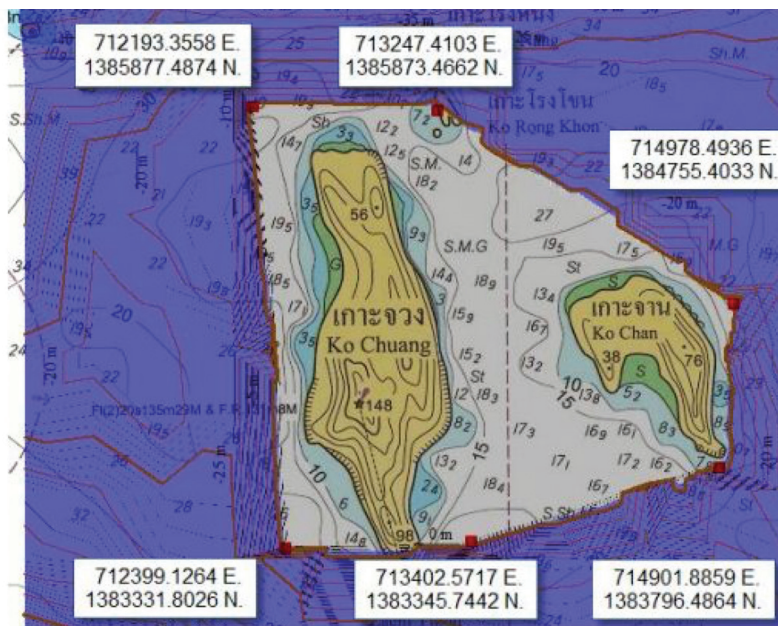
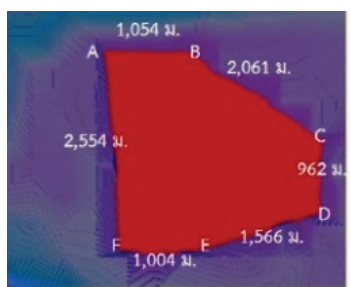
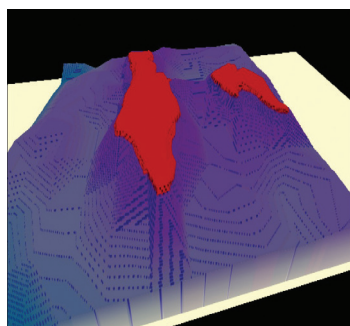
ปริมาณเรือที่ใช้ในการขนถ่ายสินค้าเทกอง ประเภท Handysize ถึง Capersize (ระวางบรรทุก 30,000 DWT ถึง 150,000 DWT) เป็นจำนวนเที่ยวเรือกว่า 106 - 8,106 เที่ยวเรือต่อปี โดยในปีแรกของโครงการ (พ.ศ. 2563) จะใช้เรือขนาดต่างๆ จำนวน 106 - 1,773 เที่ยวเรือต่อปี และในปีสุดท้ายของโครงการ (พ.ศ.2582) จะใช้เรือขนาดต่างๆ ขนถ่ายสินค้า จำนวน 486 - 8,106 เที่ยวเรือต่อปี ซึ่งสามารถรองรับปริมาณสินค้าได้ทั้งหมด

3. ผลการวิเคราะห์ขีดความสามารถและศักยภาพของท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ สำหรับการคิดพื้นที่ของเกาะจวง - เกาะจาน โดยการสร้างเส้น Contour Line

กำหนดชั้นความสูงจากแผนที่ทางบกของกรมแผนที่ทหาร และเส้นความลึกน้ำจากแผนที่เดินเรือ กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ ด้วยโปรแกรม Auto CAD Civil3D พบว่า พื้นที่เกาะจวง เกาะจาน สามารถก่อสร้างท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ได้บนเนื้อที่ 5,343,827.57 ตารางเมตร หรือจำนวน 3,339.89 ไร่ (กรมแผนที่ทหาร,2558) สามารถสร้างท่าเรือที่มีความยาวประมาณ 9.2 กิโลเมตร. (9,201 เมตร) ตามตารางที่ 3 และสามารถรองรับเรือ Capersize กินน้ำลึก 20 เมตร ได้ถึงคราวละ 30 ลำ (30 ท่าเรือ) และรองรับเรือขนาด Handysize ได้คราวละ 60 ลำ หรือประมาณ 10,920 เที่ยวเรือ/ปี ตามรูปภาพที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงพิกัดและระยะทางตามความยาวของท่าเรือ

จุด	พิกัด UTM	พิกัดภูมิศาสตร์	ระยะทางระหว่างจุด	ความยาวท่าเรือ (เมตร)
		แลต-ลอง		
A	712193.3558 E.	12.529382 N.	A-B	1,054 เมตร
	1385877.4874 N.	100.952797 E.		
B	713247.4103 E.	12.529275 N.	B-C	2,061 เมตร
	1385873.4662 N.	100.962493 E.		
C	714978.4936 E.	12.519054 N.	C-D	962 เมตร
	1384755.4033 N.	100.978341 E.		
D	714901.8859 E.	12.510393 N.	D-E	1,566 เมตร
	1383796.4864 N.	100.977570 E.		
E	713402.5717 E.	12.506420 N.	E-F	1,004 เมตร
	1383345.7442 N.	100.963748 E.		
F	712399.1264 E.	12.510393 N.	F-A	2,554 เมตร
	1383331.8026 N.	100.963748 E.		

รูปที่ 4 ลักษณะท่าเรือและความยาวท่าเรือ พื้นที่ เกาะจวง - เกาะจาน ที่รับถมเรียบร้อยแล้ว

ที่มา : โปรแกรม Auto CAD Civil3D

ทั้งนี้ แบ่งการจัดสรรพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ พื้นที่กิจกรรมสินค้าเทกอง จำนวน 3,000 ไร่ พื้นที่งานโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่างๆ 300 ไร่ แบ่งการจัดวางสินค้าไว้ 2 ลักษณะ คือ การจัดวางสินค้าในลักษณะคลังสินค้า/ไซโล และ ลานสินค้ากลางแจ้ง (อัตราความจุต่อพื้นที่ คือ ลานสินค้าเทกอง อัตราส่วน 3 ตันต่อ 1 ตรม.) และ จัดวางพื้นที่แบบโกดัง (อัตราส่วน 2 ตันต่อ 1 ตรม.) ผลการจัดสรรพื้นที่ดังกล่าวสามารถรองรับสินค้าได้ทั้งหมด โดยในปีแรกที่เริ่มโครงการ (พ.ศ.2563) กรณีแย่งที่สุด (Worst Case) 30% จะใช้พื้นที่ในการบริหารจัดการสินค้าทั้งหมดเพียง

568,924 ตม. (356 ไร่) ไม่ต้องมีการหมุนเวียนสินค้าในคลัง และปีสุดท้ายที่วิเคราะห์ (พ.ศ. 2580) จะสามารถรองรับปริมาณสินค้าผ่านท่า 75% -100% (Best Case) ได้ทั้งหมด โดยใช้เนื้อที่ไม่ถึง 3,000 ไร่ ในด้านศักยภาพของท่าเรือ จากการวิเคราะห์ ภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ทำให้ทราบจุดแข็ง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของที่ตั้งท่าเรือแห่งใหม่ ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ของประเทศ มีร่องน้ำและคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการสร้างท่าเรือ มีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ สามารถสนับสนุนกิจกรรมการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ท่าเรือแห่งใหม่ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือจุลเสม็ดประมาณ 10 กิโลเมตร จึงมีความจำเป็นต้องมีการก่อสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม ซึ่งการก่อสร้างในพื้นที่ดังกล่าวมีอุปสรรคและความเสี่ยงในเรื่องของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนสิ่งแวดล้อม และสิ่งมีชีวิตในทะเล จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA & EHIA) อย่างรอบคอบ ทั้งนี้สามารถลดปัจจัยความเสี่ยงได้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและกำหนดมาตรการการปฏิบัติที่เคร่งครัดเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดอัตราการฟุ้งของสินค้า

ด้วยการสร้างคลังสินค้าที่มีขีดความสามารถในการขนถ่ายสินค้าจำนวนมาก อาจทำให้เกิดจุดอ่อนในเรื่องความล่าช้า ในการรองรับปริมาณเรือและปริมาณสินค้าที่มีจำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้า ทั้งนี้สามารถลดปัญหาดังกล่าวได้ด้วยการนำเทคโนโลยีและการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ One Stop Service รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เชิงรุกสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้มีแผนและนโยบายที่สำคัญในการสนับสนุนภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้พื้นที่ทางภาคตะวันออกเกิดโอกาสในการเติบโตของภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม แรงงาน การใช้ประโยชน์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ลัดทาบที่มีความเหมาะสมในโครงสร้างพื้นฐาน สามารถพัฒนาให้เป็นท่าเรือหลักด้านสินค้าเทกองที่สำคัญรองรับความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศได้ในอนาคต

4. ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินโครงการสร้างท่าเรือสินค้าเทกองแห่งใหม่ของกองทัพเรือ โดยรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างโครงการ กองทัพเรือเป็นผู้บริหารและให้บริษัทหรือเอกชนเข้าสัมปทาน พบว่า มีต้นทุนค่าใช้จ่าย (Cost) และรายได้ (Revenue) เป็นดังนี้

ตารางที่ 4 ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเรือสินค้าเทกอง

ค่าใช้จ่ายในโครงการ	วงเงิน	แหล่งงบประมาณ (บาท)	
		งบรัฐบาล	ทพส.-ทร. (งบประจำปี)
1.งบบุคลากร	6,000,000		6,000,000
2.งบดำเนินงาน	71,043,815.00		71,043,815.00
3.งบลงทุน	20,665,425,000	20,665,425,000	
รวม	20,742,468,815	20,665,425,000	77,043,815

ที่มา : จากการคำนวณ

ค่าใช้จ่าย (Cost) ประกอบด้วย

ค่าใช้จ่ายงบบุคลากร ได้แก่ ค่าตอบแทนบุคลากร เป็นการบริหารจัดการท่าเรือแห่งใหม่โดยใช้งบบุคลากรและเกณฑ์งบประมาณที่สอดคล้องกับท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ - กองทัพเรือ ในปัจจุบัน ซึ่งจะใช้งบประมาณของทุนหมุนเวียนในการบริหาร ทพส.-ทร. จำนวน 6 ล้านบาท/ปี

ค่าใช้จ่ายงบดำเนินงาน ได้แก่ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเรือลากจูงและเครื่องมือเครื่องทุ่นแรงที่จำเป็น ค่าซ่อมแซมยานพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าจัดทำกิจกรรมเพื่อสังคม และค่าวัสดุสิ้นเปลือง เป็นงบประมาณที่ใช้ในการดูแลกิจการภายในของท่าเรือเท่านั้นได้รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการให้บริการการขนถ่ายสินค้า ค่าน้ำจืด ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์และ

ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเรือลากจูงที่ใช้สนับสนุนและบริการแก่เรือสินค้าและเอกชน ซึ่งการบริหารงานนั้นจะใช้งบประมาณจากทุนหมุนเวียนเพื่อการบริหาร ทพส.-ทร. (งบประจำปี) จำนวน 71 ล้านบาท/ปี (ค่าใช้จ่ายปีแรกของโครงการ)

งบลงทุน ได้แก่ ค่าศึกษาสำรวจและออกแบบ การจัดวางผังท่าเรือและพื้นที่โดยรอบ งานก่อสร้างท่าเรือระบบซีทไพล์ (Sheet pile) พร้อมระบบสาธารณูปโภค จำนวน 30 ท่าเรือ งานระบบขนส่งทางถนน (สะพานข้ามทะเลพร้อมสาธารณูปโภค) ระยะทาง 10 กิโลเมตร งานปรับปรุงร่องน้ำ งานพื้นที่จอดเรือและกักกันโรค งานก่อสร้างเขื่อนกันคลื่น 3 กิโลเมตร งานก่อสร้างลานสินค้าเทกอง งานก่อสร้างอาคารสำนักงานต่างๆ ฯลฯ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนก่อสร้างท่าเรือ วงเงินรวม 20,665 ล้านบาท ทั้งนี้ใช้เวลาในการก่อสร้างเป็นระยะเวลา 3 ปี ไม่รวมระยะเวลาที่มีการศึกษาโครงการไว้ก่อนแล้ว (เริ่มงานก่อสร้างโครงการต้นปีพ.ศ. 2560 ถึงปลายปี พ.ศ.2562)

ผลการวิเคราะห์รายได้ (Revenue) ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าภาระเรือ ค่าภาระการใช้ท่า ค่าบริการสถานที่โดยอ้างอิงอัตราค่าภาระ ของ ทพส.-ทร. (ท่าเรือพาณิชย์

สัตหีบ-กองทัพเรือ, 2551) โดยมีอัตราการให้บริการเฉลี่ยดังนี้

ค่าภาระเรือเข้าท่า	6	บาท/1GT
ค่าภาระการใช้ท่า	5	บาท/100GT/ชม.
ค่าเก็บขยะ	150	บาท/ลำ/วัน
ค่าทำความสะอาดท่าเรือ	600	บาท/ลำ
ค่าเช่าพื้นที่ ลานคอนกรีต	26	บาท/ตรม.
ค่าเช่าสำนักงาน	127	บาท/ตรม.

สมมติฐานของรายได้ต่อปี และวิธีคำนวณรายได้ขั้นต่ำ ดังนี้

- ค่าภาระเรือเข้าท่า คำนวณรายได้ขั้นต่ำตามระวางบรรทุก DWT
- ค่าภาระการใช้ท่า คำนวณจากขนาดบรรทุกเรือแต่ละลำ x จำนวนวันจอดเรือ x 24 ชม. x อัตราค่าจอดเรือ x จำนวนเรือเฉลี่ยเข้าท่า
- ค่าขยะ (คำนวณจากจำนวนเรือเฉลี่ยในปีนั้นๆ x อัตราค่าขยะต่อลำ)
- ค่าทำความสะอาดท่าเรือ (จำนวนเรือเฉลี่ยในปีนั้นๆ x อัตราทำความสะอาดต่อลำ)

เมื่อนำค่าใช้จ่าย (Cost) และรายได้ (Revenue) มาคำนวณผลตอบแทนของโครงการหรือวิเคราะห์รายได้สุทธิที่เกิดขึ้น จากการดำเนินการ จึงสามารถสรุปกำไรที่เกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลกำไรในช่วงที่วิเคราะห์โครงการ ปี 2563 - 2582 ในกรณีต่างๆ

ปริมาณสินค้าเทกองผ่านท่าเรือแห่งใหม่ (Demand)	ผลกำไร จากการดำเนินงาน (หน่วย : บาท)		
	ปีแรกที่เริ่มโครงการ (พ.ศ.2563)	ปีที่ 10 ของโครงการ (พ.ศ.2572)	ปีสุดท้ายที่วิเคราะห์โครงการ (พ.ศ.2582)
30%	92,272,972	251,302,229	647,909,238
50%	204,473,497	481,810,713	1,160,915,304
75%	344,724,153	769,946,319	1,802,172,886
100%	484,974,809	1,058,081,924	2,443,430,469

ที่มา : จากการคำนวณ

ผลการให้บริการท่าเรือ ตั้งแต่ปีแรกของโครงการจนถึงปีสุดท้ายที่วิเคราะห์ กรณีมีปริมาณสินค้าผ่านท่าตั้งแต่ 30% ถึง 100% จะมีผลกำไรเมื่อเริ่มโครงการ (พ.ศ.2563) ประมาณ 92 ล้านบาท ถึง 484 ล้านบาท และปีสุดท้ายที่วิเคราะห์โครงการ (พ.ศ.2582) จะมีผลกำไรประมาณ 647 ล้านบาท ถึง 2,443 ล้านบาท

ทั้งนี้ได้นำข้อมูลรายรับสุทธิ หรือผลกำไรดังกล่าว ตั้งแต่เริ่มดำเนินงาน (พ.ศ.2563) จนถึงสิ้นปีที่วิเคราะห์โครงการ (พ.ศ.2582) มาหารระยะเวลาคืนทุนของโครงการ โดยสรุปผลความคุ้มค่าของโครงการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์ ในกรณีที่รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณ โดยให้กองทัพเรือเป็นผู้บริหาร และให้เอกชนเช่าสัมปทาน จะมีรายรับสุทธิสะสมตั้งแต่ปีแรกของโครงการ กรณีแย่สุด (Worst Case)

30% มีรายรับสุทธิสะสมประมาณ 6,051 ล้านบาท มีระยะเวลาคืนทุน 42 ปี และกรณีปานกลาง (Base Case) 50% จะมีรายรับสุทธิสะสมประมาณ 11,377 ล้านบาท มีระยะเวลาคืนทุน 28 ปี กรณีดีที่สุด (Best Case) 75% จะมีรายรับสุทธิสะสมประมาณ 18,033 ล้านบาท มีระยะเวลาคืนทุน 21.46 ปี และ กรณีที่ดีที่สุด (Best Case) 100% จะมีรายรับสุทธิสะสมประมาณ 24,690 ล้านบาท มีระยะเวลาคืนทุน 18.30 ปี รวมระยะเวลาคืนทุนตั้งแต่ 18 ปี ถึง 42 ปี จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือ ภายใต้การบริหารจัดการของกองทัพเรือ โดยใช้เกาะจวงและเกาะจานเป็นท่าเรือสินค้าเทกองหลักของประเทศ มีผลประโยชน์การเป็นที่น่าสนใจ มีความคุ้มค่าทางการเงิน

บทสรุป

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่ของกองทัพเรือรองรับปริมาณสินค้าเทกองของประเทศฝั่งอ่าวไทยนี้ ถือว่ามีความคุ้มค่าทางการเงิน ท่าเรือเกาะจวง เกาะจาน มีขีดความสามารถและศักยภาพเพียงพอต่อปริมาณสินค้าในอนาคต 10-20 ปีข้างหน้า ทั้งนี้หากต้องการให้โครงการนี้สำเร็จ ต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยด้านอื่นๆ โดยเฉพาะผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่มีผลต่อสังคมในทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการได้รับสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่นี้

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

กองทัพเรือสามารถนำข้อมูลของการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์สัตว์หีบ เพิ่มศักยภาพด้านการขนส่งสินค้าทางทะเล และสามารถวางแผนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ท่าเรือได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยลดต้นทุนและสร้างผลกำไรให้ผู้ประกอบการเกิดแรงจูงใจเข้ามาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์และรายได้เข้าประเทศ มีเงินหมุนเวียนการค้าภายในประเทศอย่างมหาศาล รวมทั้งส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของกองทัพเรือในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งต่อไป หากผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในโครงการท่าเรือน้ำลึกเกาะจง เกาะจาน ควรศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้ใช้บริการเพิ่มเติมจากกลุ่มเจ้าของธุรกิจสินค้าประเภทเทกอง ผู้ประกอบการ หรือตัวแทนสายการบินเรือต่างๆ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับกิจการท่าเรือ เพื่อสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อโครงการแห่งนี้ รวมทั้งควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้โครงการไม่ประสบผลสำเร็จ เป็นการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA & EHIA) ที่มีผลกระทบต่อโครงการดังกล่าว

บรรณานุกรม

กรมเจ้าท่า สำนักแผนงาน.รายงานสถิติการขนส่งสินค้าทางน้ำบริเวณเมืองท่าชายทะเล ปี พ.ศ.2549-2557 : สำนักแผนงาน กรมเจ้าท่า.

กองทัพเรือ. (2559).ประมาณการรายได้-รายจ่ายเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการบริหาร ทพส.-ทร.กองทัพเรือ

คณะกรรมการบริหารท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ. (2558) เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการบริหารท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ (ทพส.-ทร.) ครั้งที่ 9/2558. กองทัพเรือ

คณะทำงานพิจารณาการกำหนดอัตราค่าภาระท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ. (2554). การศึกษาโครงสร้างอัตราค่าภาระของท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ. ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ : กองทัพเรือ

ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ. (2551). อัตราค่าภาระ TARIFF ของท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ. กองทัพเรือ.

ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ. (2555). รายงานผลประกอบการท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ-กองทัพเรือ. กองทัพเรือ

การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4

The Development of the Local Government Support Personnel in
Samutsakhon Province with the Sanghavatthu 4

พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร. (ไพบัน คุปตรังสี/ ทอววิจิตต์)

Dr. Phramaha Maen Kuppatarangsi

อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชมณเฑียร จังหวัดนครปฐม

e-mail: mam_vijit99@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 3) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร และเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 282 คน พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, t-test, F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศ ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ไม่แตกต่างกัน แต่เจ้าหน้าที่ที่มีอายุและการศึกษาต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลัก

สังคหวัตถุ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก
สังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร

คำสำคัญ: *การพัฒนา สังคหวัตถุ 4
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร*

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the knowledge about the object Sangahavatthu 4 of local government support personnel in Samutsakhon Province 2) to study the development of the local government support personnel in Samutsakhon Province with the Sangahavatthu 4, 3) to compare the development of the local government support personnel in Samutsakhon Province with the Sangahavatthu 4 classified to personal factors, and 4) to correlate between the knowledge about the object of Sangahavatthu 4 and the development of the local government support personnel in Samutsakhon Province. Research was mixed both quantitative and qualitative ones. The sample group was the 282 people who were local government support personnel in Samutsakhon Province, including in-depth interviews with 5 key informants. The tools were questionnaires and structured in-depth interviews. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test F test and correlation coefficient.

The results of the research were found that the knowledge about the object of Sangahavatthu 4 of local government support personnel in Samutsakhon Province was on a high level in all aspects. The development of the local government support personnel in Samutsakhon Province with the Sangahavatthu 4 was on a high level in all aspects. The results of hypothesis testing were found that the local government support personnel in Samutsakhon Province with different genders, position, and monthly income had no difference on the development with the Sangahavatthu 4. However, the personnel with different ages as well as education had different of the development with the Sangahavatthu 4 with the statistical significance at .05, and the correlation between the knowledge about the object of Sangahavatthu 4 and the development of the local government support personnel in Samutsakhon Province were found correlated.

Keywords: *Development, Sangahavatthu 4,
Local Government Support Personnel, Samutsakhon Province*

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

๖๖ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) กำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศไทยให้มุ่งพัฒนาไปสู่ “การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุล อย่างสร้างสรรค์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาคุณภาพคน ทั้งความรู้คู่คุณธรรม สังคม มั่นคงเป็นธรรม มีพลังและเอื้ออาทร เน้นการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของพลังงานและอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” (อมร รักษาสัจย์, 2522) การปกครองท้องถิ่น นับว่าเป็นหลักการที่รัฐกระจายอำนาจการปกครอง เกี่ยวกับกิจการบริการสาธารณะให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการกิจการบริการสาธารณะด้วยตนเอง ทั้งนี้ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถแล้วนั้นที่สำคัญต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความโปร่งใส หลักนี้จะเป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญจะทำให้การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันและเป็นหลักเกณฑ์หนึ่งในเรื่องการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะปลอดภัยจากการตรวจสอบโดยกลไกต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นต่างก็อยู่ในฐานะเป็นผู้นำหรือผู้บริหารประเทศสามารถนำประโยชน์สุขมาสู่ประชาชนและสังคมไทย แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถนำความเสื่อมและความทุกข์มาสู่ประชาชนและสังคมไทยได้เช่นกัน แม้ว่าจะมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงหน่วยงานที่ทำหน้าที่แก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน นักรบราชย์บังหลวงของนักการเมืองที่ปลายเหตุ เพราะต้นเหตุที่สำคัญจริง ๆ

คือ ความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมหรือหลักทศพิธราชธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐนั่นเอง ถึงอย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐของไทยไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นในความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปจะเป็นคนร้าย มีทรัพย์สินเงินทองมีอิทธิพลมีกิจการหรือธุรกิจขนาดใหญ่เป็นของตนเองชอบแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ด้วยการใช้อิทธิพลในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้เมื่อได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐแล้วก็ให้ความสนใจแต่เพียงการรักษาตำแหน่งหรืออำนาจไว้ให้นานที่สุดโดยมองข้ามความสำคัญของการบริหารประเทศหรือท้องถิ่นของตนเองเป็นหลัก (อมร รักษาสัจย์, 2522: 152)

จากพฤติกรรมดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่สุจริต ไม่มีความยุติธรรมและไม่มีหลักสัจจวัตถุ 4 ของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมและกฎเกณฑ์การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นบางคนจะได้รับเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎหมาย แต่ถ้าบริหารไม่ดีไม่มีคุณภาพหรือไม่มีหลักสัจจวัตถุ 4 ก็อาจกลายเป็นผู้ที่ไม่ชอบธรรมของประชาชนก็ได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น หรือสถาบันทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้วย ดังนั้น การจะเป็นผู้นำของท้องถิ่นที่ดีหรือเป็นเจ้าหน้าที่รัฐของท้องถิ่นที่ดีและได้รับการยอมรับจากประชาชนนั้นจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมหรือหลักสัจจวัตถุ 4 ที่ดี เช่น ทาน คือ ให้เป็นไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละตามความสามารถ ตามศักยภาพ นั่นคือเจ้าหน้าที่รัฐควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อประชาชนหรือเพื่อนร่วมงาน ให้ความรัก เมตตา

สร้างแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจให้กับบุคคลในองค์กร ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างในความเสียสละต่อส่วนรวม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ ประโยชน์ส่วนตนไม่คำนึงถึง ปิยวาจา คือ เจ้าหน้าที่รัฐควรมีวาจาสุภาพ พูดในเชิงสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ สร้างความสามัคคีให้เกิดความรักใคร่ เกื้อกูลกันในหมู่คณะ อุตถจริยา คือ เจ้าหน้าที่รัฐควรอย่างยิ่งที่ต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมเสียสละเพื่อส่วนรวม สมานัตตตา คือ ทำตนให้เข้ากับผู้อื่นอย่างเสมอภาค กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ ผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมต่อทุกคนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การพิจารณาความดีความชอบ เป็นต้น ดังนั้น บุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในทุกระดับจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมประจำใจ หากนำหลักคำสอนในทางพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานแล้วมีความมั่นใจว่าจะเป็นที่รักใคร่ของคนในองค์กรและสามารถนำพาองค์กรไปสู่จุดหมายปลายทางตามเจตนารมณ์ตามวัตถุประสงค์ เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะได้อย่างแน่นอน หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ที่เจ้าหน้าที่จะต้องใช้ในการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น บุคคลใดก็ตาม เมื่อสามารถประพฤติตามหรือดำรงอยู่

ในหลักสังคหวัตถุ 4 เท่ากับว่าบุคคลนั้น เป็นผู้ควรแก่การกระทำหน้าที่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้นำ ผู้ปกครอง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงาน เพื่อให้สังคมมีความเข้มแข็ง มีการนำเอาหลักของสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการดำเนินงานหรือไม่ ได้ทำตามภาระหน้าที่ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า “การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4” เป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศไทยตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) กำหนดไว้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนปรับปรุงและพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ต่อไป

2. วิทยวิธี

- 2.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างไร
- 2.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร มีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างไร
- 2.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกันหรือไม่
- 2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร หรือไม่

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร
- 3.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4
- 3.3 เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3.4 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกัน
- 4.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 5.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4
- 5.2 ได้รูปแบบการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4
- 5.3 ได้คู่มือการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4
- 5.4 นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4
- 5.5 นำผลการวิจัยไปเขียนบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัย ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบ้านแพ้ว จำนวน 282 คน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม เนื่องจากมีทั้งพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนความหลากหลายของประชากร จึงส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นพอสมควร ผู้วิจัยจึงได้เลือกประชากรในพื้นที่ดังกล่าว และทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามอำเภอ แล้วนำมาหาอัตราสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างแยกแต่ละอำเภอ แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากด้วยวิธีหยิบบัตรละ 1 ใบ และนำไปที่หยิบดี คั้นเข้าที่เดิมแล้วจับสลากอีกจนครบตามจำนวนที่ต้องการในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากประชากรในพื้นที่มีจำนวนไม่มากและมีบัญชีรายชื่อชัดเจนจึงง่ายต่อการจัดทำฉลากเพื่อหากกลุ่มตัวอย่าง และมีอัตราส่วนที่เหมาะสมคงที่มาทำการจับฉลาก นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ที่มีผลงานดีเด่น ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้จากพระไตรปิฎกแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ เอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกรอบแนว

ความคิดในการวิจัยเป็น 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ในด้านเพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่อเดือน และปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสัจพัตถ์ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา และ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสัจพัตถ์ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่อเดือน ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสัจพัตถ์ 4 จำนวน 10 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 ตอบใช่ (ถูก) ได้แก่ ข้อ 1, 3, 5, 7, 9 และกรณีที่ 2 ตอบไม่ใช่ (ถูก) ได้แก่ ข้อ 2, 4, 6, 8, 10

ตอนที่ 3 การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสัจพัตถ์ 4 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ คือ (1) ทาน (2) ปิยวาจา (3) อตถจริยา และ (4) สมานัตตตา รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า

(Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 5, 4, 3, 2, 1

ตอนที่ 4 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างไรบ้าง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ทาน (2) ปิยวาจา (3) อตถจริยา และ (4) สมานัตตตา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น

นอกจากนี้ยังมีแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 4 ข้อ คือ

1) ท่านคิดว่า การปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร เป็นอย่างไรบ้าง

2) ท่านคิดว่า ควรจะมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร อย่างไร

3) ท่านคิดว่า การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ควรจะมีรูปแบบหรือแนวทางอย่างไรบ้างในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) ทาน (การให้, ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่)

(2) ปิยวาจา (การพูดจาสุภาพ)

(3) อตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น)

(4) สมานัตตตา (การวางตัวเหมาะสมกับเพื่อนร่วมงาน)

4) ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งฉบับผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 รูป/คน และทดสอบความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) (ธีระศักดิ์ อุณารมณเลิศ, 2549: 65) เท่ากับ 0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบและเก็บรวบรวมกลับคืนมาด้วยตนเอง ได้ครบทั้งหมด จำนวน 282 ชุด แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ และจัดระเบียบข้อมูล จากนั้นตรวจให้คะแนนแล้วนำไปวิเคราะห์ผลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลผลตามเกณฑ์ของ เบสท์ (Best) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541: 75) ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4

ช่วงค่าเฉลี่ย การแปลผล

0.67- 1.00 มีความรู้ความเข้าใจ...ในระดับ มาก

0.34- 0.66 มีความรู้ความเข้าใจ...ในระดับ ปานกลาง

0.00 - 0.33 มีความรู้ความเข้าใจ...ในระดับ น้อย

2) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4

ช่วงค่าเฉลี่ย การแปลผล

4.50- 5.00 มีการพัฒนา...ในระดับ มากที่สุด

3.50- 4.49 มีการพัฒนา...ในระดับ มาก

2.50- 3.49 มีการพัฒนา...ในระดับ ปานกลาง

1.50- 2.49 มีการพัฒนา...ในระดับ น้อย

1.00 - 1.49 มีการพัฒนา...ในระดับ น้อยที่สุด

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศและตำแหน่ง ใช้การทดสอบค่าที (Independent t-test) ส่วนด้านอายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé) และทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 กับ

การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ใช้การแจกแจงไค-สแควร์ (Chi-Square) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาแจกแจงความถี่

(Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบ คำบรรยาย นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบ สัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการอ่านจับใจความแล้วสรุปเพื่อตอบ โจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

7. ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้
7.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.20 มีอายุน้อยกว่า 36 ปี ร้อยละ 38.70 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 53.20 มีตำแหน่งเป็นผู้ปฏิบัติการ ร้อยละ 91.10 และมีรายได้ต่อเดือน 10,000-15,000 บาท ร้อยละ 54.60

7.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=0.70$, $SD=0.16$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 9 สมานัตตตา คือการทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ดูหมิ่น

ไม่ถือตนว่าเป็นใหญ่ ($\bar{x}=3.89$, $SD=0.86$) รองลงมา คือ ข้อ 5 ปิยวาจา คือการกล่าวด้วยวาจาที่น่ารัก สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน และอ่อนโยน ($\bar{x}=0.96$, $SD=0.19$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 4 การให้ทาน มี 3 แบบ คือ อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน ($\bar{x}=0.10$, $SD=0.30$)

7.3 การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, $SD=0.48$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านสมานัตตตา ($\bar{x}=3.92$, $SD=0.63$) รองลงมาคือ ด้านปิยวาจา ($\bar{x}=3.91$, $SD=0.60$) และสุดท้าย คือด้าน อัตถจริยา ($\bar{x}=3.86$, $SD=0.57$) (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลผลการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4

ข้อความ	ระดับการพัฒนา		
	($\bar{x}$)	(SD)	แปลผล
1. ทาน	3.89	.51	มาก
2. ปิยวาจา	3.91	.60	มาก
3. อัตถจริยา	3.86	.57	มาก
4. สมานัตตตา	3.92	.63	มาก
รวม	3.90	.48	มาก

7.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศ ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีอายุและการศึกษาต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ที่สำคัญคือควรรู้จักการให้ที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานเพื่อบริการประชาชน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 94.4 รองลงมาคือควรพูดจาไพเราะอ่อนหวานในการให้บริการ ไม่พูดจาให้ร้ายผู้อื่นหรือพูดให้แตกแยก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 88.9 และสุดท้ายคือควรมีจิตอาสา รู้จักช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน ถวายทอดความรู้เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ และควรรู้จักการวางตนให้ถูกกาลเทศะ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่ถือตัว ไม่ใช้อารมณ์ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2

7.6 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า 1) การปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันก็มีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษา และด้านการสาธารณสุข แต่การพัฒนาอย่างขาดความต่อเนื่อง และประสิทธิภาพของการพัฒนายังไม่เต็มที่ เนื่องจากมีปัจจัยแทรกซ้อนหลายอย่าง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความสามารถที่จะนำแนวนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติ การพัฒนาเน้นโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนมาก แต่คุณภาพชีวิตยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร 2) แนวทางในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ควรเน้นเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ และชำนาญในบทบาทและหน้าที่ของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ตลอดจนการพัฒนาให้เจ้าหน้าที่มีคุณธรรมประจำใจเป็นผู้กัลยาณมิตรทั้งต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 3) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือการปฏิบัติงานโดยเน้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น ทานคือการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน พูดจาไพเราะสุภาพอ่อนหวาน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงาน และวางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้บริการด้วยความเป็นธรรมเสมอต้นเสมอปลาย

8. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 มาก มีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา พบว่าอยู่ในระดับมาก และมีการพัฒนาแตกต่างกันในด้านอายุและการศึกษา โดยพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่มีอายุมากกว่า 40 ปี และมีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีจะมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 มากกว่า ส่วนด้านเพศ ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ไม่แตกต่างกัน

9. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=70$, $SD=.16$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครส่วนมากจะมีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและเป็นหลักธรรมที่ใช้ได้กับการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะเป็นการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันทั้งกับเพื่อนร่วมงานและประชาชนที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำ จึงทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมข้อนี้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุดังที่ **พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)** (2546 : 261) ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ว่า “สังคหวัตถุ” หมายถึง หลักธรรมเรื่องสงเคราะห์กัน, คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้, หลักการสงเคราะห์คือช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลกคือสังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้ มี 4 อย่าง คือ 1) ทาน หมายถึง การให้ คือ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน 2) ปิยวาจา หมายถึง พูดจาน่ารัก นานิมนับถือ 3) อตถจริยา หมายถึง บำเพ็ญประโยชน์ 4) สมานัตตตา หมายถึง ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัวร่วมสุขร่วมทุกข์กัน เป็นต้น แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมศักดิ์ ตรีบันพฤกษ์** (2549) เรื่อง “ศึกษาการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะม่วงทอง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมะและจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, $SD=.48$) ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครได้มีนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การบริการแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุธรรมอยู่เป็นประจำ ไม่เฉพาะการให้บริการประชาชนเท่านั้น แม้กระทั่งกับเพื่อนร่วมงานก็มีการประสานกันเป็นอย่างดี เพื่อให้บทบาทและหน้าที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ จึงทำให้การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุธรรม ดังที่ **เสฐียรพงษ์ วรรณปก** (2550 : 16-22) กล่าวว่าไว้ว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า เสน่ห์ที่จริงอยู่ที่จิตใจเราเอง วิธีสร้างเสน่ห์ดึงดูดใจคนไม่มีอะไรดีไปกว่าตั้งใจให้งามด้วยคุณธรรม เมื่อใจมีคุณธรรมแล้ว คนเขาจะมารักใคร่ชอบพอเอง ดุจดั่งแม่เหล็กมีพลังดึงดูดในตัวฉะนั้น คุณธรรมที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจคนมี 4 ประการ 1) ทาน ความเอื้อเพื่อแผ่ 2) เปยยวัชชะ พูดจาเป็นที่รัก 3) อตถจริยา ทำตนให้เป็นประโยชน์ และ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอดันเสมอปลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วชิรพงษ์ พลดี** (2549) เรื่อง “การนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ด้านหลักสงเคราะห์ (สังคหวัตถุ 4) พนักงานส่วนท้องถิ่นได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนให้คำแนะนำและให้บริการประชาชนผู้มาติดต่องานด้วยความเอื้อเพื่อ พูดต่อประชาชนผู้มาติดต่องานโดยใช้วาจาสุภาพ

อ่อนโยน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วุฑฒิกร พรรัตนเมธี** (2552) เรื่อง “การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด หลุยส์ พลาสติก อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานห้างหุ้นส่วนจำกัด หลุยส์ พลาสติก มีการใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับ เกือบทุกครั้ง

การทดสอบสมมติฐานพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศ ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร นั้น เป็นการให้บริการแก่ประชาชนที่เน้นความอยู่ดีมีสุขของประชาชนเป็นพื้นฐาน และเจ้าหน้าที่แต่ละคนก็ผ่านการฝึกฝนอบรมพัฒนาตนทั้งจากหน่วยงานและจากพฤติกรรมส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ชายหรือหญิง หรือแม้กระทั่งตำแหน่งและรายได้ที่ต่างกัน แต่ก็จะต้องให้บริการด้วยความเต็มใจ จึงทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวไม่มีผลต่อการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วุฑฒิกร พรรัตนเมธี** (2552) เรื่อง “การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด หลุยส์ พลาสติก อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่าพนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติงานโดยรวมทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีอายุและการศึกษาต่างกันมีการพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการที่อายุและการศึกษามีผลต่อการพัฒนาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากเจ้าหน้าที่

แต่ละคนมีการศึกษาที่ต่างกันทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา การรับรู้และพัฒนาการของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันตามไปด้วย อีกทั้งอายุก็มีส่วนในการพัฒนาที่แตกต่างกัน เนื่องจากอายุมากก็ย่อมมีประสบการณ์และการรับรู้แปรผันไปตามสภาพนั่นเอง จึงทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวไม่มีผลต่อการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิรัช เศรษฐวุฒินางสม** (2550) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานของบริษัทไทยสตีลโปรดักส์ จำกัด” พบว่าเมื่อศึกษาเป็นเปรียบเทียบถึงที่ที่แตกต่างกัน พบว่าพนักงานที่มีรายได้ต่อเดือน และระดับการศึกษาต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่การจำแนกตามอายุแตกต่างกัน

การหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุธรรมเป็นอย่างดีแล้วย่อมสามารถที่จะนำหลักธรรมไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บริการแก่ประชาชน และเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความเหมาะสมกับการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีมีคุณภาพ เป็นการส่งเสริมให้ทั้งตนเองและหน่วยงานเป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจได้สำหรับประชาชนในพื้นที่ จึงทำให้ทั้งความรู้และการพัฒนาตนตามหลักสังคหวัตถุมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระนาวัน ถาวโร (ฉุนแสนดี)** (2550) เรื่อง “รัฐศาสตร์แนวพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีสังคหวัตถุ 4 กับนักปกครอง” พบว่า นักปกครองตามหลักรัฐศาสตร์แนวพุทธ มีหลักในการปกครองคือนักปกครองจะมุ่งเน้นการปกครองโดยยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ

การปกครองโดยธรรม และมุ่งเน้นที่ตัวนักปกครองมากกว่าระบบ เมื่อนักปกครองมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหาร การปกครองก็ย่อมทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า ประชาชน ก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบสุข นักปกครองตามหลัก รัฐศาสตร์แนวพุทธจะต้องเป็นนักปกครองที่ปฏิบัติตน เพื่อ

เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนโดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือการให้ปันสิ่งของ, ใช้อาจาไพเราะอ่อนหวาน, บำเพ็ญ ตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนร่วม วางตนอย่างเสมอต้น เสมอปลาย ซึ่งหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ เป็นส่วนใน การสงเคราะห์สังคมให้เกิดความรักความสามัคคีกัน

10. ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและ การอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปผล เป็นข้อเสนอแนะ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยหลัก สังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะเชิง นโยบายคือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควร กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่หรือ บุคลากรโดยการศึกษาเรียนรู้และฝึกฝนเกี่ยวกับ การปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อพัฒนา งานบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

10.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาครด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติคือ

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับการฝึกฝนและปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ ธรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ชัดเจน โดยการเข้าร่วมโครงการ ฝึกอบรมที่ทางกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดขึ้น

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรนำหลัก สังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่าง จริงจังและสม่ำเสมอ โดยทางกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นจะต้องกำหนดกรอบและแนวทางการปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับบริบทและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

10.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักสังคหวัตถุธรรม มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

11. เอกสารอ้างอิง

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (2549). **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐาน ทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นาวัน ถาวโร (ฉุนแสนดี), พระ. (2550). “รัฐศาสตร์แนวพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีสังคหวัตถุ 4 กับนักการปกครอง”.

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 11.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. (2535). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วชิรพงษ์ พลดี. (2549). “การนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ

สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วิรัช เศรษฐอุโฆษ. (2550). “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัท

ไทยสตีลโปรไฟล์ จำกัด กิ่งอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วุฒิมกร พรรัตน์เมธี. (2552). “การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด

หลุยส์ พลาสติก อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม”. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ตระบันพฤกษ์. (2549). “ศึกษาการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหาร

จัดการกองทุนหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะม่วงทอง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช”.

สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2550). **ธรรมะ HOW TO**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

อมร รักษาสัตย์. (ม.ป.ป.). **รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์

ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา, 2522.สืบค้นข้อมูลเมื่อ 14 มีนาคม 2554 จาก

<http://www.sobkroo.com/detail_room_index.php?nid=2626> ()

12. คำขอบคุณ

ขออนุโมทนาขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และเจ้าหน้าที่ของสถาบันที่คอยอำนวยความสะดวกและติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยในปี 2557 นี้ และขออนุโมทนาขอบคุณ ดร.สุชาติ เมืองแก้ว ที่ช่วยตรวจแก้งานวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ ตลอดจนที่ปรึกษา งานวิจัยทุกท่านซึ่งได้กรุณาช่วยตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ขออนุโมทนาขอบคุณเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาครที่ให้ความร่วมมือในการ ให้ข้อมูลการวิจัยภาคสนามทุกท่าน

ชีวิตนาวี

คำร้อง/ ทำนอง: พยงค์ มุกดา
ผู้ขับร้อง: บุชชา รัตติ, ธาณินทร์ อินทรเทพ

โอ...ถิ่นทะเล กระจ่าง
น้ำเต็มเต็มเปี่ยม
แดดส่องเทียม ขอบฟ้า
เมื่อใดไร้มัน และคลื่น
แลเรียบเหมือนอนันต์ พรมผ้า
งามเหนือดีด้า รัตกวี

เมื่อใดทะเล เป็นบ้า
ฟ้าแดงอร่าม
ทะเลเขี้ยวคราม เพลิดเพลิน
ดูความสวยงามอัน แฝงซ่อน
ความตายไว้มืดมน เรายืน
ชีวิตนาวี เช่นกัน

บางคราว เราสับสน
แต่ขจัดใจ
สมัครหมายไปให้พบโลกกันดี
ชีวิตนาวีย่อมมีเปลี่ยนแปลง
เจอกันรักกัน
โกรธกันจากกันสัมพันธ์ไม่ตาย

ประจักษ์ไร้ย และคลี
สิ้นใจจางเข้ม แต่คงรอคอย ไม่ท้อ
เลือดเราเหมือนสี เดียวกัน
เชื่อมโยงสัมพันธ์ ไม่หน่าย
จนแม้วันตาย จากเคย

โรงเรียนนายเรือ

“แหล่งผลิตนายทหารเรือ อันเป็นรากแก้วของกองทัพเรือ”